

Institutul Național al Justiției
National Institute of Justice

Elaborarea hotărârilor judecătorești și instruirea privind redactarea textelor juridice în Republica Moldova

2020

Elaborarea hotărârilor judecătorești și instruirea privind redactarea textelor juridice în Republica Moldova

Holger Hembach

Acest raport a fost elaborat cu asistența Guvernului SUA în cadrul proiectului „Suport pentru reforma sectorului justiției în Moldova”, implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Opiniile exprimate în document aparțin autorilor și nu exprimă în niciun fel sau nu reflectă neapărat poziția oficială a Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare sau ale Guvernului SUA. Orice omisiuni, neclarități sau greșeli sunt responsabilitatea autorilor.

Versiunea originală a acestui raport este scrisă în limba engleză. Dacă există variații, divergențe, neclarități sau incertitudini cu privire la anumiți termeni sau formulări dintre versiunea tradusă și cea originală, versiunea în limba engleză va fi prioritară.

Conținut

Context și metodologie	3
Rezumat	5
Standardele internaționale	7
Avizul nr. 11 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni.....	7
Articolul 14 PIDCP.....	8
Cerințele conform Convenției Europene a Drepturilor Omului.....	8
Articolul 6 CEDO.....	8
Obligația de a prezenta o motivare care să fie relevantă și suficientă.....	9
Practicile curente în domeniul redactării hotărârilor judecătorești și deficiențele percepute	11
Analiza hotărârilor	11
Limbajul.....	11
Aprecierea probelor.....	13
Aprecierea juridică.....	24
Motivele posibile pentru deficiențele constatate	32
Volumul de lucru.....	32
Corupția.....	34
Lipsa de instruire.....	34
Instruirea în domeniul redactării textelor juridice	35
Instruirea privind redactarea textelor juridice în cadrul Institutului Național al Justiției.....	35
Argumentarea necesității unor cursuri separate pentru redactarea textelor juridice.....	37
Exemple din practicile internaționale	49
Abordarea probelor.....	43
Dezmembrarea prevederilor legale și definirea termenilor juridici.....	46
Recomandări	51
Anexa: Descrierea instruirii	53

Context și metodologie

Acest raport a fost elaborat în cadrul unui proiect finanțat de Ambasada SUA și implementat de PNUD Moldova. Proiectul are drept scop ameliorarea calității generale a hotărârilor judecătorești și a redactării textelor juridice în Republica Moldova; raportul prezintă o evaluare a practicilor curente în domeniul redactării hotărârilor judecătorești și descrie deficiențele (percepute). Acesta prefigurează și modalitatea în care redactarea textelor juridice este predată în cadrul Institutului Național al Justiției (INJ), instituția abilitată să instruiască viitorii judecători și procurori, aducând și recomandări pentru îmbunătățirea instruirii oferite.

Raportul este structurat în baza analizei a 25 de hotărâri ale instanțelor de judecată din Republica Moldova în diverse materii, traduse în limba engleză, cât și în baza unei vizite la Chișinău. În decursul vizitei, care a durat de la 11 iulie până în 20 iulie, am avut parte de numeroase interviuri organizate cu judecători, procurori, avocați, audienți înmatriculați la cursurile de instruire oferite de INJ, personalul INJ și membrii Consiliului de Egalitate. De asemenea, am participat la o instruire de trei zile privind hotărârile în cazurile de arest preventiv, predată la INJ de doi judecători federali din SUA, la care au participat, mai cu seamă (dar nu în mod exclusiv), audienții în curs de formare la INJ.

În cele din urmă, m-am bazat pe cercetările realizate pentru alte proiecte din Republica Moldova în care am fost implicat. Acestea au inclus alte 30 de decizii pronunțate de Curtea Supremă de Justiție în cazurile de corupție din ultimii ani.

Acest raport nu se axează pe examinarea în fond a cazurilor adjudecate, adică, nu se preocupă de faptul dacă inculpatul condamnat într-un dosar penal ar fi trebuit, de fapt, să fie achitat sau dacă acțiunea reclamantului într-un dosar civil trebuia să fi fost acceptată, și nu respinsă. Raportul abordează modul în care sunt scrise hotărârile, structura, claritatea și coerența acestora.

Ar putea părea absurdă adresarea la o persoană, care n-a urmat nicio instruire juridică în Republica Moldova (în cazul meu, un avocat german), să-și expună opinia cu privire la calitatea hotărâ-

rilor pronunțate de instanțele de judecată din Republica Moldova. Totuși, consider că sunt bine poziționat pentru a evalua măsura în care hotărârile, pe care le-am examinat, întrunesc criteriile specificate mai sus.

Documentele internaționale sau cercetările privind calitatea hotărârilor judecătorești, de obicei, menționează că limbajul utilizat de judecător necesită să fie clar, simplu și concis, și că motivarea trebuie să fie bine structurată, logică și coerentă. Acești termeni nu sunt bine definiți; este greu de cuantificat claritatea. O definiție aplicabilă (dacă nu prea academică) ar putea fi că o hotărâre este clară și coerentă, dacă un cititor mediu poate înțelege care sunt faptele vizate în cazul respectiv, cum au fost stabilite faptele de instanță și modul în care instanța a aplicat legea asupra acestor fapte. În lucrarea sa clasică cu privire la redactarea textelor juridice, Bryan Garner a scris:

- *„Unii din cei mai eficienți scriitori de texte juridice au în vedere drept cititor o persoană de o inteligență medie și studii medii. Mulți judecători recunosc faptul că opiniile lor ar putea fi citite de fapt de persoane care nu sunt juriști sau studenți la drept. În audierile sale de confirmare la Curtea Supremă, Stephen Breyer a menționat că în calitate de judecător al instanței de apel, dânsul dorește ca opiniile sale să fie pe înțelesul unui elev de liceu”.¹*

Acesta este standardul la care am recurs în evaluarea motivării hotărârilor pe care le-am citit pe parcursul pregătirii acestui raport.

Majoritatea cititorilor nu vor fi familiarizați cu hotărârile pe care se bazează raportul de față. Prezentarea ordonei de idei mi-a creat o dilemă: fie că aș fi putut să încerc demonstrarea constatărilor mele prin utilizarea de exemple, ceea ce ar implica citarea unor extrase (adesea, cam lungi) din hotărâri, fapt ce va face raportul greu de citit, fie, pur și simplu, să-mi prezint concluziile, astfel, lăsând cale deschisă unor critici, potrivit cărora raportul, care critică motivarea hotărârilor, n-a fost bine fundamentat. Am optat pentru prima alternativă, sperând că validitatea sporită va depăși inconveniența.

¹ The Red Book – A Manual on Legal Style, 2nd edition at 23.2 – Cartea Roșie – un manual privind stilul juridic, ediția a 2-a, la 23.2

Rezumat

Scopul prezentului raport constă în analizarea unei serii de hotărâri pronunțate de diverse instanțe de judecată din Republica Moldova. Motivarea acestora a fost, adesea, deficientă. Judecătorii tind, mai degrabă, să descrie probele de care dispun, decât să le analizeze. Adeseori, ei parafrazează declarațiile martorului în detaliu, dar nu stabilesc relația dintre diversele părți ale declarațiilor sau probelor (coroborare, inconsistențe etc.). Atunci când apreciază probele, judecătorii, deseori, se limitează la fraze standard ('instanța apreciază critic declarația martorului X'), în loc să abordeze particularitățile unei probe și să ofere argumentare pentru aprecierea acesteia.

Hotărârile, deseori, denotă la o abundență de prevederi sau reglementări legale. Nu este întotdeauna clar care este impactul acestor reglementări asupra hotărârii și cât de relevante sunt ele.

Atunci când se aplică prevederile legale faptelor din caz, judecătorii, de obicei, nu descompun prevederea vizată în cerințele acesteia. Judecătorii aplică întreaga secțiune sau articol asupra faptelor cazului („În baza celor menționate mai sus, instanța califică acțiunile inculpatului în baza art.145 alin. (2) lit.e1) j) al Codului Penal al Republicii Moldova, după semnele: omor săvârșit asupra unui membru de familie și cu deosebită cruzime.”) Astfel, nu este clar modul în care faptele specifice stabilite de instanță corespund cerințelor legale specifice conținute într-o prevedere legală. Aplicarea legii asupra faptelor stabilite rămâne a fi obscură.

Limbajul utilizat, adesea, este complicat și greu de înțeles.

Deoarece hotărârile analizate au fost pronunțate de instanțe de judecată din diferite regiuni ale Republicii Moldova și în diverse domenii de drept, putem presupune că deficiențele menționate mai sus nu reflectă doar un număr mic de hotărâri, ci sunt pe larg răspândite și sistemice. Acest lucru poate fi atribuit, cel puțin parțial, instruirii pe care o primesc judecătorii cu privire la redactarea textelor juridice. Pe parcursul studiilor lor universitare, studenții de la drept nu beneficiază de nicio instruire formală ce țin de redactarea textelor juridice. Judecătorii trebuie să acumuleze abilitățile de scriere pe parcursul practicării dreptului sau în decursul instruirii inițiale. Din 2007,

Rezumat

Institutul Național al Justiției (INJ) a fost abilitat să ofere instruire inițială și continuă judecătorilor. Recent, INJ și-a schimbat metodologia. Instruirea inițială, la momentul actual, este realizată în baza simulărilor de procese de judecată, în decursul cărora audienții înmatriculați la INJ își asumă roluri de judecători, procurori, etc., sub îndrumarea unor practicieni cu experiență în domeniul dreptului (mai cu seamă judecători și procurori, care activează).

Deși metodologia dată este foarte promițătoare din diverse perspective, totuși, persistă dubii asupra faptului dacă este adecvată pentru a le transmite audienților abilitățile necesare pentru redactarea textelor juridice. Timpul consacrat redactării textelor juridice este insuficient; audienților li se atribuie sarcini suficiente pentru scrierea textelor juridice, iar comentariile oferite de formatori cu privire la documentele elaborate în decursul simulării proceselor de judecată sunt superficiale.

Standardele internaționale

Avizul nr. 11 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni

Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni a abordat calitatea hotărârilor judecătorești în Avizul său nr. 11 din 8 noiembrie 2007.

Avizul face distincție între factorii externi, care afectează calitatea hotărârilor judecătorești și elementele inerente hotărârii. Factorii externi includ resursele disponibile judecătorilor, instruirea de care aceștia au parte și cadrul legal în care ei activează.

În ceea ce privește elementele inerente hotărârii judecătorești, Avizul nr. 11 evidențiază claritatea hotărârii și motivarea acesteia drept caracteristici ale unor hotărâri de înaltă calitate. Avizul menționează că orice hotărâre judecătorească trebuie să fie *„inteligibilă, redactată într-un limbaj clar și simplu – o condiție esențială pentru a fi înțeleasă de părți și de public. Această inteligibilitate necesită o structură coerentă a hotărârii și enumerarea argumentației într-un stil clar și accesibil tuturor”*.

Motivarea este identificată în Aviz drept un element de bază, menit să determine calitatea hotărârilor judecătorești; aceasta trebuie să fie *„coerentă, clară și lipsită de ambiguități și de contradicții”* și *„trebuie să permită urmărirea unui raționament care a condus judecătorul la aceasta”*. În acest context, Avizul relevă că o motivare corectă a hotărârilor judecătorești este, înainte de toate, *„o garanție împotriva arbitrarului”*.

În conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Avizul stabilește că hotărârile trebuie să abordeze argumentele de bază ale părților, dar nu trebuie să răspundă fiecărei observații.

Adițional, Avizul nr. 11 evidențiază faptul că hotărârile judecătorești trebuie să examineze *„chestiunile în fapt și în drept aflate la baza controversii”*. În ceea ce privește chestiunile în fapt, Avizul

menționează că „judecătorul va întâlni contestații referitoare la probatoriu, mai exact asupra legalității acestuia. El va examina, de asemenea, valoarea probantă a elementelor ce ar putea avea utilitate pentru soluționarea litigiului”.

Raportat la chestiunile în drept, Avizul prevede că „examinarea chestiunilor în drept trebuie să cuprindă aplicarea regulilor de drept național, european și internațional. Motivarea va trebui, neapărat, să se refere la prevederile constituționale relevante și la dreptul național sau european și internațional aplicabil. La nevoie, orice referire la jurisprudența națională, europeană sau internațională, inclusiv referirea la jurisprudența instanțelor altor țări și la doctrină, se poate dovedi prețioasă”.

Deși toate aceste chestiuni trebuie să fie abordate, Avizul subliniază faptul că hotărârea și alte decizii judecătorești nu trebuie să fie neapărat lungi, ci, mai degrabă, să vină cu „un echilibru just între formularea scurtă și buna înțelegere a hotărârii”.

Articolul 14 PIDCP

Articolul 14 din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice (PIDCP) consfințește dreptul la un proces echitabil. Deși dreptul la o hotărâre motivată nu este menționat, în mod direct, în prevederea dată, este, în general, recunoscut faptul că acesta face parte din garanțiile prevăzute de art. 14.

Totuși, jurisprudența privind aspectul dat pare să fie limitată. Comitetul pentru Drepturile Omului a examinat, mai cu seamă, cazuri privind neprezentarea, de către instanțele de apel, a unei motivări suficiente pentru hotărârile lor. De ex., în cauza Collins c. Jamaica, autorul a fost condamnat la moarte; în urma recursului, Curtea de Apel a menținut hotărârea pronunțată de prima instanță, însă n-a reușit să ofere argumentare în scris pentru hotărârea sa încă timp de câțiva ani. Autorul a afirmat că lipsa motivării în scris pentru hotărârea pronunțată l-a împiedicat să-și exercite dreptul său de apel în fața Consiliului Privat. Comitetul pentru Drepturile Omului a constatat, în acest caz, încălcarea dreptului la un proces echitabil în temeiul articolului 14.

Cerințele conform Convenției Europene a Drepturilor Omului

Articolul 6 CEDO

Articolul 6 CEDO consfințește dreptul la un proces echitabil. Există jurisprudența consolidată a Curții Europene a Drepturilor Omului, potrivit căreia acest drept implică și dreptul la o hotărâre motivată.

Instanțele de judecată sunt obligate să examineze argumentele aduse de părți în proces. Art. 6 CEDO plasează un „tribunal sub obligația de a realiza o examinare adecvată a observațiilor, argumentelor și probelor prezentate de părți, fără a prejudicia aprecierea sa cu privire la relevanța acestora pentru hotărârea în cauză”². Scopul respectivei ordini de idei rezidă în satisfacerea dreptului părților de a fi audiate, „astfel contribuind la o acceptare mai ușoară a hotărârii din partea lor”³.

² Perez c Franței, Hotărârea Marii Camere, cererea nr. 47287/99, para 80

³ Taxquet c Belgiei, Hotărârea Marii Camere, cererea nr. 926/05, para 91

Totuși, acest fapt nu implică obligația instanței de judecată de a oferi un răspuns detaliat pentru fiecare argument prezentat de părți. Scopul obligației de a oferi motive va varia conform naturii hotărârii și trebuie să fie determinat în lumina circumstanțelor cauzei⁴. Cu toate acestea, stabilirea conținutului motivării justificate de circumstanțele cauzei ar putea să difere. În cauza Vetrenko c. Moldova⁵, reclamantul a fost condamnat pentru omor drept urmare a unui autodenunț. El a susținut că a mărturisit sub influența relexelor tratamente. Reclamantul a afirmat că modalitatea în care el a descris săvârșirea infracțiunii în declarația sa nu se potrivea cu evenimentele reale. Acesta, de asemenea, a afirmat că dispunea de un alibi pentru noaptea în cauză. Prima instanță l-a achitat din aceste motive. Acuzarea a contestat sentința; ulterior, achitarea a fost casată și cauza a fost trimisă la rejudecare. Reclamantul a fost condamnat pentru omor. El a atacat în instanța superioară sentința dată și a relevat din nou discrepanțele dintre mărturisirea sa și constatările experților judiciari. Curtea Supremă de Justiție n-a examinat aceste argumente. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea dreptului la o hotărâre motivată. O atenție deosebită a fost acordată faptului că, pe parcursul noii proceduri de judecată, instanțele n-au abordat acele argumente care au stat la baza hotărârii primei instanțe de a-l achita pe reclamant. Totuși, trei judecători, care au avut opinii separate, au constatat că instanțele din Republica Moldova și-au îndeplinit obligația de a oferi motivare într-un mod satisfăcător.

În orice caz, argumentele, care ar putea fi decisive pentru soluționarea unei cauze, trebuie să fie abordate. De exemplu, în cauza Hiro Balani c. Spania, o companie japoneză a depus o cerere pentru a anula o marcă comercială, care fuseseră înregistrată sub numele reclamantei. Compania a pretins că a înregistrat marca comercială în Japonia în 1951 și, astfel, era în drept să dețină marca dată pe plan global. Reclamanta a depus câteva observații în susținerea poziției sale. Inter alia, ea a pretins că soțul ei deja înregistrase marca comercială în 1934. Cauza a fost decisă ulterior de Curtea Supremă, care s-a pronunțat în favoarea companiei japoneze. Curtea Supremă n-a abordat argumentul reclamantei precum că marca comercială fuseseră deja înregistrată în 1934. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea dreptului reclamantei, la o hotărâre motivată, menționând că, dacă Curtea Supremă spaniolă ar fi stabilit că observațiile reclamantei sunt întemeiate, în mod necesar, trebuia să se fi pronunțat în favoarea reclamantei. În consecință, argumentul a fost relevant și curțile spaniole au fost obligate să-l abordeze⁶.

Pe lângă acest fapt, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că instanțele naționale sunt obligate să examineze argumentele prezentate de părți în procedură de judecată cu atenție deosebită, dacă părțile invocă drepturile și libertățile consfințite în CEDO⁷, ceea ce înseamnă că instanțele naționale de judecată vor fi solicitate, de regulă, să răspundă acestor argumente.

Obligația de a prezenta o motivare care să fie relevantă și suficientă

Obligațiile de a oferi motivare suficientă pentru hotărârile judecătorești derivă nu doar din articolul 6 CEDO. Acestea sunt, de asemenea, prevăzute de alte articole ale Convenției și protocoalele adiționale ale acesteia. Câteva drepturi și libertăți fundamentale garantate de Convenția

4 Lacatus și alții c. României, cererea nr. 12694/04, para 97

5 Cererea nr. 36552/02

6 Hiro Balani c. Spaniei, cererea nr. 18064/91, hotărârea din 9 decembrie 1994

7 Wagner și J.M.W.L c. Luxemburgului, para 96

Europeană a Drepturilor Omului nu sunt absolute, dar ar putea fi limitate în anumite condiții. Drept exemple de astfel de drepturi servesc dreptul la respectarea vieții private (articolul 8), libertatea de conștiință (articolul 9), libertatea de exprimare (articolul 10), libertatea de asociere (articolul 11) și dreptul la proprietate (articolul 1 al Protocolului 1 al CEDO).

Limitările aduse acestor drepturi sunt, de obicei, justificate, dacă acestea dispun de o bază suficientă în dreptul național, servesc unui scop legitim și sunt necesare într-o societate democratică. În contextul ultimei cerințe, Curtea Europeană a Drepturilor Omului acordă atenție considerabilă întrebării dacă instanțele naționale de judecată implicate în revizuirea măsurii date și-au susținut hotărârile lor cu o motivare care este 'relevantă și suficientă'. În cauza *Lindon, Otchakovsky-Laurens și July c. Franța*⁸, Marea Cameră a Curții a constatat următoarele:

- „...ceea ce trebuie să facă Curtea este să examineze imixtiunea invocată în lumina cauzei în ansamblul său și să determine dacă aceasta a fost 'proporțională scopului legitim urmărit' și dacă argumentele prezentate de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt 'relevante și suficiente'... În acest sens, Curtea trebuie să se asigure că autoritățile naționale au aplicat standarde care erau în conformitate cu principiile consfințite în articolul 10 și, mai mult ca atât, că s-au bizuit pe o apreciere acceptabilă a faptelor relevante...”

Dacă Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că instanțele naționale n-au abordat chestiuni importante sau că au neglijat să abordeze argumente pertinente pentru rezultatul cauzei, atunci Curtea ar putea constata o încălcare a CEDO din cauza deficiențelor date. Drept exemplu, în acest sens, ar putea servi cauza *Standard Verlags GmbH c. Austria*.⁹ Compania reclamantă era editorul „Newsmagazine”. Aceasta a publicat un articol cu privire la un scandal în sectorul bancar. În articol, managerul trezoreriei băncii a fost identificat cu numele său deplin. Se menționa că el a autorizat unele acțiuni dubioase și, în consecință, i s-a spus să demisioneze. Managerul trezoreriei a înaintat o cerere de chemare în judecată împotriva reclamantei pentru faptul că i-a publicat numele; ulterior, compania reclamantă a fost găsită vinovată. Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a referit la un șir de criterii, pe care le-a dezvoltat în jurisprudența sa cu privire la punctul de echilibru între dreptul la reputație și libertatea de exprimare. Aceasta a menționat că instanțele austriece n-au abordat multe din aceste criterii și a concluzionat că motivele prezentate de instanțele austriece pentru limitarea dreptului la libertatea de exprimare au fost relevante, dar insuficiente.

⁸ Cererea nr. 21279/02, para 45 in fine

⁹ *Standard Verlags GmbH c. Austriei* (nr. 3), cererea nr. 34702/07, hotărârea din 10 ianuarie 2012

Practicile curente în domeniul redactării hotărârilor judecătorești și deficiențele percepute

Analiza hotărârilor

Limbajul

Faimosul jurist german Rudolf von Jhering a menționat, odată, că legiuitorul trebuie să gândească ca un filozof și să vorbească ca un țăran (un critic a mai adăugat că, din acele timpuri, lumea tot așteaptă ca filozofii să dezvolte idei mai simple și ca țărani să vorbească mai greu de înțeles).

Acest citat oglindește percepția răspândită pe larg, precum că limbajul juridic ar trebui să fie mai ușor de înțeles. Hotărârile sunt pronunțate în numele poporului – astfel, un bărbat sau o femeie de rând ar trebui să le poată înțelege. Oricât de diferită ar fi structura hotărârilor și stilul de redactare al judecătorilor din diferite jurisdicții, pare să fie un fapt pe larg acceptat că limbajul utilizat de instanțe trebuie să fie clar și simplu.

Aprecierea limbajului unei hotărâri, în baza unui text tradus, nu este o sarcină ușoară. O propoziție agilă și elegantă, în textul original ar putea să sune pompoasă și înflorită în traducere. Însă, fără a ține cont de problemele generate de traducere, este, totuși, posibil să-ți formezi o opinie cu privire la faptul dacă o propoziție este scrisă într-un limbaj simplu și clar.

În hotărârile analizate de mine, instanțele judecătorești din Republica Moldova tind să folosească propoziții exagerat de lungi și cu formulare complicată. Uneori, acest fapt le face greu de citit, iar alteori, unele părți ale acestora sunt aproape de neconceput. O hotărâre a Curții Supreme de Justiție, într-o cauză de corupție¹⁰, începe cu rezumarea faptelor cauzei, după cum urmează¹¹:

¹⁰ Dosarul nr. 1ra- 558/2016, decizia din 5 aprilie 2016

¹¹ Toate hotărârile traduse sunt citate în modul în care mi-au fost oferite, fără nicio schimbare de ordin gramatical sau ortografic.

- „Inculpatul Covalschi Ghenadi, în calitate de funcționar public cu funcții de răspundere, activând ca inspector operativ al CPS Ciocana, în complicitate cu inspectorul Poliției Criminale al CPS Ciocana, Ciortan Ion, obținând informația operativă că cet. Bairamov Elidar, în luna mai 2010, a fost implicat în acțiuni legate de circulația substanțelor narcotice, având scopul primirii bunurilor sub formă de bani, ce nu i se cuvin, și profitând de faptul antrenării sale, cu scopul descoperirii infracțiunii, în grupul de lucru pe cauza nr. 2010480429, pornită la 08.04.2010 în temeiul indicilor infracțiunii prevăzute de art. 186 alin. (2) lit. b), d) Cod penal, pe faptul furtului banilor, în mărime de 4 300 lei de la Liscu Valentin, comis, la 29.03.2010, de persoane necunoscute, prin înșelăciune, fără niciun temei legal, a obținut emiterea ordonanței de percheziție, care a fost autorizată de judecătorul de instrucție Obadă Iurie.

În continuare, la 27.08.2010, polițistul Ciortan Ion în complicitate cu inspectorul poliției criminale al CPS Ciocana, Covalschi Ghenadi, în scopul primirii banilor ce nu li se cuvin, l-au stopat pe Bairamov Elidar, care era în drum spre casă și prezentând ordonanța de efectuare a percheziției la domiciliul său din localitatea Dobruja, mun. Chișinău, au perchezitionat automobilul acestuia, apoi, i-au cerut lui Bairamov Elidar deplasarea spre locul lui de trai în scopul efectuării percheziției la domiciliu.”

O altă decizie a Curții Supreme de Justiție¹² începe cu propoziții de introducere:

- „Pentru a se pronunța, instanța de fond a constatat că Guzun Tudor, activând în calitate de ofițer de urmărire penală al Secției Urmărire Penală a Comisariatului de Poliție al sectorului Rîșcani al CGP mun. Chișinău, gradul special de locotenent major de poliție, prin urmare, în virtutea prevederilor art. 123 alin.(2) Cod penal, fiind persoană publică, adică funcționar public cu statut special, care, conform prevederilor art. 13 alin.(1) lit.a), i) al Legii cu privire la statutul ofițerului de urmărire penală nr. 333 din 10.11.2006, are obligația să exercite atribuțiile de serviciu în strictă conformitate cu legislația, precum și să aibă un comportament demn în societate și să se abțină de la fapte ce ar compromite demnitatea și onoarea de ofițer de urmărire penală, a acceptat mijloace bănești ce nu i se cuvin de la Smirnova Tatiana, pentru a nu îndeplini acțiuni în exercitarea funcției sale, precum și susținând că are influență asupra factorilor de decizie a Procuraturii Rîșcani, mun.Chișinău, a pretins și a primit mijloace bănești, în următoarele circumstanțe.”

Mai conținea și fraza:

- „Referitor la discuțiile purtate de către inculpat cu Smirnova, după expedierea cauzei penale în privința fiicei acesteia, procurorului cu propunere de finalizare (finalizare, n.r.), care au avut loc în timpul aflării inculpatului în concediul de odihnă anual, precum și faptul că materialele cauzei nu conțin date administrate de către organul de urmărire penală și prezentate de către acuzator în cadrul cercetării judecătorești, potrivit cărora inculpatul ar fi fost implicat în comiterea actelor de corupție, argumentul, precum că, în lipsa instigării la comiterea infracțiunii, care i s-a incriminat inculpatului, acesta nu ar fi comis-o, este combătut prin înregistrarea video, care confirmă de câteva ori refuzul lui T. Guzun de a primi careva bani, însă acest refuz a avut loc până la momentul scoaterii, de către Smirnova Tatiana, a banilor și nu se constată că din partea ei a fost provocat Guzun T., ci, din contra, când Smirnova T. a scos pe masă cele 2 bancnote a câte 50 euro, au fost luate și acceptate de

¹² Dosarul nr. 1ra- 1113/2015, decizia din 1 decembrie 2015

către Guzun T. și învelite în 2 șervețele din hârtie de culoare albă, fiindu-i promis pe viitor că, se va strădui să influențeze procurorul, care conducea urmărirea penală pe cauza Smirnova Ecaterina și-l va putea determina pe ultimul la încetarea cauzei penale în privința acesteia.”

Propoziții de lungimea și structura dată fac ca decizia să fie greu de înțeles; de asemenea, complică identificarea de către cititori a chestiunilor legale abordate de instanță și înțelegerea modului în care curtea a aplicat legea în privința acestor fapte.

Toate hotărârile analizate în sensul prezentului raport conțin, într-o anumită măsură, cuvinte inutile sau propoziții extrem de lungi.

Aprecierea probelor

Într-o jurisdicție de drept civil (continental), instanța, în esență, are trei sarcini:

- de a stabili faptele cauzei care sunt relevante din punct de vedere legal și în baza cărora își fundamentează hotărârea (aprecierea probelor);
- de a aplica legea asupra faptelor constatate (aprecierea juridică);
- de a face ca însăși hotărârea să fie dedusă din aplicarea legii.

Metodele, prin intermediul cărora sunt stabilite faptele, pot fi diferite în materie de drept penal, civil și administrativ. De asemenea, pot fi aplicate diferite standarde privind probele și reguli diverse privind prezentarea și admisibilitatea probelor. Indiferent de aceste diferențe, instanța trebuie să-și formeze o opinie cu privire la ce s-a întâmplat și ce este relevant din punct de vedere juridic – fie că din cauza obligației ce revine instanței în materie penală de a explora adevărul, fie ca urmare a pledoariilor părților în cauzele civile.

Instanța va realiza aceste sarcini în baza probelor prezentate. Calitatea hotărârii luate într-o anumită cauză depinde de faptul cât de minuțios instanța a stabilit faptele cauzei; dacă fapte relevante sunt omise sau distorsionate, cel mai probabil că decizia va fi greșită, adică hotărârea nu va corespunde evenimentelor reale.

Din aceste considerente, instanța de judecată trebuie să dea dovadă de minuțiozitate profundă atunci când analizează probele prezentate. Această minuțiozitate trebuie să fie reflectată în partea hotărârii, care explică ce probe au fost luate în considerare de instanță și modul în care acestea au fost apreciate.

Secțiunea din hotărâre, care abordează probele, are câteva funcții:

- este un mijloc de autocontrol pentru judecătorul/judecătoria care adjudecă cazul; acesta permite instanței să testeze dacă a abordat probele într-un mod logic și coerent;
- permite instanțelor ierarhic superioare, care examinează posibilele recursuri împotriva hotărârii, să verifice dacă instanța de fond a comis erori când a stabilit faptele;
- explică cititorilor de ce instanța a considerat un anumit standard relevant cu privire la probe, ca fiind întrunit într-un anumit caz, de ce judecătoria au considerat că anumiți martori sau alte elemente ale probatoriului, ca fiind de încredere și de ce alte elemente ale probatoriului n-au fost admise sau luate în considerare.

Aproape toate hotărârile, pe care le-am analizat în scopul prezentului raport, au cuprins o secțiune ce se referă la probe. Câteva observații par a fi de interes cu privire la modalitatea în care judecătorii moldoveni își expun în scris analizele realizate:

Repetarea probelor în locul analizei acestora

O trăsătură comună a multor hotărâri examinate rezidă în faptul că acestea oferă o descriere a probelor prezentate în instanță, dar nu le **analizează**. În special, hotărârile

- adesea nu detaliază relația dintre diverse elemente ale probatoriului, de exemplu, dacă acestea coroborează sau se contrazic unele pe altele;
- oferă puțină informație sau nu oferă deloc informație cu privire la importanța acordată de instanță unui anumit element al conținutului probatoriului;
- tind să nu explice de ce judecătorul a considerat martorii ca fiind de încredere sau specialiștii/expertii ca fiind fiabili.

O cauză examinată de o instanță de judecată din Chișinău¹³ poate servi drept exemplu respectiva ordine de idei. Conform acuzării, inculpatul a fost implicat într-un conflict cu un grup de minori, după care a intrat în mașina sa și a condus-o în mod intenționat, tamponându-l pe unul din membrii grupului dat, provocându-i leziuni grave. Inculpatul a negat aceste acuzații. Instanța a apreciat probele în următorul mod:

- „Deși inculpatul, în ședința de judecată, nu recunosc vina, vina acestuia se dovedește pe deplin prin următoarele probe:

Declarațiile părții vătămate XXXXXXXXX, care, fiind audiat în ședința de judecată, a declarat că pe inculpatul XXXXXXXXX îl cunoaște în legătură cu cele întâmplate, până la aceasta, nu l-a cunoscut. La data de 22 mai 2012, în jurul orelor 21.00-22.00, a mers împreună cu Bogza Corneliu acasă la un prieten, Sirbu Ghenadie, pentru a înnopta acolo. După ce au privit câteva filme, spre dimineață, au hotărât să servească alcool. După ce au servit puțin coniac, aproximativ pe la orele 04:00 dimineața, au hotărât să iasă afară la plimbare. Se putea deplasa singur, nefiind în stare de ebrietate. Se deplasa pe alea de pe b-dul Mircea cel Bătrân, iar afară începuse să se lumineze. La data de 23 mai, trebuiau să meargă la lecții și, spre casă, s-au deplasat pe un alt drum. În apropierea restaurantului „Fazanul de Aur” au mers mai în vale ajungând în apropierea localului „033”. După ce au ocolit la dreapta, au intrat într-o ogradă deplasându-se spre liceele „Dacia” și „Gaudeamus”, care, la fel, sunt situate pe strada P. Zadnipru. În zona unui bloc locativ, a strigat la ei o persoană: „mai aveți atâta să umblați și să rupeți oglinzile la mașini, să deteriorați mașinile”. Persoana în cauză era cam de vârsta părinților săi, avea un comportament agresiv, iar ei, văzându-l în acea stare au început să-i explice că nu au legătură cu acele evenimente, neavând intenția de a se bate. Persoana în cauză era inculpatul XXXXXXXXX. Acesta avea un comportament agresiv și continua să-i numească cu cuvinte necenzurate. Inculpatul XXXXXXXXX s-a apropiat de automobilul său de model „Peugeot”, în timp ce continua să strige la aceștia cu cuvinte urâte. La un moment dat, inculpatul Dropca Ion, a deschis ușa automobilului, a scos un electroșocher și a început a-i amenința cu acesta. Ei, văzând aceasta, au hotărât să meargă mai departe cu pași puțin mai grăbiți. S-a auzit cum inculpatul XXXXXXXXX a trântit ușa automobilului, urcând, după care s-a auzit cum a pornit mașina.

¹³ Dosarul nr. 22-1-3966-04082014 (1-514/14), hotărârea din 11 noiembrie 2016

A mai declarat partea vătămată XXXXXXXXXX că, întorcând capul, a observat că inculpatul XXXXXXXXXX mergea spre ei cu automobilul, a urcat pe bordură și accelera spre aceștia cu o viteză de aproximativ 50-60 km/h, însă nu cunoaște exact, deoarece alerga în acel moment. Nu cunoaște dacă mai circulă automobile pe aleea dintre cele două licee, deoarece nu este destinat pentru circulația automobilelor. Ceilalți doi băieți fugeau mai repede fiind înaintea sa. Fiind alături de scările unui liceu, a hotărât să coboare spre ele, considerând că este mai bine, decât să se ferească după un copac, însă nu a reușit. Simțind o lovitură la piciorul stâng, exact în care parte a piciorului nu cunoaște, după care a căzut jos pe iarbă, lângă scări, iar după o perioadă de timp și-a pierdut cunoștința. A fost tamponat de către inculpatul XXXXXXXXXX, cu partea din față a automobilului, după care acesta a părăsit locul accidentului. Ghenadie și Corneliu, fiind deja în apropierea stadionului, la o distanță de aproximativ cinci metri, s-au întors înapoi și l-au ridicat de jos.

Fiindu-l frică, că inculpatul XXXXXXXXXX poate să se întoarcă, a coborât în jos pe scări, cu ajutorul băieților. Singur nu se putea deplasa, deoarece piciorul era fracturat și era în stare de șoc. Unul dintre băieți a chemat ambulanța, iar de ce nu au chemat poliția nu cunoaște. Persoane străine, în apropiere, în acel moment, nu erau. Avea o fractură deschisă la picior, iar pe jos era sânge. După aproximativ 50 minute, a sosit ambulanța și a fost transportat la spital. Din momentul în care au ieșit din casă și până la tamponare, nu a avut nici o lovitură sau cazătură. Considera că este o fractură mai ușoară și nu va fi nevoie de o operație. La început, a comunicat medicilor că a căzut de pe o bordură, deoarece nu dorea să afle părinții despre acel fapt, însă medicii nu l-au crezut și au spus că este „bampernii perelom”, după care a povestit medicilor ce s-a întâmplat de fapt, la fel și părinților. Mama acestuia a anunțat poliția. În timp ce era internat în spital, a fost interogat de un inspector de poliție, la care picior a fost lovit, în lipsa reprezentantului legal. Nimeni, în acel moment, nu a reținut numărul de înmatriculare al automobilului, deoarece, de la viteza cu care se deplasa s-a ridicat praf, însă l-a găsit mai apoi, deoarece își amintea locul accidentului, culoarea și modelul acestuia. În prima zi de internare, a avut prima intervenție chirurgicală, prin care i-a introdus o spiță (tijă, n.r.) în călcâi. A doua intervenție a avut loc a doua zi, iar cea de-a treia când i-a fost înlăturat aparatul „Elizarov”, fiind compus din 8 spițe (tije metalice, n.r.), care străpungeau piciorul. Aparatul Elizarov i-a fost aplicat în perioada 23 mai 2012 – februarie 2013. Atât la aplicarea aparatului, cât și la înlăturarea acestuia, medicii au fost nevoiți de a-i aplica (administra, n.r.) anestezie totală. După înlăturarea acestuia, nu a mai avut intervenție chirurgicală, însă i-a fost aplicat gips (ghips, n.r.) pentru aproximativ două luni.

Până la trauma dată, practica luptele marțiale, însă, în prezent nu are posibilitatea, mai mult ca atât nici la școală nu poate practica educația fizică. Tot din cauza traumei, nu-și poate realiza visele ce și le-a pus (propus, n.r.) spre realizare. Când se schimbă timpul, are dureri la picior, din cauza că piciorul se înclină pe o parte, încălțăminte se deformează la anumite perioade de timp. Acțiunea civilă înaintată o susține, fiind nevoit, zi de zi, să meargă la proceduri, deplasându-se cu taxiul. Din cauza aparatului amplasat (aplicat, n.r.) nu putea îmbrăca hainele obișnuite, fiind nevoit să comande haine cu fermoar. Pentru a se revindeca mai repede, trebuia să consume calciu, fiind nevoit să se alimenteze cu mai multe lactate.

Inculpatul XXXXXXXXXX nu și-a cerut scuze, la fel nu i-a restituit paguba materială sau careva prejudiciul cauzat. Solicită admiterea acțiunii civile.

Declarațiile martorului Budei Andriana, care, fiind audiată în ședința de judecată, a declarat că îl cunoaște pe inculpatul XXXXXXXXXX, sunt din aceeași localitate și au învățat în aceeași școală, iar partea vătămată XXXXXXXXXX este feciorul ei. La data de 23 mai 2012, dimineața a fost apelată de către colegul feciorului ei, care i-a comunicat că feciorul ei se află în spital și că s-a întâmplat o nenorocire. Deplasându-se la spital, i-a găsit pe prietenii fiului ei pe coridor, XXXXXXXXXX și Bogza Corneliu, iar fiul ei era împreună cu medicii într-una din sălile spitalului, pe o masă, însângerat și cu pantalonii rupți, în timp ce medicii luau decizia de a-i face operație sau nu. A încercat să-i întrebe pe prietenii fiului ei ce s-a întâmplat, însă aceștia, din cauza stresului, nu prea doreau să-i povestească. După aceasta, a discutat cu medicul și cu fiul ei, spunându-i medicului că acum a sosit și că nu cunoaște nimic. Medicul îndată i-a spus că fiul ei a consumat alcool, însă, în privința alcoolului, fiul său a mințit-o. Medicul i-a spus că fiul ei a căzut și a considerat că îi va aplica gips (ghips, n.r.), după care se vor întoarce acasă și totul va fi bine, după care i-a spus că a doua zi îi va efectua operație fiului ei, deoarece necesită o pregătire, iar operația urma a fi una complicată. Discutând cu medicul, a înțeles că fiul ei a căzut jos, însă medicul i-a spus că, de când activează, cunoaște această fractură și că este fractură de tip „bamper”. După care băieții i-au destăinuit că, în timp ce se plimbau, ajungând în curtea unui bloc, a apărut o persoană necunoscută, care le-a spus să nu se mai plimbe prin acea regiune și să nu deterioreze oglinzile la automobile, la care ei i-au comunicat persoanei necunoscute că nu au nici o legătură cu acele automobile, iar, în curte, se află, deoarece au greșit drumul. Ce replici au mai urmat nu cunoaște. Domnul a urcat în automobilul din curte. Băieții au auzit ceva, după care au observat că se aude un electroșocher. Atunci, au convenit să mărească pasul, pornindu-se în direcția unui liceu, după care domnul respectiv a pornit după ei. Ulterior, i-a telefonat soțului său, comunicându-i tot ceea ce cunoaște.

A menționat martorul Budei Andriana că își amintește foarte bine ce i-au povestit băieții și ce i-a spus inculpatul XXXXXXXXXX atunci. Inculpatul XXXXXXXXXX a afirmat că a urcat în automobil și a pornit după ei. Băieții, văzând că mașina vine după ei, au început să fugă, iar, totuși, mașina l-a lovit pe fiul ei. La toate întâlnirile acestora de pînă la judecată, inculpatul a recunoscut, însă avocatul i-a spus că el nu își amintește. Inculpatul i-a spus că a auzit ceva, dar nu știa dacă a fost o lovitură sau altceva. Acțiunea înaintată în ședința de judecată o susține. Fiului ei i-au fost efectuate (executate, n.r.) două intervenții chirurgicale grave, ambele fiind sub anestezie totală, după care a purtat aparatul Elizarov, făcându-i huse speciale pentru acest aparat, după care a fost internat în secția Traumatologie, împreună cu alți copii, având careva îngrijiri speciale. În perioada rece a anului, fiul său nu a plecat la școală, ajutînd-o mereu acasă, deoarece avea un copil în cărucior. Deoarece nu putea pleca singur la pansament, era nevoită să scrie cereri la serviciu, pentru a-i permite, din cont propriu, să-și îngrijească copilul. La pansament, se deplasa cu taxiul sau cu mașina, deoarece, din cauza costelelor (cârlor, n.r.) și a aparatului Elizarov, nu se putea deplasa cu transportul public. Îmbrăcămintea la piciorul stîng este cusută special cu fermoar. Piciorul așa a și rămas pe o parte, încălțămîntea fiind deteriorată. La balul de absolvire, i-a fost greu să-i găsească pantaloni speciali pentru fiul său. Au fost suportate mult mai multe cheltuieli, decât cele stipulate în cerere, fiind nevoită să procure multe produse speciale pentru fiul său, fiind nevoită să meargă mereu la radiologie, consideră că va rămîne o amprentă în viața acestora. După producerea accidentului, întîlnindu-se cu inculpatul XXXXXXXXXX, acesta i-a propus să se înțealgă, pentru a fi totul bine, a recunoscut vina doar în faptul că a mers după ei cu electroșocherul. De la început, soțul ei le-a spus băieților că, pentru a găsi automobilul, să se deplaseze la locul incidentului, unde au și găsit acel auto-

mobil. Pe automobil, era indicat numărul de telefon, deoarece inculpatul XXXXXXXXXX intenționa să vândă automobilul.

A telefonat la poliție, comunicându-le că a găsit automobilul. Poliția a sosit la spital, după ce fiul său a fost operat, interesându-se cum poate fi interogat fiul, după anestezie totală. Apoi i-a telefonat inculpatului XXXXXXXXXX, spunându-i că dorește să procure automobilul. Telefonând la numărul pe care i l-au dat băieții, era convinsă că inculpatul XXXXXXXXXX a săvârșit fapta, după numărul de înmatriculare, modelul și culoarea automobilului. După ce acesta a ieșit din curte împreună cu familia, ea l-a întrebat dacă acesta vinde și electroșocul. Susține că fiul ei a fost lovit de un automobil alb cu dungii sure, modelul acestuia nu și-l amintește și că personal a văzut acel automobil. Seara a fost telefonată de către XXXXXXXXXX, spunându-i să se întâlnească pentru a discuta. Când i-a telefonat pentru a se înțelege în privința procurării automobilului, telefonul inculpatului XXXXXXXXXX era deconectat, întâlnindu-se cu el doar la Poliție. După intentarea dosarului penal, a discutat cu inculpatul XXXXXXXXXX o singură dată, telefonic au avut loc mai multe discuții, fiind apelată mai des de acesta. Pentru faptul că băieții au consumat băuturi alcoolice și au umblat pe unde nu trebuie, au fost pedepsiți. Inculpatul XXXXXXXXXX i-a spus diferite istorii referitoare la cele întâmplate. Discutând cu cet. Ardeleanu și cu ceilalți, acesta i-a comunicat că inculpatul XXXXXXXXXX a fost la magazin și era în stare de ebrietate, însă doamnele n-or să dea declarații. Deplasându-se la magazin, vânzătoarele i-au comunicat că îl cunosc pe XXXXXXXXXX, că acesta locuiește în apropiere. Plângerea a fost depusă mult mai târziu după data producerii accidentului, fiind scrisă de către inspectorul de poliție, din cele dictate de ea. Nu își amintește, dacă au fost scrise careva explicații de ea de mână sau tapate. Confirmă că semnătura de la fila dosarului 39 îi aparține ei personal. De ce este scris așa la fila dosarului 39 nu cunoaște, declarând că, la data de 28, când a scris plângerea, cunoștea că feciorul său a fost lovit de un automobil și căuta doar persoana vinovată. Leziunile erau deja cauzate, iar de ce a fost menționat în plângere sintagma „care sunt circumstanțele, care l-a determinat să-și cauzeze leziuni corporale”. La fel, nu cunoștea atunci de către cine a fost tamponat fiul său. Până să fie operat era deja cunoscut faptul că feciorul său a fost tamponat de un automobil. Sensul plângerii a fost ca organele de Poliție să afle persoanele vinovate, în urma cărora a avut de suferit fiul său.

Declarațiile martorului XXXXXXXXXX Ghenadie, care, fiind audiat în ședința de judecată, a declarat că partea vătămată XXXXXXXXXX este prietenul său și că sunt în relații bune cu acesta. Pe inculpatul XXXXXXXXXX, îl cunoaște în legătură cu cele întâmplate. În primăvara anului 2012, s-a înțeles cu prietenii: Bogza Corneliu și Budei Igor, pentru ca, mai spre seară, să se întâlnească la acesta acasă. Părinții le permiteau să înnopteze unul la altul, neavând restricții în privința la aceasta, însă nu le permiteau să servească alcool. La fel, nu le permiteau să iasă noaptea în oraș, ieșirile fiind (făcute, n.r.) pe ascuns de aceștia. Întâlnindu-se, au privit câteva filme, iar spre dimineață, au consumat puțin coniac, ce cantitate anume nu își amintește, însă susține că era puțin. Au decis să iasă pentru a se plimba puțin, deoarece erau sub influența alcoolului, iar în acea zi trebuiau să plece la școală. Când au ieșit din casă, XXXXXXXXXX era în stare să meargă, deoarece nu au consumat mult alcool. S-au plimbat pe aleea de pe b-dul Mircea cel Bătrân. De la restaurantul „Fazanul de Aur” au ocolit la vale, denumirea străzii pe care se deplasau nu o cunoaște, apoi, de la clubul de noapte „033”, au ocolit la dreapta. Acolo a ieșit inculpatul și a început să strige la ei, spunându-le că strică oglinzile și geamurile, la care ei i-au spus că nu au legătură cu aceste evenimente și că au trecut pentru prima

dată pe acolo. Inculpatul XXXXXXXXXX s-a apropiat înjurându-i, s-a apropiat de automobilul de model „Peugeot”, de culoare albă, deschizând ușa, a scos un electroșocher, sunetul căruia s-a auzit, iar ei au mers mai departe, nedorind să intre în conflict, ceea ce nici nu au făcut. Când au auzit că a pornit automobilul, au grăbit pasul. Ajungând pînă la un teren de tenis, acesta alergând cu Corneliu alături, pe Igor nu îl vedea. Întorcându-se au văzut cum pe XXXXXXXXXX l-a lovit automobilul, era dimineața, iar afară se luminase. În acel timp, ei erau la o distanță de aproximativ 5-10 metri. După lovitură, automobilul, fără a se opri, a plecat înainte, neavând cum se întoarce înapoi. Automobilul avea viteză în momentul deplasării și chiar din ogradă acesta s-a pornit brusc. Nu au văzut cine era la volan, însă era acel automobil lângă care inculpatul XXXXXXXXXX era cu electroșocher. Drumul era liber, iar careva obstacole nu erau. Automobilul a trecut de ei și ei au coborât pe un loc abrupt, după care, nu își amintește cine anume dintre ei a chemat ambulanța și nici câte persoane au venit cu ambulanța, după care s-au deplasat la spital. Posibil că a discutat ceva cu personalul când a sosit cu ambulanța, însă nu își amintește, la fel nu le-a explicat acestora ce a avut loc în realitate

(...)

Declarațiile martorului Bogza Corneliu Vitalie, care, fiind audiat în ședința de judecată, a declarat că XXXXXXXXXX este prietenul său și sunt în relații bune de prietenie. Pe inculpatul XXXXXXXXXX, îl cunoaște în legătură cu cele întâmplare. În luna mai a anului 2012, aproximativ la orele 22:00, împreună cu prietenul său Budei Igor, au plecat în ospeție la un prieten de-al lor XXXXXXXXXX, la care au privit filme pînă spre dimineață, apoi, au servit cu toții puțin alcool, mai puțin de jumătate de sticlă, iar spre dimineață au ieșit pe o alee, la plimbare. Ajungând la „Fazanul de Aur”, au mers mai în vale, pe ce stradă se aflau nu cunoaște, pînă au ajuns la localul de noapte „033”, apoi au ocolit spre dreapta intrând în niște ogrăzi. Mergând s-au întîlnit cu inculpatul XXXXXXXXXX, care a început să vorbească urât cu ei, spunînd că aceștia deteriorează oglinzi și automobile, la care ei i-au spus că nu au nicio treabă cu întâmplările date. Inculpatul XXXXXXXXXX s-a apropiat de automobilul de model „Peugeot” de culoare albă, a scos un electroșoc și l-a pus în funcțiune. Văzînd acestea, ei au mărit pasul spre drumul care se afla lângă liceele „Dacia” și „Gaudeamus”. Apoi, a auzit cum automobilul se porni-se din loc. Întorcînd capul și văzînd că automobilul se pornise spre ei, au început a fugi. El împreună cu XXXXXXXXXX alergau înainte, iar în momentul în care s-a întors să vadă unde este XXXXXXXXXX, a văzut cum acesta a fost lovit de acel automobil, în acel moment, ei se aflau la o distanță de aproximativ 8-10 metri. Acesta fiind lovit, ei s-au ferit într-o parte, iar automobilul a trecut cu viteză pe lângă ei, nereușind să vadă numărul de înmatriculare al automobilului, însă a observat că acesta, afară de faptul că era de culoare albă, mai avea careva linii pe el. A observat că, la volanul automobilului, se afla inculpatul XXXXXXXXXX. Întorcîndu-se înapoi și apropiindu-se de XXXXXXXXXX, acesta era în stare de șoc, alb la față și nu conștientiza ce se întîmplă, vizibil avea fracturat piciorul stîng, apoi l-au coborât pe Budei Igor jos pe scări și au chemat ambulanța. Luîndu-l în brațe împreună cu Ghenadie, l-au coborât pe scări pentru a fi în siguranță, din acel loc ei nu puteau fi văzuți și aveau frică de circumstanțele ce puteau urma după aceasta. A mai declarat martorul Bogza Corneliu că, din momentul în care au ieșit din casă și pînă la incident, XXXXXXXXXX nu a pătînit nimic, nu a avut nici o lovitură sau căzătură. Erau în stare de ebrietate slabă (ușoară, n.r.). Igor Budei se putea deplasa de unul singur. Acesta a fost lovit cu partea din față a automobilului, în timp ce se afla la mijlocul drumului. În urma loviturii, XXXXXXXXXX a căzut jos și

și-a fracturat piciorul. Locul incidentului este un drum lat și asfaltat, pe care automobilul încăpea bine, în partea dreaptă a acestuia, este iarbă, copaci și un deal, iar în cealaltă parte, (terenul, n.r.) este puțin abrupt, aproximativ de 1-2 metri, iar puțin mai jos se află liceul, însă nu cunoaște destinația (denumirea, n.r.) acestuia

(...)

Declarațiile martorului Romașco Iurie Nicolae, care, fiind audiat în ședința de judecată, a declarat că pe XXXXXXXXX îl cunoaște în legătură cu faptul că, cu aproximativ trei ani, a fost medic de gardă și l-a primit pe acesta aproximativ la orele 5-6 ca pacient. După câte își amintește, XXXXXXXXX a fost adus cu ambulanța, cu el erau 2-3 prieteni și era adus pe brancardă. Acesta a spus că are dureri la gamba stângă a piciorului stâng. După examinare, a stabilit că acesta are fractură deschisă la gambă, apoi a fost internat în secție și a fost pregătit pentru operație. Când a fost adus, XXXXXXXXX se afla într-o stare gravă-medie. El a stabilit starea acestuia în baza fracturii, deoarece avea o fractură deschisă, adică oasele erau deschise, aveau contact cu aerul. Fractura de tip 1 A. A doua zi, XXXXXXXXX a fost operat. A fost indicație ca să fie operat imediat, însă, luând în considerare că acesta urma să poarte aparatul „Elizarov”, care trebuia procurat, a așteptat și a doua zi acesta a fost operat. Apoi, XXXXXXXXX a primit tratament și a stat în spital aproximativ două săptămâni. Cu aparatul „Elizarov”, a primit tratament ambulatoriu și se prezenta periodic la policlinică. Peste 9 luni, s-a prezentat la el, și a fost iar internat în spital, unde s-a depistat că fractura este consolidată, și a fost înlăturat aparatul, a primit un curs de recuperare și la moment este sănătos. El personal l-a operat pe XXXXXXXXX. Martorul Romașco Iurie Nicolae, discutând cu XXXXXXXXX, acesta i-a spus că a căzut, la care el i-a zis că lucrează de 25 de ani și știe că, fiecare traumă are caracteristica sa specială. Dacă este o traumă și pacientul a căzut de la înălțime, ei caută fracturile la coloana vertebrală și la osul calcaneu. Dacă este un accident rutier și copilul a fost lovit cu mașina, este o fractură specifică, care se numește fractură de tip „Bamper”, acolo sunt trei fragmente. XXXXXXXXX a fost lovit cu bamperul și după lovitură a fost scos un fragment din os. XXXXXXXXX avea acest tip de fractură

(...)

Declarațiile martorului Cernogorov Alexandru, care, fiind audiat în ședința de judecată, a declarat că, pe inculpatul XXXXXXXXX, nu îl cunoaște. La fel, nu cunoaște la față partea vătămată XXXXXXXXX. Către ei a parvenit un apel aproximativ la ora 05:00-05:20 dimineața, aproximativ în primăvara anilor 2012-2013, în legătură cu o traumă la picior. Au plecat să caute persoana, deoarece la liceu nu era indicat numărul. S-au deplasat la un liceu denumirea căruia nu o cunoaște, la fel, nu cunoaște denumirea străzii, însă s-au deplasat de pe strada Petru Zadnipru. Li s-a comunicat să vină la strada Petru Zadnipru 15/4, unde se află un liceu, însă nu putea să ajungă acolo, deoarece drumul era blocat de automobilele ce staționau, între blocul locativ Petru Zadnipru 16/3 și liceu, ajungând la a-l doilea liceu, au ocolit la dreapta și ridicându-se mai sus, au văzut careva persoane, care dădeau din mână. Acel loc se află între două licee. Au trecut la deal, pe lângă casa din strada Ginta Latină 19 și au ajuns la locul unde se aflau tinerii. Când au ajuns, în acel loc, erau aproximativ 10 persoane, trei fete și restul băieți, toți fiind veseli. Personal, nu a vorbit cu fetele sau cu băieții din acea companie. De obicei, nu coboară din mașină, deoarece este șofer. Medicii au ieșit din ambulanță, iar băiatul era așezat pe iarbă, în vale, după un loc abrupt. A ieșit din mașină pentru a scoate

targa. Nu a auzit discuția dintre persoana așezată pe iarbă și medici, la fel, nu cunoaște ce s-a întâmplat. Acel băiat, probabil, avea piciorul fracturat. A constatat că băieții erau în stare de ebrietate, deoarece, erau careva sticle de bere lângă ei, erau veseli și comportamentul lor vizual i-au creat așa impresii, însă nu erau în stare de ebrietate avansată și nu cădeau jos. Unul sau doi băieți l-au însoțit la spital pe băiatul cu piciorul frânt. Când a plecat, la fel întorcându-se a ieșit pe strada Ginta Latină. La locul unde se afla persoana cu piciorul fracturat nu este acces pentru automobil. S-au oprit cât mai aproape posibil de locul aflării persoanei, căreia i s-a fracturat piciorul. Distanța dintre persoana cu fractura și drum era aproximativ 8 metri. La locul unde s-a oprit cu automobilul, nu a văzut careva urme de frână. La fața locului, nu se afla nici un echipaj de Poliție, nefiind solicitat de către medici, au luat băiatul și au plecat. El poate să ajute medicii doar să fixeze targa în automobil, în rest, se află doar la volan. Băiatul cu fractura era conștient, nu era în stare de șoc. A văzut cum i s-a acordat primul ajutor persoanei traumatate de către medici, fixându-i piciorul cu o șină (atelă metalică, n.r.). Pentru a-l duce pe acel băiat până la automobil, probabil, a fost ajutat de către două persoane care se aflau la fața locului. A mai declarat martorul Cernogorov Alexandru, că la fața locului, s-a deplasat împreună cu medicul Burla Serghei și felcerul, care nu își amintește cum se numește

(...)

Declarațiile martorului Burla Serghei Vitalie, care, fiind audiat în ședința de judecată, a declarat că pe inculpatul XXXXXXXXXX nu îl cunoaște. Pe partea vătămată XXXXXXXXXX la fel nu îl cunoaște. Își amintește cazul, dar pacientul, cu certitudine, nu și-l amintește. În vara anului 2012, pe când se afla la serviciu, la ora 05:00 dimineața, a primit o solicitare pe adresa Petru Zadnipru 15/4, lângă un liceu, precum este o persoană cu trauma la picior. În acel moment, s-au deplasat împreună cu șoferul Cernogov Alexandru și felcerul Bumbac Oleg. Nu aveau un echipaj stabil, la fiecare schimb, se putea schimba echipajul. Ajungând la locul solicitării, nu au găsit pe nimeni la adresa indicată. A contactat dispecerul serviciului său și le-au explicat o altă adresă, care se afla pe altă parte a străzii Petru Zadnipru, la alt liceu. Ajungând acolo, au văzut câțiva băieți stând în drum și care le-au arătat cu mâna că trebuie să ajungă la o alee. Pe aleea dată, era acces din strada Petru Zadnipru, însă nu au putut trece, deoarece, în acea dimineață, erau parcate automobile și înconjurând liceul, au intrat din strada Ginta Latină, blocul nr.19. În acel loc se află două licee, iar alături de ele se află un drum, sunt pe strada Petru Zadnipru. Se deplasau pe lângă acele licee cu girofarul și cu sirena aprinse. Treacănd de primul liceu, au văzut acei băieți care dădeau din mână. S-au oprit lângă un cort (teren, n.r.) de tenis, pe alee lângă scări, unde era un parapet. La fața locului, au ajuns în aproximativ 20 de minute. Locul unde s-au oprit cu mașina era asfaltat, iar lățimea drumului este de 2-3 metri. De la locul în care s-au oprit și până la persoana traumatată, era o distanță de aproximativ 3-4 metri. Era un drum pentru pietoni, iar ei cu ambulanța aveau dreptul de a intra pe acel drum. Erau câțiva băieți în jur, care le-au arătat unde se află pacientul, posibil să fi fost și fete printre aceștia, însă nu-și amintește. Ajungând la fața locului, a văzut un băiat stând culcat jos lângă parapet, pe care nu-și amintește în ce era îmbrăcat

(...)

În afară de declarațiile martorilor, vina inculpatului XXXXXXXXXX se dovedește și prin următoarele înscrisuri:

- *Raportul de expertiză medico-legală nr.1561/D din 11.07.2012, din care se reține că, asupra corpului cet. Budei Igor Valeriu, s-a stabilit fractura deschisă a oaselor gambei stângi în treimea medie cu deplasarea fragmentelor, care se califică ca vătămare corporală gravă (f.d.108-109);*
- *Raportul de expertiză medico-legală în comisie nr. 171 din 17 ianuarie 2014, prin care s-a stabilit că, în cadrul acordării asistenței medicale, cet. XXXXXXXXX i-a fost stabilit fractura deschisă a oaselor gambei stângi: fractura tibiei la nivelul 1/3 medii și fractura fibulei în 1/3 proximale. Caracterul fracturilor, stabilite la cet. XXXXXXXXX, permite de a afirma că acestea au fost produse prin mecanism de lovire, în cazul dat, cu părțile proeminente ale unui automobil aflat în mișcare (f.d.194-199);*
- *Procesul verbal de reconstituire a faptei din 18.04.2013, cu participarea învinuitului XXXXXXXXX și apărătorului acestuia Prutean Lilian, unde s-au deplasat la fața locului anume în curtea blocului locativ situat pe str. Petru Zadnipru 14/6, mun. Chișinău, în scopul de a arăta și descrie toate circumstanțele comiterii infracțiunii. Astfel, învinuitul XXXXXXXXX a precizat unde se afla parcat automobilul personal, în momentul când a observat partea vătămată și încă doi tineri, unde, văzând că sunt agresivi, a conectat electroșokerul, tinerii s-au îndreptat spre Liceul „Dacia”, însă XXXXXXXXX a urcat în automobil și s-a deplasat spre direcția străzii Milescu Spătaru, mun. Chișinău (f.d.179);*
- *Procesul de reconstituire a faptei din XXXXXXXXX, cu participarea părții vătămate XXXXXXXXX, cât și a reprezentantului legal Budei Andriana, astfel, s-a efectuat reconstituirea la fața locului, unde era parcat automobilul de model „Peugeot 307” cu n/i CPK 054, și locul unde se afla ultimul, cât și prietenii săi Ghenadie și Cornel, anume, pe str. Petru Zadnipru 14/6, mun. Chișinău. A precizat că, în timp ce se afla în fața magazinului alimentar, un domn le-a făcut observație și le-a arătat un electroșoker, după care ultimii s-au deplasat spre „Liceul Dacia”, cu pas grăbit, unde au auzit pornirea motorului de automobil, astfel, partea vătămată a arătat locul unde a fost lovit de bamperul automobilului, ulterior, a precizat locul unde a căzut după tamponare (f.d.180);*
- *Procesul-verbal de verificare a declarațiilor la fața locului, din 11 iunie 2013, cu participarea martorului XXXXXXXXX, care a indicat locul comiterii infracțiunii, situat pe str. Petru Zadnipru, mun. Chișinău, astfel, a indicat asupra faptului unde se afla partea vătămată, Budei Igor, în timp ce a fost lovit de un automobil de model „Peugeot 307” de culoare albă (f.d.183);*
- *Procesul-verbal de verificare a declarațiilor, la fața locului, din 11 iunie 2013, cu participarea martorului Braga Cornel, care a indicat locul comiterii infracțiunii situate pe str. Petru Zadnipru, mun. Chișinău, astfel, a indicat asupra faptului unde se afla partea vătămată XXXXXXXXX, în timp ce a fost lovit de un automobil de model „Peugeot” (f.d.184-185);*
- *Procesul-verbal de confruntare între învinuitul XXXXXXXXX și partea vătămată XXXXXXXXX, în care ultimii și-au menținut poziția lor, partea vătămată indicând faptul, că a fost lovit de către învinuit cu automobilul (f.d.118-119);*
- *Procesul-verbal de confruntare între învinuitul XXXXXXXXX și martorul XXXXXXXXX, prin care fiecare și-a menținut poziția, martorul declarând că învinuitul Dropca a lovit partea vătămată cu automobilul (f.d.120-123);*

- *Procesul-verbal de confruntare între învinuitul XXXXXXXXXX și martorul Bogza Cornel prin care fiecare și-a menținut poziția, astfel martorul a declarat că învinuitul Dropca l-a lovit pe partea vătămată cu automobilul (f.d.124-127);*
- *Ordonanța de recunoaștere în calitate de corp delict CD-disc cu înregistrările audio, sunt anexate la materialele cauzei penale (f.d.181);*
- *Ordonanța de recunoaștere, în calitate de corp delict automobilul de model „Peugeot 307” cu n/î CPK 054 de culoare albă, care se păstrează pe teritoriul IP Ciocana, mun. Chișinău (f.d.252).*

Potrivit art. 101 alin. (1) și (2), Codul de procedură penală al R. Moldova – fiecare probă urmează să fie apreciată din punctul de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele, în ansamblu – din punctul de vedere al coroborării lor. Judecătorul apreciază probele conform propriei convingeri, formate în urma examinării lor în ansamblu, sub toate aspectele și, în mod obiectiv, călăuzindu-se de lege.

Instanța de judecată, apreciind probele din punctul de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității lor, din punctul de vedere al coroborării lor, constată săvârșirea cu intenție de către inculpatul XXXXXXXXXX a acțiunilor prejudiciabile, ce se încadrează în limitele art. 151 aln. (1) Cod penal.

Nerecunoașterea vinei de către inculpatul XXXXXXXXXX instanța apreciază ca pe o metodă de apărare și un drept al acestuia de a nu se auto incrimina, or, persoana, care, pe parcursul procesului penal, are calitatea procesuală de inculpat, nu poate fi urmărită penal pentru depunerea declarațiilor intenționat false, decât în cazurile expres prevăzute de legea procesual-penală.”

Trebuie menționat faptul că aceasta este versiunea **prescurtată** a evaluării probelor. Hotărârea, din care este preluat acest extras, se întinde pe 17 pagini, din care 13 pagini conțin un rezumat al declarațiilor martorilor sau alte probe. Pare just să se presupună că hotărârea expune o imagine, în mare măsură, completă a probelor prezentate pe parcursul procesului de judecată. **Totuși, aceasta nu permite cititorului să înțeleagă ce a determinat instanța de judecată să concluzioneze că inculpatul era vinovat conform acuzațiilor aduse și că versiunea proprie a faptelor nu este veridică.** Din contra, abundența de informații face dificilă înțelegerea modului în care instanța a apreciat probele.

Acest fapt persistă, **în primul rând**, deoarece instanța nu se limitează la enunțarea celor mai relevante părți din mărturiile depuse, ci le prezintă, mai mult sau mai puțin, în versiunea deplină. Faptele care nu sunt relevante, din punct de vedere juridic (cum ar fi faptul că ambulanța a întâmpinat dificultăți în găsirea persoanei vătămate și pe care stradă a mers pentru a se apropia de persoana dată), sunt prezentate cu același nivel de detalii, ca și declarațiile critice (de ex., declarația, precum că un martor a văzut cum inculpatul a tamponat persoana vătămată cu mașina sa).

În al doilea rând, instanța de judecată nu se expune asupra modului în care diverse elemente de probe corelează unele cu altele. Hotărârea nu menționează dacă ceea ce a spus martorul A coincide cu declarația martorului B și dacă declarațiile acestora corespund cu documentul C. Astfel, procesul intelectual, realizat de judecător în timpul aprecierii probelor, rămâne a fi opac.

Și, în final, instanța nu oferă o apreciere calitativă a probelor. Aceasta nu menționează de ce a considerat anumite probe ca fiind de încredere sau valoroase din perspectiva stabilirii faptelor.

Criteriile care sunt utilizate frecvent pentru a aprecia mărturiile, cum ar fi consistența, nivelul de detaliere, un interes propriu în urma procesului de judecată nu sunt utilizate deloc.

Redarea probelor în versiune deplină, în loc de rezumarea acestora, a fost – în diferită măsură – o caracteristică constatată a majorității hotărârilor analizate în contextul acestui raport.

Utilizarea frazelor standard în locul unei evaluări într-un caz concret

O altă observație privind hotărârile, pe care le-am examinat, ține de faptul că acestea, deseori, utilizează anumite **fraze standard**, atunci când abordează probele. Judecătorii tind să utilizeze aceste fraze pentru a justifica un anumit rezultat, **în loc să analizeze elementele individuale ale probelor** prezentate în proces. De exemplu, dacă instanța consideră declarația unui martor drept lipsită de încredere, hotărârea, frecvent, menționează că „**instanța de judecată dă o apreciere critică declarațiilor martorului X**” și nu explică care sunt exact deficiențele declarației oferite.

Într-o cauză examinată de Judecătoria Strășeni¹⁴, inculpatul a fost acuzat că a făcut declarații false într-un proces de judecată. Inculpatul susținea că declarațiile lui sunt veridice. Aprecierea probelor de către instanță sună, precum urmează:

- „*Instanța de judecată dă o apreciere critică declarațiilor inculpatului Cioban Iurie Victor, care au un caracter contradictoriu, opus declarațiilor martorilor Dodon Simion și Zubic Serghei, care au confirmat, în ședința de judecată că inculpatul, la organul de urmărire penală, a dat explicații benevol cu toate amănuntele, nefiind de nimeni influențat, a semnat procesul-verbal de audiere, fapt pe care nu l-a negat în ședința de judecată nici inculpatul.*

Instanța de judecată apreciază critic și declarațiile inculpatului că fiind transportați de către Vrîncean Ion pe deal, ei s-au bătut toți împreună, reciproc, dar Vrîncean Ion nu a bătut pe nimeni, ca fiind o versiune de apărare în scopul evitării răspunderii pentru faptele comise de către acesta și în scopul de a-l exonera de răspundere penală pe inculpatul Vrîncean Ion, acest argument al inculpatului fiind combătut prin probele cercetate în ședința judiciară. Vinovăția acestuia este confirmată prin cumulul probelor administrate în ședința de judecată, care se coroborează și sunt în interconexiune, probe pertinente și concludente, acumulate și administrate în cadrul urmăririi penale și administrate nemijlocit în ședința de judecată.

Apreciind probele administrate în ședința judiciară, instanța consideră că vina inculpatului Cioban Iurie Victor este pe deplin dovedită, iar acțiunile acestuia urmează a fi încadrate în baza art. 312 alin.(1) Cod Penal – prezentarea cu bună-știință a declarației mincinoase de către partea vătămată, acțiune săvârșită în cadrul procesului penal.”

Instanța menționează că a considerat declarația precum, că Vrîncean Ion n-a bătut pe nimeni, ca fiind combătută prin cumularea elementelor de probă, care se coroborează și sunt în interconexiune. Rămâne neclar cum sunt elementele de probă interconectate și în ce mod sunt ele coroborate unele cu altele.

O astfel de motivare a fost constatată în circa 70% din hotărâri examinate în scopul acestui raport.

¹⁴ Dosarul nr. 1-272/2016, Sentința din 10 octombrie 2017

Aprecierea juridică

După determinarea faptelor cauzei, instanța trebuie să aplice legea asupra acestor fapte, ceea ce nu înseamnă că instanța, pur și simplu, expune rezultatul aprecierii sale juridice sau concluzia pe care a derivat-o din lege. Motivarea trebuie să reflecte procesul de gândire realizat de judecător la aplicarea legii; trebuie să devină clar care fapte corespund cerințelor unei anumite prevederi sau cum se aplică prevederea specifică faptelor specifice din cauză. Motivarea trebuie să evidențieze chestiunile legale ale cauzei și să explice poziția instanței față de acestea. Majoritatea hotărârilor pe care le-am analizat în scopul prezentului raport, n-au realizat acest obiectiv. Sunt câteva motive pentru respectiva ordine de idei:

Hotărârile nu reflectă modul în care faptele corespund cerințelor prevederilor legale

Majoritatea prevederilor legale constau din câteva cerințe. Dacă toate cerințele sunt întrunite, legea ajunge la o anumită consecință legală (de ex., obligația de a compensa). Este o bună practică de a parcurge individual toate cerințele ce se conțin într-o prevedere legală și de a le aplica la faptele constatate. Aceasta face procesul de apreciere juridică mai comprehensibil pentru cititor. Acest proces mai ajută judecătorul să controleze modul în care și-a format opinia sa.

Hotărârile analizate în cadrul acestui raport, adesea, nu reflectă modul în care faptele se potrivesc cerințelor individuale sau componentelor prevederilor legale. Mai degrabă, acestea, pur și simplu, citează o prevedere și menționează că aplicarea acesteia a condus instanța la un rezultat specific. O sentința pronunțată de Judecătoria Anenii Noi într-o cauză cu privire la omor¹⁵ poate servi drept exemplu.

De la bun început, sentința stabilește constatările instanței:

- *„În baza materialelor din dosar și a probelor administrate în ședință, instanța a constatat:*

În perioada de timp de la 16 până la 17 xx2016, aflându-se în apartamentul nr. 3 de pe str. xxx, mun. Bender, având intenția directă la omorul persoanei, i-a aplicat Elenei Semionova, cu care se afla în relații de concubinaj, multiple lovituri cu mâinile și picioarele, precum și cu alte obiecte neidentificate, pe diferite regiuni ale corpului, cauzându-i mai multe leziuni corporale și anume: traumă asociată a capului, cutiei toracice și abdomenului, fractura osului occipital, fracturi multiple bilaterale ale coastelor, ruptura ficatului, contuzia rinichiului stâng. Ca urmare a leziunilor corporale primite, victima a decedat.”

Sub titlul de *„circumstanțe stabilite în cadrul cercetării judecătorești”*, instanța rezumă declarațiile martorilor și alte probe pe circa 13 pagini, după care concluzionează că vinovăția inculpatului este dovedită. Aprecierea deplină a calificării juridice a acțiunilor inculpatului sună, după cum urmează:

- *„În temeiul celor declarate supra, instanța încadrează acțiunile inculpatului în baza art.145 alin. (2) lit.e1) j) Cod penal al Republicii Moldova, după semnele: omorul unei persoane săvârșit asupra unui membru de familie și cu deosebită cruzime.”*

În ce mod anume inculpatul a realizat cerințele acestei prevederi rămâne a fi neclar. E posibil că încadrarea juridică a acțiunii vizate n-a ridicat nicio problemă juridică dificilă conform legii moldo-

¹⁵ Dosarul nr. 08-1-4504-03112017 (1-47/2017)

venești. Oricum, hotărârile trebuie să demonstreze cum instanța a aplicat legea în cazul vizat și, cel puțin pe scurt, să se expună asupra punctelor, care ar putea merita o explicație. De exemplu, prevederea cere ca un „**membru de familie**” să fie ucis. Hotărârea menționează că inculpatul a trăit „**în concubinaj**” cu victima. Se pare că merită să fie explicat în ce măsură o persoană, cu care cineva trăiește în „concupinaj”, se consideră a fi membru de familie conform legii. Hotărârea trebuie, de asemenea, să explice și definiția noțiunii de „concupinaj” și implicațiile acesteia (E necesar să fie partajat un apartament? Sunt, oare, relațiile sexuale o componentă necesară? Sunt acestea suficiente pentru a stabili un „concupinaj”?).

Hotărârea nu definește nici ce înseamnă „cruzime deosebită” și cum acțiunile inculpatului se potrivesc cu cerințele acestei noțiuni juridice. Drept consecință, este imposibil pentru cititor să înțeleagă argumentarea instanței și să-și formeze o opinie cu privire la faptul dacă cerințele prevederii legale aplicate de instanță au fost satisfăcute.

Totuși, a existat și un număr mic de hotărâri, în care instanțele au dezmembrat prevederile în cerințe separate și le-au abordat una câte una. Drept exemplu ar putea servi hotărârea Judecătorei Strășeni, într-o cauză¹⁶ cu privire la declarații mincinoase. Instanța a enunțat următoarele:

- „Astfel, obiectul infracțiunii îl constituie relațiile sociale privitoare la activitatea de aflare a adevărului în procesul înfăptuirii justiției, relații puse în pericol prin declarația mincinoasă.

*Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute de art.312 Cod penal constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune, și anume prezentarea declarației mincinoase de către martor sau parte vătămată, prin care se denaturează adevărul, astfel, creându-se condiții pentru comiterea de erori judiciare și pentru aprecierea incorectă a circumstanțelor cauzei. În cadrul ședinței judiciare, instanța a stabilit, cu certitudine că Cioban Iurie Victor, fiind audiat la urmărirea penală la **28.03.2014**, în calitate de parte vătămată, a indicat cu amănunte toate acțiunile și împrejurările din partea lui Vrîncean Ion, ceea ce s-a confirmat și prin declarațiile martorilor Dodon S. și Zubic S.*

Subiectul infracțiunii nominalizate este persoana fizică responsabilă, care, în momentul săvârșirii infracțiunii, a atins vârsta de 16 ani și are una din calitățile procesuale, fie de martor sau parte vătămată, fie de specialist sau expert.

Inculpatul Cioban Iurie Victor, la data săvârșirii infracțiunii, avea vârsta corespunzătoare, fiind, deci, responsabil de fapta sa.

Latura subiectivă a infracțiunii analizate se caracterizează prin intenție directă, adică, făptuitorul cu bună-știință prezintă o declarație mincinoasă pentru a acuza pe cineva de săvârșirea unei infracțiuni. Instanța reține că inculpatul a acționat cu intenție directă, a conștientizat urmările acțiunilor lor și și-a dorit acest fapt.

Infracțiunea dată se consideră consumată din momentul semnării actelor procesuale respective de către martor sau partea vătămată.”

Totuși, exemplul dat este unul relativ rar întâlnit. Circa 20% din hotărârile, pe care le-am examinat, stabilesc legătura între faptele cauzei și cerințele individuale ale prevederilor legale.

16 Dosarul nr. 1-272/2016 16-1-1489-23082016

Niciuna dintre hotărâri n-a stabilit și n-a discutat problemele legale. Este extrem de important ca o hotărâre să identifice problemele juridice care reies dintr-o cauză. În majoritatea cazurilor, nu poate fi afirmat, în mod serios, că anumite cerințe legale sunt întrunite – dar ar putea fi destul de dificil de afirmat dacă altele au fost realizate. De exemplu, cea mai elementară definiție a lipirii de viață din imprudență este că o persoană acționează neglijent și, astfel, cauzează decesul unei alte persoane. Dacă persoana A depășește limita de viteză în trafic și tamponează persoana B, omorând-o la fața locului, faptul că persoana A este responsabilă de decesul persoanei B nu se va supune multor dezbateri. Însă, dacă persoana B este doar vătămată și dusă la spital, unde moare din cauza unei infecții virale, atunci, nu este atât de clar dacă decesul persoanei B, într-adevăr, trebuie să fie atribuit comportamentului persoanei A. Aici, judecătorul ar urma să detalieze aprecierea sa.

Abilitatea de a face distincție între o categorie și alta este o calitate importantă, pe care trebuie s-o posede fiecare judecător (și fiecare avocat). Totuși, niciuna dintre hotărârile, pe care le-am citit în scopul acestui raport, n-a identificat și nici n-a analizat nicio problemă legală.

Hotărârile se referă la acte sau prevederi legale care nu sunt pertinente

Multe hotărâri citează un șir de prevederi sau acte legale, care sunt legate de problema legală generală, la care se referă cauza, însă nu au relevanță pentru decizia cu privire la cauză. Acest fapt tinde să obstrucționeze modul în care instanța aplică legea faptelor din cauză. Pentru cititor, este dificil să stabilească prevederile legale, care au determinat hotărârea și cum judecătorul a ajuns la concluzia că decizia luată de el este cea dictată de lege.

O cauză examinată de Judecătoria Criuleni¹⁷ ar putea servi drept exemplu. Aceasta s-a referit la cererea de reparare a prejudiciului înaintată de un procuror care a fost acuzat de săvârșirea infracțiunii, suspendat și repus în funcție drept urmare a achitării sale de Curtea Supremă de Justiție (menținând hotărârile celor două instanțe precedente).

Instanța a admis cererea acestuia. Motivarea hotărârii a început cu:

- *„Audiind participanții prezenți la proces, studiind și analizând materialele cauzei, instanța de judecată conchide admiterea parțială a cererii de chemare în judecată, din următoarele motive.*

Dispozițiile art.130 alin.(1) CPC statuează că instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectual, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar, în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

Potrivit art.(1) alin.(1) CPP, care definește scopul procesului penal, identificând-ul drept activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală. Procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni.

Prevederile alin.(2) al aceluiași articol indică expres că procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale

¹⁷ Dosarul nr. 2-1070/16; 24-2-454-09022017, hotărârea din 16 noiembrie 2017.

ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană, care a săvârșit o infracțiune, să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.

Dispozițiile alin.(3) statuează că organele de urmărire penală și instanțele judecătorești în cursul procesului sunt obligate să activeze în așa mod, încât nicio persoană să nu fie neîntemeiat bănuită, învinuită sau condamnată și ca nicio persoană să nu fie supusă, în mod arbitrar sau fără necesitate, măsurilor procesuale de constrângere.

Conform art. 1423 Cod civil, mărimea compensației pentru prejudiciul moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice cauzate persoanei vătămate, de gradul de vinovăție al autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această compensare poate aduce satisfacție persoanei vătămate.

Caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice le apreciază instanța de judecată, luând în considerare circumstanțele în care a fost cauzat prejudiciul, precum și statutul social al persoanei vătămate.

Conform art. 2 din Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr.1545-XIII din 25 februarie 1998, prin acțiuni ilicite se subînțeleg acțiuni sau inacțiuni ale organului împuternicit să examineze cazurile cu privire la contravențiile administrative, ale organului de urmărire penală sau ale instanței de judecată, care exclud vinovăția acestora, al căror caracter ilegal se manifestă prin încălcarea principiului general, potrivit căruia nicio persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere și nu poate fi judecată, erori ori fapte ale persoanelor cu funcție de răspundere din organul de urmărire penală sau din instanța de judecată, manifestate prin încălcarea intenționată a normelor procedurale și materiale în timpul procedurii penale sau administrative (infracțiuni).

Conform art. 3 alin.(1) lit. a) al aceleiași legi, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerii ilegale la răspundere penală.

Conform art. 11 alin. (1)-(3) din Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, mărimea compensației pentru repararea prejudiciului moral se stabilește de instanța de judecată în modul prevăzut de lege. Mărimea concretă a compensației se determină luându-se în considerare: a) gravitatea infracțiunii de a cărei săvârșire a fost învinuită persoana respectivă; b) caracterul și gravitatea încălcărilor procesuale comise la urmărirea penală și la examinarea cauzei penale în instanța de judecată; c) rezonanța pe care a avut-o în societate informația despre învinuirea persoanei; d) durata urmăririi penale, precum și durata examinării cauzei penale în instanța de judecată; e) natura dreptului personal lezat și locul lui în sistemul de valori al persoanei; f) suferințele fizice, caracterul și gradul suferințelor psihice; g) măsura în care compensația bănească poate atenua suferințele fizice și psihice cauzate; h) durata aflării nelegitime a persoanei în detenție.

Instanța de judecată va determina mărimea compensației și în baza criteriilor specificate la art.219 alin.(4) din Codul de procedură penală.

În toate cazurile, instanța de judecată se va baza pe principiile compensării rezonabile și echitabile a prejudiciului moral.

Potrivit art. 5 alin. (1) al Legii nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, organul care reprezintă statul în instanța de judecată pe această categorie de cauze este Ministerul Justiției.”

După care, instanța oferă o cronică (din nou) a tuturor evenimentelor începând cu investigarea acțiunilor reclamantului până la achitarea lui definitivă.

- *„(În ședința de judecată, s-a constatat că, prin Ordonanța organului de urmărire penală din 18 noiembrie 2010, pe cauza penală nr. 2010978161, Zamșa Viorel a fost recunoscut în calitate de bănuț în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 327 alin. (1) Cod penal (f.d.25), și audiat în dosarul penal potrivit calității atribuite (f.d.27))*

(...)

La rândul său, Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție, la data de 17 decembrie 2013, a pronunțat Decizia prin care a respins ca inadmisibil, fiind vădit neîntemeiat, recursul ordinar declarat de procurorul în Procuratura de nivelul Curții de Apel Chișinău, Radu Sili, împotriva Deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 25 aprilie 2013 în privința lui Zamșa Viorel Mihail, cu menținerea hotărârii atacate (f.d.19-21).”

După care instanța menționează de ce consideră că reclamantul are dreptul la compensație:

- *„Art. 3 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU, consacra regula conform căreia „Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertatea sa și securitatea persoanei sale”. Acest drept fundamental al persoanei este stipulat și în Habeas Corpus Act, în Declarația de Independență a SUA, în Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului (art. 5), în Constituția Republicii Moldova (art. 25), în Codul de procedură penală (art. 1) etc., care îi configurează conținutul, consacându-l în status libertatis al persoanei. Acest drept este restrâns doar în cazul aducerii atingerii valorilor sociale, apărate de legea penală.*

În atare circumstanțe, instanța de judecată conchide că reclamantul Zamșa Viorel Mihail are dreptul de a pretinde prejudiciul moral în temeiul Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.”

Instanța enumeră un șir de acte legislative, numeroase articole din Codul civil și câteva prevederi internaționale. Totuși, din motivare nu poate fi dedus ce legi sau prevederi exacte au fost aplicate de instanță pentru a ajunge la rezultatul, la care a ajuns. În ceea ce privește unele din legile invocate, ar putea fi pus la îndoială, dacă acestea sunt pertinente faptelor stabilite în cauză. Este dificil de înțeles care ar fi rolul articolului 3 din Declarația Universală a Drepturilor Omului în luarea deciziei privind cauza dată (în afara faptului că nu este lege obligatorie). Articolul 5 CEDO nu pare să fie nici el relevant, deoarece reclamantul n-a fost privat de libertate și nici Declarația de Independență a SUA nu pare să conțină prevederi pertinente.

Pe lângă acest fapt, hotărârea cu greu identifică unele probleme legale care să derive din cauză.

Se pare că instanța își fundamentează decizia sa de a acorda compensație în baza prevederilor legale potrivit cărora statul este obligat să compenseze, dacă organul de urmărire penală a comis acte ilegale. Una din întrebările importante, care necesită un răspuns, atunci când se adjudecă o cauză, în opinia mea, ar fi dacă investigarea și punerea sub învinuire a unui suspect trebuie să fie considerat un act ilicit doar pentru că suspectul este mai târziu achitat. Hotărârea nu abordează deloc problema dată.

O cauză examinată de o instanță din Chișinău, cu privire la defăimare, poate servi drept exemplu adițional.

Un post de televiziune din Republica Moldova a publicat un reportaj cu privire la procesul de judecată într-o cauză penală. Acesta s-a referit la membrii unui grup numit ANTIFA, care erau acuzați de pregătirea unor atacuri armate și păstrarea de arme și bani de origine rusă în casele lor. În cadrul reportajului, vocea comentatorului a spus „cel puțin doi membri ai grupului ANTIFA sunt vizați în cadrul procedurilor penale”. În același timp, pe ecran apăreau imaginile a două persoane, dintre care una era reclamantul. El a inițiat o cauză pentru defăimare în temeiul faptului că telespectatorilor li s-ar fi creat impresia că acesta era membru al grupului ANTIFA, în timp ce el nu era membru al grupului incriminat.

Instanța a respins cererea. Motivarea hotărârii începe cu parafrizarea conținutului articolelor 117, 180 și 113 din Codul de Procedură Civilă. Aceste articole prevăd că instanța este obligată să obțină dovezi legale, că fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele în favoarea sa și că instanța este liberă în aprecierea probelor. Ce concluzii concrete trebuie să fie trase din aceste prevederi pentru cauza vizată sau de ce instanța citează aceste prevederi rămâne neclar.

Instanța s-a referit și la articolul 10 CEDO (libertatea de exprimare), articolul 32 din Constituția Republicii Moldova (libertatea de exprimare), articolul 7 din Legea privind libertatea de exprimare, articolul 16 din Codul civil (reglementând dreptul la reputație). Relevanța concretă a acestor prevederi pentru cauza vizată nu este explicată în etapa dată.

După care hotărârea relevă faptele, începând cu informația privind licența de emisie a pârâtului. Enumerarea dată reprezintă opt rânduri din hotărâre.

După acest rezumat, hotărârea stabilește din nou că, în conformitate cu articolul 16 din Codul civil, o persoană are dreptul de a cere revocarea informației care-i lezează reputația personală sau profesională. Ulterior, din nou, hotărârea parafrazează articolul 3 din Legea privind libertatea de exprimare și explică distincția între judecățile de valoare și susținerile în fapte. Instanța nu se expune asupra importanței distincției date pentru cauza vizată.

Apoi, hotărârea stipulează că, în conformitate cu articolul 24 din Legea privind libertatea de exprimare, reclamantul trebuie să dovedească că pârâtul a răspândit informația, că informația îl vizează și este defăimătoare, că informația constituie o relatare cu privire la fapte și, în esență este falsă, sau judecata de valoare nu se bazează pe un substrat factologic suficient și pe existența și cuantumul prejudiciului cauzat. După care instanța menționează că informația răspândită despre reclamant a fost, pur și simplu, o judecată de valoare bazată pe un substrat factologic. Totuși, nu există explicație cu privire la criteriile aplicate de instanță sau la modul în care rezultatul dat afectează decizia.

Adițional, hotărârea menționează că informația răspândită de compania pârâtului nu a fost defăimătoare, deoarece „pârâtul nu a dat numele persoanelor, prezentând cazul însoțit de un video, fără a menționa că aceste informații s-ar referi la persoanele din video”. Instanța nu dezvoltă ideea dată în continuare. În consecință, nu se discută dacă informația a fost defăimătoare, întrucât telespectatorii, probabil, și-au creat impresia că persoanele descrise erau membrii ANTIFA – deși se pare că anume acest aspect este una din problemele de bază ale cauzei vizate.

În continuare, hotărârea accentuează că reclamantul n-a demonstrat dacă informația constituie o relatare cu privire la fapte și, în esență, este falsă și n-a prezentat probe, care să dovedească faptul că judecata de valoare nu se bazează pe un substrat factologic suficient. Ulterior, hotărârea mai explică încă o dată diferența dintre judecățile de valoare și enunțări de fapte. Se referă la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului atât cu privire la judecățile de valoare, cât și la enunțări de fapte. Apoi, din nou, hotărârea nu face legătură între aceste concepte juridice și cauza vizată. Aici, instanța nu explică nici dacă consideră că informația este o judecată de valoare sau o susținere în fapt, și nici nu stabilește care sunt concluziile legale care derivă din acest fapt.

Instanța continuă să se refere la aspectele practice emise de Curtea Supremă de Justiție pe marginea Legii cu privire la libertatea de exprimare și citează definițiile pentru onoare, demnitate și reputație profesională. Din nou, instanța nu explică care este importanța acestor definiții pentru cauza vizată.

După care instanța subliniază că, potrivit îndrumărilor practice oferite de Curtea Supremă de Justiție dezmințirea poate fi solicitată, doar dacă s-a constatat că informația este falsă. Se mai menționează că este obligația reclamantului de a dovedi că informația este falsă.

Hotărârea continuă cu explicația faptului că n-a fost o defăimare „ci au fost noutăți însoțite de imagini vizuale, inclusiv cea a reclamantului, inclusiv prin înregistrarea video anexată la materialele cauzei”. Din nou, instanța nu abordează problema, dacă descrierea reclamantului în reportaj, prin referință la grupul ANTIFA, prezintă reclamantul prin implicație ca un membru al acestui grup.

În final, hotărârea stabilește că reclamantul n-a dovedit că a suportat prejudicii.

Astfel, hotărârea n-a identificat aspectele legale critice, spre care s-a orientat decizia. Rămâne neclar care prevedere legală a fost cea decisivă, ce rol a jucat libertatea de exprimare (dacă a jucat vreun rol) și cât de mult distincția dintre fapte și judecăți de valoare a influențat decizia.

Deși această hotărâre este un exemplu extrem, ales pentru a sublinia subiectul discutat, tendința de a cita numeroase norme legale, fără a clarifica importanța acestora pentru cauză, este una pe larg răspândită. Elementul dat a fost constatat în circa 50% dintre hotărârile analizate pentru acest raport.

Neabordarea argumentelor legale prezentate de părți

O altă observație cu privire la hotărârile examinate ține de faptul că acestea, adesea, abordează argumentele legale prezentate de părți, în mod superficial și nepăsător sau nu le abordează deloc.

Un exemplu în ordinea dată de idei ar fi o decizie a Curții Supreme de Justiție.¹⁸ Inculpatul a fost condamnat pentru darea de mită unui funcționar public. El a prezentat argumente, precum că i

¹⁸ Dosarul nr. 1ra- 1113/2015, decizia din 1 decembrie 2015

s-a întins o cursă (în baza hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului, termenul „provocare” este utilizat în Republica Moldova). Curtea Supremă de Justiție a stabilit:

- *„În altă ordine de idei, Colegiul penal apreciază critic argumentele recurentului despre faptul că inculpatul a fost provocat de către Smirnova T. la comiterea infracțiunii, că provocarea, ca mijloc de constatare a infracțiunii, nu se admite și că procesul-verbal de primire a plângerii cet. Smirnova T. din 03.08.2012 urma a fi declarat nul, din motiv că a fost întocmit într-o limbă necunoscută denunțătoarei, în lipsa traducătorului, ce atrage nulitatea acestuia, deoarece asupra acestora s-a expus argumentat instanța de apel în decizia sa, considerându-le neîntemeiate.”*

În esență, Curtea Supremă de Justiție a susținut că a respins recursul împotriva deciziei Curții de Apel, deoarece Curtea de Apel, deja, a decis asupra chestiunii vizate.

În alte cauze, instanțele n-au abordat argumentele legale sau problemele legale importante în totalitate. Evident că este dificil să fundamentez această constatare doar în baza hotărârilor judecătorești (întrucât anumite considerațiuni **nu** sunt în hotărâre). Acest aspect, totuși, poate fi constatat referindu-ne la hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului. Conform celor menționate mai sus, Curtea Europeană a Drepturilor Omului interpretează dreptul la un proces echitabil în temeiul articolului 6 CEDO ca un drept ce înglobează și dreptul la o hotărâre motivată. Curtea a constatat că Republica Moldova a încălcat acest drept în câteva cauze.

De exemplu, în cauza Nichifor contra Moldovei¹⁹, reclamantul a creat o companie sub forma unei societăți cu răspundere limitată împreună cu partenerul său. La mulți ani după ce ei au creat compania, partenerul a înaintat o acțiune solicitând excluderea reclamantului din lista de asociați, pe motiv că acesta nu a vărsat aportul pentru partea sa din capitalul social al companiei. Acțiunea a fost respinsă, în primă instanță, pe motiv că a fost depusă după expirarea termenului de prescripție. Partenerul a contestat această hotărâre. La etapa de apel, el a produs un acord care ar fi fost semnat de reclamant cu câțiva ani în urmă, în care reclamantul a căzut de acord să achite contribuția restantă în decurs de o lună, în caz contrar, urmînd să fie scos din lista de asociați. Reclamantul a obiectat că documentul dat a fost unul fals și a solicitat să fie contractat un expert pentru a examina dacă semnătura din document era una autentică. Acesta a prezentat și documente, care dovedeau faptul că el fusese în Israel când s-a pretins că documentul a fost semnat. Instanța nu i-a răspuns la solicitare și nu a inclus în procesul-verbal faptul că o astfel de solicitare a fost prezentată. S-a decis ca reclamantul să fie scos din lista de acționari. Reclamantul a menționat că demersul său de a constata autenticitatea semnăturii sale nici n-a fost inclusă în procesul-verbal al procesului de judecată și a solicitat să fie modificat procesul-verbal. Instanța i-a respins solicitarea. Reclamantul a contestat hotărârea. Curtea Supremă de Justiție a respins cererea de apel, bazându-se doar pe procesul-verbal al ședinței de judecată. În motivarea deciziei sale, Curtea Supremă de Justiție n-a abordat argumentul reclamantului, precum că semnătura sa a fost falsificată.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea articolului 6 din Convenție, notînd că argumentul reclamantului precum, că semnătura sa a fost falsificată, a fost îndeajuns de fundamentat și că a fost unul potențial decisiv pentru soluționarea litigiului. În consecință, instanța națională a fost obligată să examineze acest argument.

¹⁹ Cererea nr. 52205/10

În cauza Vetrenko contra Moldovei²⁰, reclamantul a fost condamnat pentru omor. El a pretins precum că a dat declarații sub constrângere. Reclamantul a afirmat că modalitatea în care el a descris comiterea crimei în declarația sa nu se potrivea cu constatările expertizei judiciare. Inculpatul a fost, inițial, achitat în temeiul inconsistenței dintre declarațiile sale și constatările expertului judiciar. Drept urmare a rejudecării cauzei, acesta a fost condamnat pentru omor. El a atacat hotărârea dată și a relevat din nou discrepanțele dintre declarația sa și constatările experților judicari. Curtea Supremă de Justiție n-a examinat aceste argumente. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea dreptului la o hotărâre motivată. O atenție deosebită a fost atribuită faptului că, pe parcursul rejudecării cauzei, instanțele n-au examinat acele argumente, care au stat la baza hotărârii primei instanțe de a-l achita pe reclamant.

Cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că Republica Moldova și-a încălcat obligațiile sale conform Convenției nu se limitează doar la articolul 6.

În cauza Tiramavia Srl și alții contra Moldovei²¹, Administrația de Stat a Aviației Civile din Republica Moldova a depistat unele nereguli în modalitatea în care trei companii specializate în transportul aerian își realizau activitatea. A fost stabilit un termen-limită pentru remedierea acestor nereguli; totuși, până la expirarea acestui termen, ASAC le-a retras licențele acestor companii. Companiile au contestat decizia dată, susținând că, potrivit legii aplicabile, licența putea fi retrasă doar după ce neregulile n-ar fi fost înlăturate în decursul termenului-limită stabilit de ASAC. Instanța competentă a confirmat decizia de retragere a licențelor fără a aborda acest argument. Curtea Supremă de Justiție a menținut decizia dată, fără a aborda argumentul reclamantului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că dreptul la proprietate al reclamantilor a fost încălcat, deoarece instanțele naționale nu au oferit motivare suficientă pentru hotărârile pronunțate.

Motivele posibile pentru deficiențele constatate

Volumul de lucru

Există un consens general în rândul interlocutorilor – judecători, avocați, procurori, profesori de la Facultatea de Drept și reprezentanți ai ONG-urilor – precum că hotărârile pronunțate de instanțele de judecată din Republica Moldova nu sunt scrise bine (majoritatea persoanelor intervievate au menționat că sunt profesioniști – juriști capabili în Republica Moldova și că sunt, de asemenea, și numeroase exemple de hotărâri excelente).

Cei intervievați au atribuit acest fapt diferiților factori. Cel mai frecvent motiv invocat a fost volumul excesiv de lucru, care nu permite judecătorilor să dedice timp suficient pentru a analiza cauza și pentru a redacta hotărârile în mod minuțios. Un interlocutor a sugerat că ar trebui să fie realizat un studiu pentru a constata dacă este posibil, pur uman, să se facă față numărului de cauze pe care un judecător din Republica Moldova trebuie să le examineze.

Cifrele susțin afirmația privind suprasolicitarea judecătorilor într-o măsură limitată. Studiul nr. 26 publicat de Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (un organ sub egida Consiliului European),

²⁰ Cererea nr. 36552/02

²¹ Cererea nr. 54115/09

a comparat, inter alia, statisticile privind sistemul justiției în 45 de state membre ale Consiliului Europei, plus Israel și Maroc (celor din urmă li s-a oferit statut de observator și, astfel, fuseseră incluse în exercițiu). Raportul specifică că, în Republica Moldova, sunt 11,8 judecători per 100.000 populație, ceea ce este semnificativ mai puțin decât media tuturor țărilor incluse în raport, și anume 17,8 și cu mult sub media de 21,5²² (media este sporită substanțial din cauza unor astfel de state, precum Monaco cu o medie de 98,5 judecători, Muntenegru cu 51 de judecători și Serbia cu 38,5 judecători). Trebuie de notat, totuși, că există și câteva țări, în care numărul mediu de judecători per 100.000 populație este mai mic decât cel din Republica Moldova sau aproximativ același. Drept exemplu servesc Norvegia (10,6), Danemarca (6,5), Regatul Unit – Anglia și Țara Galilor (3,0)²³, Spania (11,5) sau Olanda (13,6)²⁴.

Aceste cifre reflectă o imagine incompletă. Numărul de judecători trebuie să fie analizat în corelare cu volumul de cauze spre examinare. Statisticile publicate de Consiliul Superior al Magistraturii din Republica Moldova indică faptul că numărul mediu lunar de cauze per judecător este de 62,7, ceea ce este substanțial. Un alt factor, care trebuie luat în considerare, ține de preferința justițiabililor de a epuiza toate căile legale (câțiva interlocutori au menționat că persoanele implicate în litigii, cât și inculpații implicați în procese penale și procurorii tind să utilizeze toate căile de atac disponibile). Cu toate acestea, se pare că numărul de judecători din Republica Moldova este comparativ la capătul inferior al scării, însă nu chiar infim de mic. Adicional, mulți judecători beneficiază de ajutor din partea asistenților, care realizează cercetările pentru ei și elaborează și hotărârile. Există țări în care lucrurile nu sunt la fel. De exemplu, în Germania, doar judecătorii din instanțele superioare dispun de grefieri sau asistenți.

Totuși, numărul de judecători trebuie tratat și cu o anumită doză de scepticism, deoarece cauzele nu sunt distribuite în mod egal între judecătorii din țară. Mulți interlocutori au menționat că judecătorilor, care activează în zonele rurale, li se desemnează un număr substanțial mai mic de cauze decât judecătorilor din Chișinău – centrul comercial al țării. Statisticile relevă că instanțele de judecată cu cel mai mic volum de lucru examinează între 1010 și 1511 cauze pe an, în timp ce sunt instanțe care examinează circa 5321 de cauze pe an (Anenii Noi) sau 5529 (Hâncești). Cu toate acestea, este dificil să tragi o concluzie din această disparitate, întrucât datele statistice nu indică câți judecători activează în respectivele instanțe de judecată.

Și, în final, trebuie menționat că nu este pe deplin clar cât de fiabile sunt aceste date statistice. Raportul din partea Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției, care se bazează pe cifrele prezentate de statele participante în 2016, specifică faptul că numărul total de judecători în Republica Moldova este de 418²⁵. Conform statisticii pentru anul 2017 din partea Consiliului Superior al Magistraturii, acest număr este de 397 – ceea ce ar putea însemna că numărul de judecători s-a redus, de exemplu, din cauza pensionării, sau ar putea reflecta lipsa de acuratețe a datelor statistice într-una din surse.

22 P. 105 din raport

23 Conform raportului, numărul mic este explicat prin faptul că multe cauze sunt adjudecate de judecători non-profesioniști din cadrul curților de magistrați; raportul mai specifică faptul că numărul judecătorilor non-profesioniști este de 16.296 (p.109 din raport)

24 P. 105 din raport

25 P. 103 din raport

Este dificil de tras concluzii clare în baza cifrelor menționate mai sus. Fără îndoială, volumul de lucru al multor judecători din Republica Moldova este substanțial. Resursele cu privire la personal și echipament tehnic sunt limitate.

Totuși, aș fi de acord că examinarea cauzelor cu metodologia potrivită și structurarea hotărârilor într-un mod clar, deseori, consumă mult mai puțin timp decât redactarea acestora în modul în care multe din hotărârile judecătorilor din Republica Moldova sunt scrise. De exemplu, axarea pe părțile relevante din declarațiile martorilor și analiza acestora ar reduce semnificativ lungimea hotărârilor judecătorești în multe cauze, ceea ce ar economisi timp și resurse.

Corupția

Un număr mic de interlocutori au susținut că și corupția judecătorilor afectează calitatea redactării hotărârilor judecătorești. Au fost aduse diverse argumente cu privire la forma acestui impact. Totuși, deoarece niciunul de elementele date nu poate fi dovedit și nici nu poate fi evaluat nivelul curent al corupției în sectorul judiciar, nu am analizat impactul corupției asupra calității hotărârilor judecătorești.

Lipsa de instruire

Mulți din cei intervievați au menționat că judecătorii n-au beneficiat de nicio instruire formalizată privind redactarea textelor juridice. Ei urmau să-și dezvolte propria lor abordare față de scrierea hotărârilor și rezultatele diferă în funcție de influențele, la care aceștia au fost expuși (colegii lor, hotărârile pronunțate de alți judecători pe care le-au citit, propriile lor studii etc.). În consecință, rezultatele diferă considerabil.

Instruirea în domeniul redactării textelor juridice

Instruirea privind redactarea textelor juridice în cadrul Institutului Național al Justiției

Pe parcursul studiilor universitare, studenții de la Facultatea de Drept nu beneficiază de nicio instruire specializată privind redactarea textelor juridice. Redactarea textelor juridice sau motivația juridică nu reprezintă un subiect predat la universitate. Instruirea se bazează, mai cu seamă, pe prelegeri, care, de obicei, se axează pe teoria juridică; examenele sunt realizate oral sub forma unor întrebări adresate studenților, la care aceștia trebuie să răspundă pe scurt sau sub forma unor teste cu opțiuni multiple de răspuns.

Institutul Național al Justiției (INJ) este instituția împuternicită să-i doteze pe viitorii judecători și procurori cu abilitățile necesare de redactare a textelor juridice. INJ a fost creat în 2006 și oferă instruire candidaților care aspiră să devină judecători sau procurori. Pe lângă acest fapt, INJ oferă și instruire juridică continuă atât judecătorilor și procurorilor în exercițiu, cât și reprezentanților unor alte profesii juridice, cum ar fi executorii judecătorești și grefierii.

INJ este menit să fie principalul punct de intrare în carieră în calitate de judecător sau procuror. Instruirea inițială cuprinde două componente. Audienții sunt instruiți în cadrul INJ timp de 41 de săptămâni, urmate de o perioadă de șase luni, pe parcursul căreia aceștia activează în procuraturi sau instanțe de judecată sub îndrumarea unui procuror sau judecător cu experiență.

Formatul perioadei de instruire în cadrul INJ s-a schimbat recent. Inițial, acesta cuprindea mai cu seamă instruire centrată pe profesor cu privire la diverse subiecte, care includeau și un curs privind redactarea textelor juridice.

La momentul actual, instruirea juridică oferită de Institut se bazează, în special, pe simulări de procese de judecată. Audienții își asumă roluri de judecători, procurori, avocați, grefieri, martori și experți și simulează procesul de judecată. Ei sunt supravegheați de formatori, selectați cu mare atenție din rândul judecătorilor și procurorilor în exercițiu, care oferă îndrumări și comentarii.

Majoritatea formatorilor exercită funcția dată adițional la profesiile lor ordinare; un număr mic de formatori este detașat în cadrul INJ cu program complet de muncă.

Drept bază pentru simularea proceselor de judecată servesc dosare reale, care sunt alese de formatori (mai cu seamă din propria lor practică sau sunt elaborate de către ei special pentru instruirile din cadrul INJ). Jucându-și rolul, audienții trebuie să întreprindă toate activitățile necesare în cadrul procesului de judecată, conform rolului asumat. Instruirea cu privire la redactarea textelor juridice este integrată în aceste exerciții. Audientul care joacă rolul judecătorului trebuie să scrie hotărârea; audientul care joacă rolul procurorului va elabora motiuni menite să fie înaintate din partea acuzării etc. Comentariile pe marginea acestor sarcini de redactare a textelor juridice sunt oferite drept parte din comentariile generale cu privire la performanța audienților, care sunt expuse la finele fiecărui exercițiu de simulare.

Procesele de judecată simulate sunt înregistrate video. Formatorii, precum și audienții dispun de acces de la distanță la respectivele înregistrări, ceea ce le permite să-și verifice performanța în orice moment și de oriunde. Formatorii mai au acces și la dosarul complet al oricărui audient, incluzând notele acestuia, documentele scrise de acesta drept parte a instruirii etc.

Primul semestru durează 19 săptămâni în cadrul INJ, pe parcursul căruia audienții beneficiază de 714 ore de instruire. Conform programului Institutului, acest semestru este dedicat competențelor de până la procesul de judecată. Subiectele predate sunt „conducerea și desfășurarea urmăririi penale”, „procedura civilă în fața primei instanțe: incidente, care nu țin de examinarea fondului cauzei” și „controlul judiciar al procedurii prejudiciare”. Toate subiectele date sunt divizate în câteva subcategorii.

În ceea ce privește metodologia, audienții sunt instruiți prin intermediul simulărilor, care includ sarcini de scriere a textelor juridice, care însumează doar o mică parte din lecțiile dedicate subiectului (a se vedea mai jos). Pe parcursul primului semestru, audienții beneficiază de 20 de lecții privind stilistica și redactarea juridică (ceea ce constituie cu 10 lecții mai puțin decât cele 30 de lecții dedicate „psihologiei judiciare”).

Cel de-al doilea semestru cuprinde 21 de săptămâni, în decursul cărora audienții beneficiază de 764 de ore de instruire, plus o săptămână pentru examenele finale. Instruirea este realizată prin simulări. Printre subiectele acoperite sunt „examinarea cauzelor civile și penale în primă instanță” și „prezentarea învinuirii în instanța de judecată”. Nu există cursuri specifice privind redactarea textelor juridice în acest semestru.

Al treilea semestru cuprinde 30 de săptămâni de stagiu. Deși redactarea textelor juridice este, la sigur, abordată în cadrul acestui stagiu, nu este predată, în mod direct, ca subiect.

Argumentarea necesității unor cursuri separate pentru redactarea textelor juridice

Noua abordare a instruirii audiențelor implică avantaje clare. Este pe larg acceptat că studierea în mod activ și aplicarea cunoștințelor („învățarea prin practică”) este mai efektivă decât metoda tradițională de predare. Pe lângă acest fapt, simulările permit audiențelor să acumuleze abilități practice, care sunt greu de transmise prin predarea teoriei. Prezentarea pledoariei finale nu poate fi învățată prin ascultarea unei prelegeri. Simulările implică perspectiva că audienții vor putea să realizeze astfel de activități practice cu încredere din prima zi, de îndată ce vor începe să-și exercite profesiile. De asemenea, se pare că audienții vor fi mult mai motivați, când se vor implica în exercițiile practice, decât atunci când ascultă niște prezentări.

Totuși, metodologia utilizată de INJ prezintă și unele dezavantaje. În special, am dubii că metodologia dată este capabilă să doteze viitorii judecători și procurori cu abilitățile de scriere a textelor juridice, de care aceștia au nevoie în exercitarea profesiilor lor.

Redactarea textelor juridice constituie o abilitate esențială pentru avocați, procurori și judecători. Se poate afirma că pentru judecători este, probabil, cea mai importantă competență. Așadar, viitorii judecători și procurori (instruirea pentru avocați nu ține de domeniul de acoperire al acestui raport) ar trebui să dedice timp și eforturi semnificative pentru a se perfecționa în acest sens. Acest lucru este deosebit de adevărat într-un mediu, în care audienții n-au avut parte de instruire anterioare cu privire la acest subiect în decursul studiilor lor.

Numărul de sarcini de scriere a unor texte juridice, pe care audienții înmatriculați în cadrul INJ le primesc este foarte limitat. În fiecare proces de judecată simulat, doar audientul care-și asumă rolul de judecător are sarcina de a redacta hotărârea. Audienții, care joacă rolul martorilor, inculpaților, experților sau interpreților (evident), nu redactează nimic; deoarece numărul de audienți într-un grup frecvent depășește numărul de roluri, care urmează să fie jucate în simulare, unii audienți, pur și simplu, urmăresc jocul pe roluri al colegilor lor și nu scriu nimic. A fost dificil de primit informația concretă privind numărul total de hotărâri, pe care fiecare audient trebuie să le redacteze pe parcursul instruirii în cadrul INJ. Majoritatea interlocutorilor au menționat că sunt între 5 și 9 hotărâri. Oricum, acest număr nu pare a fi suficient pentru ca audienții să-și dezvolte abilitățile necesare de redactare a textelor juridice. Recunoscând beneficiile metodologiei elaborate de INJ, totuși, sunt și unele rezerve privind utilizarea eficientă a timpului de instruire, atunci când audienții petrec perioade lungi de timp jucând rolul de martori sau, pur și simplu, urmărind-i pe alții.

Pe lângă acest fapt, îmbunătățirea abilităților de scriere necesită și comentarii extensive pe marginea textelor redactate. Textele trebuie să fie elaborate și criticate în detaliu; trebuie să fie oferită îndrumare concretă; posibil să fie nevoie ca textele să fie rescrise. Comentariile oferite pe parcursul sesiunilor de comentarii n-au atins acest obiectiv (și nici n-au putut).

Comentariile se referă la simularea procesului de judecată în întregime. Formatorii abordează toate aspectele performanței audientului în rolul respectiv. Acest fapt implică evaluarea competențelor utilizate, precum audierea martorului, prezentarea pledoariei finale în fața celor ce prezidează procesul de judecată, abordând cel puțin trei persoane (judecătorul, procurorul, avocatul),

discuții privind întrebările de ordin legal ce apar pe parcursul procesului, precum și a problemelor practice (de exemplu, când trebuie să fie depus un anumit demers, când să se decidă asupra acestuia). Ținând cont de numărul de subiecte, care urmează să fie abordate, nu rămâne timp suficient pentru a discuta despre calitatea argumentelor prezentate în scris sau a hotărârilor, într-un mod suficient de minuțios, pentru a facilita procesul de învățare.

Sesiunea de prezentare a comentariilor la care am participat pe parcursul vizitei la Chișinău, a durat aproximativ o oră. Formatorul a abordat într-un mod destul de superficial un șir de probleme cu privire la procesul de judecată simulat, *inter alia* sfătuind „judecătorul” să exercite mai multă autoritate. Unele aspecte, în opinia mea, ar fi meritat discuții mai intense, însă n-au fost nici menționate și nici abordate. Convorbirile telefonice ale inculpatului au fost interceptate. Formatorul a menționat că legalitatea acestei interceptări este discutabilă, deoarece a fost realizată de un organ, care nu este autorizat să facă acest lucru. În opinia mea, acest fapt ar fi putut declanșa o dezbatere mai vastă privind admisibilitatea acestei probe, cum poate fi ridicată problema dată din perspectiva avocatului apărării, care ar fi reacțiile posibile ale procurorului și într-un final, cum ar trebui să decidă judecătorul. Nimic din toate acestea nu au fost discutate. Pe parcursul simulării procesului de judecată, avocatul apărării a înaintat un demers (oral) solicitând respingerea unei probe. Formatorul a întrerupt și a menționat că argumentele de tipul dat trebuie să fie incluse în pledoaria finală; audientul a obiectat. Formatorul a anunțat că aspectul dat va fi discutat în detaliu în decursul sesiunii de comentarii, însă problema n-a fost dezbătută.

Nu s-au oferit comentarii nici cu privire la calitatea demersurilor, care au fost prezentate și nici cu privire la stilul de redactare a hotărârii.

De asemenea, se pare că prea multă atenție se acordă aspectelor formale ale unei hotărâri, cum ar fi structura, informațiile cu privire la părți, locul potrivit pentru a include numărul dosarului ș.a.m.d. Această axare pe formalități afectează timpul care ar putea fi dedicat discuțiilor despre coerența și puterea de convingere a hotărârilor.

Pe lângă acest fapt, experiența îmi sugerează că competențele mai complexe se învață mai bine atunci când sunt divizate în câteva componente. O persoană, care dorește să învețe cum să joace tenis, nu va începe cu meciuri complete, dar va exersa ceva timp unele operațiuni separat – forehand (lovitură executată cu partea exterioară a rachetei de tenis, n.r.), backhand (lovitură de rever, n.r.) și cum să servească mingea; un chitarist cu aspirații mari nu va începe prin a interpreta pe scenă în fața unei mulțimi entuziasmata o piesă complexă, cum ar fi „Smoke on the water”. Participarea la un proces de judecată este o activitate foarte complexă și, pentru a fi învățată, trebuie să fie divizată în câteva componente.

De asemenea, există și riscul ca abordarea curentă față de predarea modului de redactare a hotărârilor tinde să exacerbeze pe larg deficiențele modului în care textele juridice sunt scrise. Problemele abordate în secțiunea, ce ține de analiza hotărârilor, nu par să fie atribuite unor erori individuale sau lipsei de timp. Hotărârile examinate au fost pronunțate de instanțe din diverse regiuni și în diferite domenii de drept, ceea ce indică faptul că ele, mai degrabă, reflectă ceea ce este considerat a fi model „de ultimă oră”, decât niște extremități ocazionale. Deși mulți formatori din cadrul INJ sunt profesioniști cu vastă experiență și foarte respectați, este probabil ca conceptele predate de ei să nu difere substanțial de practica curentă din Republica Moldova.

Un proces de judecată simulat, la care am asistat în decursul vizitei mele, ar putea să illustreze se spectiva ordine de idei. În procesul de judecată simulat, instanța urma să decidă asupra extinderii unui mandat de arestare preventivă (conform legislației moldovenești, mandatul de arestare preventivă este emis pentru o perioadă inițială de 30 de zile, după care instanța trebuie să revadă această măsură și să determine dacă continuarea arestării este justificată). Procurorul a solicitat extinderea măsurii date fără oferirea unei argumentări; avocatul apărării n-a parvenit cu nicio obiecție. Instanța a ordonat ca arestarea preventivă să fie prelungită cu 30 de zile. Nu s-a oferit nicio motivare.

În sesiunea de comentarii, aspectul ce ține de arestarea preventivă nu a fost discutat, deși ar fi fost un bun prilej pentru dezbateri. Articolul 5 CEDO cere instanțelor să ofere motivație relevantă și suficientă pentru justificarea arestării preventive. Conform jurisprudenței îndelungate a Curții Europene a Drepturilor Omului, pragul pentru a continua arestarea preventivă crește în decursul timpului. Instanțele trebuie să dea dovadă de „diligență specială”, când se pronunță asupra necesității arestării preventive. În cauza *Buzadji c. Moldovei*, Curtea a constatat:

- *„Potrivit practicii Curții în privința articolului 5 § 3, persistența suspiciunii rezonabile a fost o condiție sine qua non pentru validitatea detenției continue, dar, după expirarea unei anumite perioade de timp, nu mai este suficientă. După această perioadă de timp, Curtea urmează să stabilească: (1) dacă alte motive invocate de către autoritățile judiciare continuă să justifice privarea de libertate și (2) dacă aceste motive sunt suficiente și relevante, dacă autoritățile naționale au manifestat o diligență deosebită în realizarea procedurilor (a se vedea, printre multe alte autorități, *Letellier*, citat mai sus, § 35, și *Idalov c Rusiei* [GC], nr. 5826/03, § 140, 22 mai 2012). Curtea a mai notat că justificarea pentru orice perioadă de detenție, oricât de mică ar fi, trebuie să fie demonstrată în mod convingător de autorități. Atunci când se decide dacă o persoană trebuie să fie eliberată sau reținută, autoritățile sunt obligate să ia în considerare mijloacele alternative pentru asigurarea prezenței persoane în procesul de judecată.”*

Există o mulțime de hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, care constată că Republica Moldova a încălcat articolul 5 al CEDO, din cauza motivării insuficiente a mandatelor de arest preventiv. În acest context, ar fi de așteptat ca audienții din cadrul INJ să fie instruiți cum să redacteze deciziile privind arestarea preventivă, iar formatorii să reacționeze, dacă audienții nu se conformează standardelor.

Pe lângă acest fapt, unele din (puținele) hotărâri redactate de audienți în cadrul instruirii oferite de INJ au dat dovadă de caracteristici similare cu cele ale „hotărârilor reale” examinate în scopul acestui raport. De exemplu, o simulare a procesului de judecată pe o cauză penală s-a referit la acuzațiile aduse unui inculpat acuzat de încălcarea normelor de circulație rutieră, ceea ce a dus la decesul unei persoane (art. 264 Codul Penal). Conform rechizitoriului, inculpatul a ignorat lumina roșie a semaforului și a tamponat un pieton, încercând să evite coliziunea cu un alt vehicul.

Hotărârea începe cu aprecierea probelor:

- *„Vinovăția inculpatului Somov Dan Ruslan și-a găsit confirmare în ședința de judecată, fiind dovedită prin următoarele probe și anume:*
 - *Declarațiile succesorului părții vătămate, Donțu Vasile, care, în ședința de judecată, a declarat că este fiul defunctei Donțu Galina. Anterior, a văzut-o pe masa sa, la data de 01.08.2017, la*

domiciliu. Ulterior, ea a plecat la un Centru comercial, probabil. A doua zi sora sa, Donțu Elena, i-a comunicat că mama sa a fost tamponată, la 01.08.2017 de un automobil și este internată în stare gravă la Spitalul de urgență. La data de 07.08.2017, Donțu Galina a decedat în incinta Spitalului de urgență. Susține că mama sa nu a avut probleme de sănătate și declarații despre un act de sinucidere nu a auzit niciodată. De asemenea, a comunicat că inculpatul a ignorat familia defunctei și nu a adus cel puțin scuzele de rigoare.

- Declarațiile martorului Boțan Daniel Cristin, care, în ședința de judecată, a comunicat că, la 01.08.2017, aproximativ la ora 18:00, în calitate de conducător auto, aflându-se la volanul automobilului de model Dacia Logan cu n/î BRD 456, se deplasa pe bd. Moscova din direcția str. Alecu Russo spre str. Matei Basarab, mun. Chișinău, cu viteza permisă, pe banda extremă-stânga, mai aproape de marcajul rutier orizontal, **linia dublă continuă**. În salonul automobilului se afla singur. Automobilul se află în proprietatea firmei de taxi „Taxi 14222”, SRL „Tenevga”. În timpul deplasării pe bd. Moscova, în scopul efectuării manevrei de întoarcere pentru a se deplasa spre str. Kiev, mun. Chișinău, s-a apropiat de intersecția str. Miron Costin – bd. Moscova. A observat că la semaforul, care este instalat în partea stângă după intersecție, s-a conectat pentru direcția sa semnalul verde al semaforului. A redus viteza până la minimum, a conectat semnalizatorul și s-a oprit, fiind deja în intersecție aproape de mijloc. În fața sa, nu se afla nici un automobil. Din sensul opus, la nivelul benzii nr. 3, staționa alt automobil, modelul și numărul de înmatriculare ale căruia nu și-le amintește. Acesta a dorit să efectueze manevra de virare pe str. Miron Costin pentru a se deplasa ulterior spre str. Dimo. El a stat pe loc o anumită perioadă, aproximativ 2-3 minute. După aceasta a observat că automobilul respectiv a pornit, la semaforul menționat anterior a clipit de câteva ori semnalul galben intermitent și văzând că, din sensul opus nu vine niciun mijloc de transport, cu viteză redusă a început efectuarea manevrei de întoarcere. Când a ajuns aproximativ la mijlocul benzii numărul doi, din sens opus, a observat cum se deplasează un autoturism de model BMW seria 5, de culoare neagră, al cărui număr de înmatriculare nu l-a memorizat. Până în acel moment, după părerea sa, acel automobil se deplasa pe banda extremă din stânga, adică nr. 3 și din acest motiv nu l-a observat. Ulterior, neajungând până la el, la o distanță mică, șoferul automobilului de model BMW brusc a virat volanul în partea dreaptă relativ deplasării automobilului său și a ieșit pe trotuar. Acesta comunică faptul că a continuat manevra de întoarcere și s-a oprit pe dreapta, la o anumită distanță după marcajul rutier „trecerea de pietoni”, apoi a vrut să se întoarcă înapoi, prin cercul care se află la intersecția str. Alecu Russo – bd. Moscovei – str. Kiev – bd. Bogdan Voievod, dar neajungând la el, a fost stopat de un echipaj al poliției care a solicitat să se întoarcă la locul faptei. Contactul dintre automobilul său și automobilul de model BMW nu au avut loc. Revenind la fața locului, a observat că automobilul de model BMW staționa în mijlocul drumului, sub un anumit unghi, lângă partea dreaptă-spate, pe carosabil, se afla corpul unei doamne, în poziție culcată

(...)

- Declarațiile martorului Alexei Andrei Vasile, care în ședința de judecată, a declarat că, la data de 01.08.2017, aproximativ la ora 18.08, se deplasa spre domiciliu cu automobilul de marca „Subaru” model „Forester” cu n/î BR RY 235, de unul singur, pe bd. Moscovei din direcția str. Alecu Russo spre str. Studenților, mun. Chișinău. Apropiindu-se de intersecția străzilor bd. Moscova – Miron Costin, mun. Chișinău se deplasa pe banda a III-a, unde a observat un automobil de model

„Dacia Logan” de culoare întunecată, care a conectat semnalul de virare spre stânga. Reieșind din condițiile de trafic, el a schimbat banda de circulație spre a II-a, la semaforul de la intersecția sus-menționată, s-a conectat culoarea roșie pentru bd. Moscovei, mun. Chișinău, respectiv a început a frâna și în același timp a auzit cum au început a striga trecătorii, fapt care i-a atras atenția. Privind în partea stângă, a observat un automobil de model „BMW”, iar pe partea dreaptă se afla un pieton culcat la sol. Astfel, a înțeles că automobilul dat a tamponat pietonul. Momentul accidentului nu l-a văzut, deoarece era atent la traseu. După aceasta și-a amintit că deține un înregistrator video. Plecând acasă, a vizionat înregistrarea, stabilind că a fost surprins momentul accidentului. Ulterior, plecând cu familia în oraș, s-a oprit la locul comiterii accidentului rutier și le-a comunicat polițiștilor că deține o înregistrare video cu momentul accidentului și le-a lăsat un număr de contact (f.d.);

(...)”

Instanța a constatat vinovăția inculpatului oferind următoarea motivare:

- „Astfel, audiind succesorul părții vătămate și martorii, cercetând materialele cauzei și apreciind, în ansamblu, circumstanțele stabilite în cadrul cercetării judecătorești și conform propriei convingeri, din punctul de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității lor, iar toate în ansamblu – din punctul de vedere al coroborării lor, instanța de judecată concluzionează că inculpatul Somov Dan este vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 264 alin. (3) lit. b) CP, deoarece el, conducând mijlocul de transport, a încălcat regulile de securitate a circulației și de exploatare a mijloacelor de transport, adică, a comis încălcările pct. 45 alin. (1) lit. a), b), c), d), al Regulamentului Circulației Rutiere, care au cauzat, prin imprudență, decesul părții vătămate Donțu Galina.

Instanța de judecată face referire la probele administrate pe dosar expuse anterior, din care rezultă, cu certitudine, că unitatea de transport automobilul BMW, marca 520, cu n/i KND 123, condus de inculpatul Somov Dan a fost implicat în accidentul rutier din data de 01.08.2017, în urma căruia părții vătămate Donțu Galina i-au fost cauzate vătămări corporale grave, care au dus la decesul acesteia, fapt ce nu este negat de nicio parte.

Totodată, instanța de judecată consideră că nu pot fi reținute și urmează a fi apreciate critic argumentele apărătorului, că în ziua comiterii accidentului rutier, nu a fost prezent specialistul, fapt necesar în vederea efectuării exacte a planșei-fotografice (art. 87 C. proc. pen.) și nici medicul-legist pentru examinarea cadavrului la fața locului, or partea vătămată nu a decedat la locul faptei, aceasta fiind transportată la spital. Decesul acesteia a survenit abia la 06.08.2017, în cadrul instituției medicale. Cât privește aprecierea că probatoriul administrat de partea acuzării este insuficient pentru a demonstra semnele infracțiunii incriminate, instanța le consideră declarative.

Instanța de judecată consideră că argumentele apărării nu pot servi drept temei pentru a pronunța o sentință de achitare, deoarece, din probele examinate în ședința de judecată, reiese că inculpatul este vinovat de producerea accidentului rutier, or, din declarațiile făcute de martori în ședința de judecată, rezultă că inculpatul a tamponat pietonul Donțu Galina, care se deplasa regulamentar pe trotuar.”

Ca și multe din hotărârile analizate în scopul prezentului raport, această hotărâre prezintă toate probele înaintate, și nu le analizează și nu le atribuie o anumită pondere; declarația martorului es-

te parafrază, în loc să capteze punctele-cheie oferite de cei mai importanți martori. Faptul că persoana defunctă a decedat în spital și nu avea tendințe suicidale cu greu putea să constituie subiectul unei dezbateri îndelungate, totuși, hotărârea rezumă declarația fiului victimei în acest sens.

Pe lângă acest fapt, instanța nu oferă o explicație reală a motivului din care se consideră dovedită vinovăția inculpatului. Nu este absolut clar ce anume a susținut apărarea; oricum, instanța doar menționează că aceste argumente „nu pot fi luate în considerare și sunt supuse criticii”, astfel limitându-se doar la o frază, fără a aborda argumentele prezentate de apărare.

În rezumat, hotărârea prezintă multe deficiențe, care sunt de găsit într-un număr mare de hotărâri analizate în scopul acestui raport.

Această constatare reflectă riscul metodologiei de predare aplicate la momentul respectiv: abordarea față de modul în care este predată redactarea hotărârilor în INJ va fi similară celei a persoanelor care predau lecțiile. Există probabilitatea ca audienții să adopte același stil de redactare și motivare. Deoarece motivarea juridică, în hotărârile instanțelor din Republica Moldova, este, uneori, de o calitate proastă, acest fapt înseamnă că deficiențele răspândite vor fi exacerbate. Pentru a spune lucrurilor pe nume: un judecător care elaborează hotărâri proaste nu va învăța un candidat să scrie hotărâri bune.

Nu este ușor de abordat acest aspect. În viziunea mea, ar fi de ajutor să se încorporeze elemente internaționale în cursurile privind redactarea textelor juridice (care urmează să fie stabilite). Audienții trebuie să cunoască și despre modalitatea în care hotărârile sunt elaborate în alte țări sau de curțile internaționale. Ar fi de ajutor și o analiză atentă a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului sau altor curți sau tribunale internaționale privind stilul de redactare a acestora.

Ar putea fi utilă și implicarea în instruirea formatorilor sau profesioniștilor din alte țări, care cel puțin au fost expuși, în mod extins, redactării de hotărâri în alte țări.

Și, în final, ar fi de ajutor să se obțină și un fel de aprobare a unui anumit stil de motivare juridică și abordare a probelor din partea Curții Supreme de Justiție. În momentul actual, există riscul că persoanele, care sunt capabile să redacteze hotărâri în conformitate cu cutumele internaționale, se confruntă cu presiuni sociale din partea colegilor, președinților de instanțe etc., pentru a rămâne fideli obișnuințelor vechi. Aceste probleme ar putea fi abordate prin implicarea Curții Supreme de Justiție.

Exemple din practicile internaționale

Nu există o abordare unificată internațională privind redactarea hotărârilor judecătorești. Stilul și structura hotărârilor va varia în funcție de sistemul juridic, în care acestea sunt produse, de cultura și tradițiile legale. Pentru toate diferențele dintre diverse jurisdicții, studierea exemplelor de practici din alte țări ar putea fi utilă pentru a primi o nouă perspectivă cu privire la abordarea individuală față de redactarea textelor juridice și pentru a inspira discuții privind stilul de redactare uzual în Republica Moldova.

Din aceste considerente, voi recurge la câteva exemple de abordare, de către judecători din alte țări, a unora dintre problemele menționate în raport.

Examinarea probelor

Conform celor menționate mai sus, judecătorii moldoveni tind să repete, pe larg, în hotărârile lor, ceea ce au menționat martorii. Un bun exemplu al unei alte abordări față de probe ar putea fi regăsit în hotărârile pronunțate de Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie (TPII). Acest tribunal a examinat atrocitățile comise în războaiele și conflictele, ce au însoțit destrămarea Republicii Federative Iugoslavia. Tribunalul a făcut față unui număr mare de martori și martori-experti, precum și unui volum imens de probe documentare; procesele de judecată, uneori, durau ani în șir. Acest fapt implica o adevărată provocare pentru judecători, în ceea ce privește motivarea hotărârilor lor, astfel, încât să abordeze probele, dar să rămână, în același timp, pe înțelesul cititorului. Hotărârile tribunalului exemplifică modul în care un judecător se poate axa pe analiza elementelor critice de probă, decât doar repetarea faptelor expuse în materialul probatoriu.

În cauza Tadic²⁶, inculpatul (inter alia) a fost acuzat de maltratarea și torturarea prizonierilor într-un lagăr de prizonieri situat în orașul Omarska. În extrasul de mai jos, hotărârea abordează acuzația precum că el a bătut o persoană cu numele Hase Ičić. Apărarea susținea că Tadic, niciodată, nu

²⁶ <https://www.icty.org/en/case/tadic>

fusese în lagărul din Omarska. Pentru evenimentul în cauză, apărarea s-a străduit să ofere un alibi, menționând că Tadic a fost de gardă la un punct de control în Orlovci. Hotărârea a apreciat probele, precum urmează:

- „În pledoaria sa finală, Apărarea, aparent, a acceptat că evenimentele expuse în alineatul 10 au avut loc la 8 iulie 1992. Hase Ičić a declarat că evenimentele au avut loc pe 7 sau pe 8 iulie 1992. Registrul gărzilor pentru punctul de control Orlovci arată că acuzatul nu era de serviciu la data de 7 iulie 1992, la orele 7 dimineața și n-a fost desemnat ca fiind de gardă din nou decât pe 8 iulie. Hase Ičić a declarat că evenimentele au avut loc pe parcursul serii și, în timpul interogării în contradictoriu, confirmând relatarea anterioară a evenimentelor, a estimat că era în jur de orele 10 seara. La 8 iulie, conform registrului gărzilor, acuzatul și-a încheiat garda la punctul de control din Orlovci la orele 7 seara.

Apărarea a contestat credibilitatea lui Hase Ičić. După cum se va discuta mai târziu cu referință la alineatul 7, Apărarea a subliniat că relatarea anterioară a evenimentelor înregistrată de Hase Ičić, la 12 februarie 1993, diferă de declarația acestuia în procesul de judecată. Apărarea a susținut că, deși discrepanța nu se referă direct la alineatul 10, totuși, afectează credibilitatea generală a martorului dat.

Instanța constată că registrul gărzilor pentru punctul de control Orlovci nu oferă acuzatului un alibi pentru alineatul 10. Hase Ičić este foarte clar în declarația sa că bătăile au avut loc în seara sosirii sale în lagărul Omarska, aproximativ la orele 10 seara. Apărarea nu contestă faptul că aceste evenimente au avut loc fie la data de 7, fie de 8 iulie 1992. Registrul gărzilor reflectă că, în acele nopți, acuzatul n-a fost de gardă. În data de 7 iulie 1992, acuzatul n-a fost de gardă după orele 7 seara și n-a oferit nicio mărturie cu privire la locul aflării sale. La data de 8 iulie 1992, registrul reflectă că el și-a finalizat tura de gardă la orele 7 seara și acesta, din nou, n-a oferit mărturii cu privire la locul aflării sale în momentul în care aceste evenimente au avut loc. Prijedor se află la o distanță de 20 kilometri de la lagărul din Omarska. Timpul de deplasare cu mașina durează 30-35 minute.

258. Hase Ičić a declarat că el stătea față-n față cu acuzatul în „camera de bătăi” la capătul coridorului din faimoasa casă albă, chiar înainte de a i se pune un ștreang în jurul gâtului și aplicate primele lovituri pe spatele său. Hase Ičić îl cunoștea pe acuzat din copilărie și l-a văzut, în mod regulat, în Kozarac până la începerea războiului și, astfel, nu a putut greși cu privire la identitatea acestuia. Descrierea de către martor a casei albe, a diverselor camere și amplasării acestora în casă corespunde cu cea oferită de alți martori, mărturiilor cărora Instanța le dă crezare și sunt susținute de materialul probatoriu.

259. Echilibrând negarea de către acuzat a faptului că ar fi fost, vreodată, în Omarska cu declarațiile copleșitoare ale martorilor privind contrariul, Instanța nu poate accepta această negare. În plus, Instanța a observat comportamentul lui Hase Ičić, în timp ce depunea declarația și a conchis că el era credibil și de încredere. Deși Apărarea a subliniat existența discrepanțelor importante între declarația lui Hase Ičić în instanța de judecată și relatarea anterioară a evenimentelor oferită de martor la data de 12 februarie 1993, amintirile lui aferente evenimentelor, care formau, în mod specific, baza alineatului 10, n-a fost contestată. Instanța constată că discrepanțele pretinse, care se referă la declarația lui Hase Ičić cu privire la alineatul 7 din Rechizitoriu, nu sunt semnificative și nu afectează credibilitatea generală a acestuia.

260. Alegația generală a Apărării de părtinire, din partea tuturor victimelor, nu servește drept bază pentru respingerea mărturiei lui Hase Ičić. Subiectul dat este, în general, abordat în altă parte din Opinie și Hotărâre. Deși el a fost unicul martor care a declarat în susținerea acestor acuzații, calitatea acestei mărturii este suficientă pentru a susține alegațiile.

261. Analizând toate elementele probatorii relevante, Instanța constată că este dincolo de orice îndoială rezonabilă faptul că acuzatul a făcut parte din grupul de sârbi, care l-au bătut și lovit pe Hase Ičić, până ce acesta și-a pierdut cunoștința în casa albă la data de 8 iulie 1992 sau în jurul acestei date și că aceste acte au fost comise în contextul unui conflict armat. Tot ce rămâne să fie examinat în legătură cu bătaia lui Hase Ičić rezidă în faptul dacă elementele tuturor crimelor, pentru care sunt aduse acuzații în Capitolele 21, 22 și 23 din rechizitoriu, sunt satisfăcute și, conform celor menționate mai sus, acestea vor fi abordate în secțiunea Constatări Juridice ale Opiniei și Hotărârii.”

După cum se observă, hotărârea nu reformulează toată declarația oferită de martorul Hase Ičić și nici nu repetă toată declarația din partea acuzatului. Aceasta se limitează la oferirea informației relevante pentru aspectul abordat, adică, dacă inculpatul a oferit un alibi credibil sau dacă este dovedit faptul că el a fost, de facto, în Omarska. La aprecierea probelor, tribunalul oferă răspunsuri clare de ce consideră că alibiul s-a dovedit a fi greșit. Aceasta demonstrează relația între diferitele elemente probatorii, dar nu enumeră conținutul probelor și abordează argumentele prezentate de apărare.

În Germania, există o cerință legală ca hotărârile să expună (doar) faptele necesare. O hotărâre care nu întrunește cerința dată și se expune extensiv asupra circumstanțelor nerelevante pentru aprecierea juridică, poate fi casată doar din acest motiv. Curtea Supremă Germană a abordat această cerință în hotărârea sa din 30 mai 2018 (*inter alia* evidențind că este „efortul intelectual indispensabil solicitat din partea unui judecător, pentru a face distincție între ce este relevant și ce este irelevant ”):

- „În ceea ce privește motivarea hotărârilor, Curtea Federală de Justiție, deja, s-a pronunțat de nenumărate ori că, în temeiul secțiunii 267 din Codul de Procedură Penală, motivarea hotărârii trebuie să conțină acele fapte dovedite dincolo de orice îndoială rezonabilă care întrunesc elementele unei infracțiuni penale; relatarea faptelor trebuie să fie succintă, clară și concisă, lăsând pe dinafară tot ce este irelevant. Aceeași abordare este aplicabilă și pentru aprecierea probelor, în care trebuie să fie discutat rezultatul procedurii de administrare a probelor în măsura în care acesta este relevant pentru decizie, dar care nu va documenta întreaga procedură de administrare a probelor. În același sens, nu este necesar de susținut prin referințe specifice la probele prezentate fiecare constatare de fapte în motivare fără a se ține cont de cât de imaterială ar putea fi constatarea cu privire la acuzațiile vizate

(..) acestea nu sunt, pur și simplu, niște îndrumări neobligatorii de stil derivate din cerințele legale, care trebuie să fie respectate. Motivarea hotărârii nu întrunește aceste cerințe și demonstrează o lipsă gravă de competențe și o lipsă fundamentală de înțelegere.

(..) Volumul constatărilor de fapte, expus pe 400 de pagini și a „aprecierii probelor”, expusă pe 720 de pagini, ne duce la concluzia că cel care a redactat hotărârea nu a depus efortul intelectual indispensabil necesar din partea unui judecător pentru a distinge ce este relevant de ceea ce este irelevant.”

În același spirit, Bryan Garner menționează, în „Manualul privind stilul juridic”, că este problematic dacă hotărârile reflectă

- *„o abordare structural diferită, în care fiecare punct este considerat ad nauseam (până la saturație, până în punctul în care interlocutorul nu mai este interesat de subiect, n.r.), inclusiv toate faptele în detaliu, deoarece cel care scrie nu este sigur cu privire la ce, într-adevăr, contează și ce nu contează”*

(El atribuie acest fenomen referențelor care redactează hotărâri).

Dezmembrarea prevederilor legale și definirea termenilor juridici

Conform celor menționate mai sus, hotărârile judecătorilor moldoveni tind să stabilească anumite fapte și, apoi, să aplice o prevedere legală, în deplinătatea sa, asupra întregului set de fapte. Judecătorii scriu că aplicarea unei anumite prevederi legale duce la o anumită consecință legală. Ei nu demonstrează care fapte, în mod specific, întrunesc cerințele individuale ale unei prevederi. Acest fapt face dificil pentru cititor, să înțeleagă cum judecătorul a aplicat legea asupra faptelor constatate și cum acesta a ajuns la concluzia legală.

Pe plan internațional, este o practică pe larg răspândită de a dezmembra prevederile legale în cerințe și de a le aplica faptelor în mod individual.

Multe norme legale leagă o anumită consecință legală cu o anumită cerință. Este sarcina judecătorului de a constata dacă aceste cerințe au fost întrunite pentru a stabili dacă consecințele legale, fixate în prevedere, se vor determina. Operațiunea logică, ce stă la baza aplicării legii asupra faptelor este silogismul. Silogismele fac parte din logica clasică dezvoltată de Aristotel. Aristotel a examinat ce concluzii pot fi trase, în mod logic, dintr-un set de premise și a clasificat deducerile care sunt valide, adică cele care au dus la un rezultat adevărat, dacă au fost bazate pe premise adevărate. Unul din acele silogisme descrie o concluzie, care poate fi trasă din două premise pozitive. Adesea, acest lucru este explicat utilizând următorul exemplu:

- Toate ființele umane sunt muritoare.
- Socrate este o ființă umană.
- Socrate este muritor.

Forma dată de concluzie stă la baza motivării legale. Legea prevede, de exemplu, că o persoană care comite furt va fi condamnată la închisoare. Dacă un inculpat este condamnat pentru furt, hotărârea va urma modelul:

- O persoană care a comis un furt va fi pusă la închisoare.
- Inculpatul a comis un furt.
- Inculpatul va fi pus la închisoare.

Pentru a stabili dacă acțiunile realizate de inculpat, conform celor determinate în procesul de judecată, constituie un furt, prevederea trebuie să fie dezmembrată în cerințele sale. Definiția furtului ar putea să difere de la o jurisdicție la alta. Pentru a elucida acest aspect, voi utiliza exemplul german. Legea germană definește furtul:

- „Oricine ia obiecte mobile, care aparțin unei alte persoane, de la o altă persoană, cu intenția de a le însuși, în mod ilegal, pentru sine sau o persoană terță este pasibil de închisoare pentru o perioadă, care să nu depășească cinci ani sau o amendă”.

Prevederea cuprinde câteva cerințe:

Infraactorul trebuie să

- fure
- un obiect
- care este mobil
- aparține unei alte persoane
- cu intenția de a-l însuși în mod ilegal
- pentru sine sau o altă persoană
- acționând cu intenția de a săvârși o infracțiune (mens rea).

Aplicând legea fiecărei cerințe individuale, din nou, se utilizează silogismul (chiar dacă acest fapt nu este enunțat neapărat în hotărâre). O parte a procesului mental realizat ar putea fi, de exemplu:

- Furtul cere ca obiectul vizat să aparțină unei alte persoane.
- Mașina pe care a luat-o inculpatul aparține martorului A, care este o altă persoană.
- Inculpatul a luat un obiect care aparține unei alte persoane.

Este important de notat faptul că acest proces în sine nu este unul pur logic. Determinarea faptului, dacă un anumit set de fapte întrunește cerințele legale ale unei anumite prevederi, va necesita, în multe cazuri, interpretări. Stephen Horowitz, care predă redactarea de texte juridice la Școala de Drept din Universitatea St. John, menționează un exemplu, pe care-l utilizează la orele sale și anume „cazul cojii de banană”²⁷. Acesta implică un sportiv, care aruncă o coaja de banană pe o plajă, după ce trece de un semn, care indică o amendă pentru „aruncarea de gunoaie”. Un ofițer de poliție îl vede și trebuie să decidă dacă-l amendează, aducându-și aminte că supervisorul ei a amendat odată pe cineva, care a aruncat ambalajul unei bomboane pe jos, dar n-a amendat pe altcineva, care a vărsat cafea pe jos. Vasta majoritate a studenților lui Horowitz aplică următoarea motivare:

- Există amendă de 100 USD pentru aruncarea de gunoaie.
- Coaja de banană este gunoi.
- Astfel, sportivul trebuie să plătească amenda de 100 USD.

Astfel, ei nu abordează aspectul legal crucial, **dacă** o coajă de banană este gunoi (întrebare la care trebuie să se răspundă prin analogie cu „precedentele” – ambalajul bomboanei și cafeaua vărsată). Studenții urmau să extindă înțelesul noțiunii de „gunoi” în contextul prevederii legale.

După cum se observă din exemplele de mai sus, aplicarea legii asupra faptelor, deseori, are nevoie de o interpretare. Astfel, un pas adițional este introdus în proces. Un termen legal conținut în premisă trebuie să fie definit sau explicat pentru a vedea dacă faptele îi corespund. Dacă este

²⁷ <https://stjohnslegallenglish.com/2017/10/01/legal-writing-connecting-irac-syllogisms-and-analogies-for-llm-students/>

necesară definirea unui termen utilizat în lege, depinde de circumstanțele cauzei. O noțiune care este clară, într-un anumit caz, poate necesita examinare detaliată într-un alt caz. Pentru un judecător, este foarte important să poată aprecia dacă o cerință legală este realizată, în mod clar, într-un anumit caz și nu necesită o aprofundare în motivarea unei hotărâri sau trebuie să fie abordată mai minuțios.

De exemplu, noțiunea de „obiect mobil”, conținută în prevederea germană cu privire la furt, menționată mai sus, nu va fi problematică în vasta majoritate de cazuri. Este simplu și direct că o mașină, un portmoneu sau o pictură sunt obiecte mobile. Totuși, în 1899, „Reichsgericht”-ul german (predecesorul Curții Federale de Justiție) trebuia să decidă asupra unei cauze, în care inculpatul a conectat un cablu la o linie de transmisie electrică pentru a obține electricitate pentru casa sa, fără a plăti. Curtea trebuia să examineze faptul dacă electricitatea este un obiect, în sensul secțiunii 242 a Codului Penal. Curtea a pronunțat următoarele (în baza înțelegerii electricității la acel moment):

- *„Conform înțelegerii firești a termenului, care este în corespundere cu rezultatele și utilizarea limbajului în știință, doar materia ce umple un spațiu dispune de caracteristicile unui obiect fizic. Un simplu mod de a fi, o simplă mișcare sau simplul efect al substanței fizice nu este considerat ca obiect nici de știință și nici de utilizarea uzuală a limbii. Mai degrabă, aceste fenomene sunt juxtapuse obiectelor fizice din lume.*

Cerința privind caracterul fizic al unui obiect urmează să fie dedusă pentru noțiunea de furt în dreptul penal din cerințele acestei prevederi, conform căreia un obiect mobil trebuie să fie luat de la o altă persoană. Prin urmare, legea cere ca un obiect să dispună de astfel de caracteristici precum, că poate fi luat din posesia unei alte persoane. A lua reprezintă o activitate fizică; posedarea înseamnă exercitarea abilității fizice de a controla un obiect specific, astfel, înainte de toate, este o relație spațială între o persoană și un obiect. A lua de la cineva înseamnă să pui capăt posedării de alte persoane și crearea posesiunii de către hoț. Cea din urmă nu trebuie să fie determinată de atingerea fizică a unui obiect (de exemplu, apa poate fi luată prin deschiderea robinetului). Însă posesia, mereu, necesită ca însuși obiectul să fie supus controlului spațial și fizic de fapt din partea unei persoane. Astfel, e important să fie pus accentul pe caracteristicile de a fi capabil să fie controlat fizic și pe existența autonomă cu privire la noțiunea de „obiect”.

Motivarea reflectă mai mult limbajul din 1899 decât limbajul modern; totuși, acest caz ne demonstrează că chiar și termenii legali, care par a fi clari, pot induce probleme de interpretare în anumite circumstanțe.

În textul de mai sus, am criticat o hotărâre, care a constatat că acțiunile inculpatului au întrunit cerința legală de cruzime, fără a expune ce înseamnă „cruzime” și de ce instanța a perceput comportamentul inculpatului ca fiind crud. Este util de analizat, prin contrast, modalitatea în care alte instanțe au abordat aceeași problemă:

În cauza Tadic, inculpatul a fost inter alia acuzat de tratament crud față de prizonieri. Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie s-a expus asupra conceptului de tratament crud, după cum urmează:

- *„723. Articolul 3(1) din Convenția de la Geneva oferă bază pentru includerea tratamentului crud în articolul 3 al Statutului. Acesta prevede:*

(1) Persoanele care nu participă direct la ostilități, inclusiv membrii forțelor armate care au depus armele și persoanele care au fost scoase din luptă, prin boală, rănire, detențiune sau pentru orice altă cauză, vor fi, în toate împrejurările, tratate cu omenie, fără nicio deosebire cu caracter discriminatoriu bazată pe rasă, culoare, religie sau credință, sex, naștere sau avere sau orice alt criteriu analog. În acest scop, sunt și rămân interzise, oricând și oriunde, cu privire la persoanele menționate mai sus:

(a) atingerile aduse vieții și integrității corporale, mai ales omorul sub toate formele, mutilările, cruzimile, torturile și chinurile;

...

Conform acestui articol, interzicerea tratamentului crud este un mijloc pentru atingerea unui scop, scopul fiind cel de a asigura ca persoanele, care nu participă direct la ostilități, să fie tratate, în toate împrejurările, în mod uman. În articolul 7 din Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice tratamentul crud este strâns legat de tratamentul inuman. O prevedere aproape identică apare în articolul 5 din Convenția Americană a Drepturilor Omului, în care tratamentul crud este abordat în titlul "Dreptul la tratament uman".

724. Niciun instrument internațional nu definește tratamentul crud deoarece, conform celor menționate de doi comentatori proeminenți, „s-a constatat că este imposibil de găsit vreo definiție satisfăcătoare pentru acest concept general, aplicarea căruia pentru o cauză specifică trebuie să fie evaluată în baza tuturor particularităților situației concrete”.

725. Totuși, se oferă îndrumare sub forma preluată de articolul 4 din Protocolul Adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate neinternaționale (Protocolul II), care prevede că ceea ce este interzis este „atingerea adusă vieții, sănătății, bunăstării fizice sau mentale a persoanelor, în special omorul, cât și tratamentul crud, cum ar fi tortura, mutilarea sau orice formă de pedeapsă corporală”. Acești indicatori ai tratamentului crud și includerea „oricărei forme de pedeapsă corporală” demonstrează că frazei „tratament crud” nu i se oferă un sens îngust sau special.

726. Abordând tratamentul crud, după cum este descris de J. H. Burger și H. Danelius ca un „concept general”, constatările relevante de fapte, conform celor menționate mai sus în această Opinie și Hotărâre, indică faptul că acuzatul a luat parte la bătăi de gravitate mare și alte acte de violență gravă cauzată lui Enver Alić, Emir Karabašić, Jasko Hrnčić, Senad Muslimović, Fikret Harambašić și Emir Beganović, niciunul din ei neparticipând direct în ostilități. Instanța constată dincolo de orice îndoială rezonabilă că acele bătăi și alte acțiuni, de care a suferit fiecare din acele victime musulmane, au fost comise în contextul unui conflict armat și în legătură strânsă cu acel conflict, că au constituit violență împotriva persoanelor lor și că infractorii au intenționat să le producă astfel de suferințe. Instanța constată, în continuare, că acuzatul în unele instanțe a fost el înșiși infractorul, iar în altele a asistat intenționat, în mod direct și substanțial, în scopul comun de a produce suferință fizică persoanelor, astfel, contribuind la comiterea crimelor și instigând la comiterea acestora și, astfel, este responsabil individual pentru fiecare din ele, conform celor menționate în articolul 7, alineatul 1, din Statut. Instanța constată, prin urmare, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că acuzatul este vinovat conform acuzațiilor aduse în capitolul 10 din rechizitoriu în privința fiecăreia din cele șase victime.

Exemple din practicile internaționale

727. Capitolul 11 din rechizitoriu constată că acuzatul, prin participarea sa la presupusele acte, a comis o crimă împotriva umanității recunoscută de articolul 5(i) (acte inumane) și articolul 7, alineatul 1, din Statut.”

Curtea Federală Germană de Justiție a abordat noțiunea de „cruzime” în hotărârea sa din 21 iunie 2007, după cum urmează:

■ Fapte:

Conform faptelor determinate de Instanța Districtuală, cei doi inculpați trăiau în aceeași reședință cu N., care, mai târziu, a fost ucis. În ziua comiterii acțiunii vizate, cei doi bărbați erau în stare de ebrietate și au început o ceartă. Din acest motiv, inculpatul O. l-a lovit pe inculpatul M. în cap, de câteva ori, cu un pistol, astfel, încât acesta a suferit o contuzie și o fractură a osului (...) (traducerea unui os pe care n-am găsit-o în dicționar, n.a.). După care, cei doi bărbați au vorbit despre N. Inculpatul M. a menționat fals că N. a fost cel care a sunat la poliție câteva ore în urmă. Inculpatul O. a menționat că N. n-a întreprins niciun pas de a întoarce banii pe care-i datora inculpatului M. Astfel, ambii inculpați s-au înfuriat pe N. La început, unul din ei – Instanța Districtuală n-a putut clarifica cine – l-a bătut pe N., care a suferit o contuzie. După care, ambii inculpați l-au bătut pe N., fiecare din ei căzând de acord cu acțiunile celuilalt. Când N. a căzut la pământ din cauza bătăii, inculpatul O. l-a lovit cu bocancii în cap și coaste de zece ori. N. a murit din cauza leziunilor provocate de acest fapt.

■ Legea:

Condamnarea inculpatului O. pentru omor comisă în mod crud este eronată din punct de vedere legal. O persoană ucide o altă persoană, în mod crud, dacă cauzează victimei suferință sau durere fizică sau psihologică, care, din punctul de vedere al intensității sau duratei, trece dincolo de ceea ce este necesar pentru o simplăucidere, acționând fără nicio empatie sau într-un mod necruțător. Suferința dată trebuie să survină în timp ce este comisă acțiunea. Când a calificat acțiunea dată ca fiind crudă, Instanța Districtuală, de asemenea, a luat în considerare circumstanțele care, încă sau deja, n-aveau legătură cu actul de ucidere. Când inculpatul i-a cauzat contuzie la cap lui N., el încă nu avea intenția de a-l ucide. Acțiunile inculpatului aplicate lui N., după ce l-a lovit cu piciorul, au fost groaznice, dar nu i-au cauzat unele leziuni ulterioare. Instanța Districtuală n-a stabilit că inculpatul nu mai dispunea de intenția de a-l ucide pe N. în acest moment. Acțiunile reale, care au dus la decesul lui N. au durat doar până ce s-a implicat un martor și, astfel, fuseseră de o durată scurtă.

În contrast cu hotărârile pronunțate de instanțele de judecată din Republica Moldova, ambele hotărâri, în primul rând, definesc noțiunea de „cruzime”, după care o aplică faptelor cauzei în mod detaliat și minuțios.

Recomandări

Cursuri separate privind redactarea textelor juridice

Un curs separat privind redactarea textelor juridice trebuie să fie inclus în programul INJ. Cursul trebuie să se axeze, mai degrabă, pe coerență și stil de redactare, decât pe formalitățile hotărârilor sau altor decizii legale (cum ar fi cele ce se raportează la indicarea numărului dosarului, ce detalii privind părțile trebuie să fie incluse). În special, cursul ar trebui să conțină lecții extensive privind metodologia juridică, interpretarea legală și argumentarea juridică.

Cursul trebuie să se axeze mult pe exerciții practice; audienții trebuie să primească sarcini de redactare a textelor juridice, care să fie evaluate în detaliu. Sarcinile trebuie să înceapă cu niște exerciții simple („cazul cu coaja de banană”, citat mai sus, este un bun exemplu) și nu cu hotărâri reale. Ar putea fi utilă elaborarea unui manual de instruire, care să conțină exerciții pentru anumite obiective de învățare, așteptările pe care trebuie să le satisfacă audienții, erorile tipice și exemple bune de redactare.

Cursul ar trebui să ofere și exemple din practici internaționale și să utilizeze literatura privind redactarea de texte juridice din diverse țări.

Mai multe sugestii detaliate cu privire la conținut se regăsesc într-un raport separat.

Comentarii pe marginea sarcinilor de redactare a textelor juridice în INJ

Comentariile, pe care le primesc audienții cu privire la textele redactate de ei în cadrul proceselor de judecată simulate, trebuie să fie îmbunătățite. Formatorii trebuie să evidențieze punctele tari și cele slabe ale hotărârilor elaborate de audienți, să discute alternativele și să ofere sugestii concrete.

Sarcinile de redactare a textelor juridice pe parcursul proceselor de judecată simulate

Simularea proceselor de judecată în cadrul INJ trebuie să fie gândită, astfel, încât să conțină mai multe sarcini de redactare a textelor juridice. Audienții trebuie să fie încurajați să prezinte în scris

argumentele cu privire la aspectele importante de abordat. Procesele de judecată simulate ar trebui să se axeze pe situații tipice și cruciale (cum ar fi demersurile cu privire la admisibilitatea sau prezentarea probelor sau arestarea preventivă) și să încerce să dezvolte niște competențe transferabile, decât să pregătească audienții pentru niște scenarii exagerate (cum ar fi martorii ce-și pierd cunoștința în instanță).

Cursul de redactare a textelor juridice ca parte a instruirii continue

Cursurile sau seminarele privind redactarea textelor juridice trebuie să fie incluse și în programul pentru instruirea continuă a judecătorilor. Acestea ar putea include, de exemplu, discuții în detaliu pe marginea unei hotărâri pronunțate de o instanță, metodologia juridică sau practicile curente din alte jurisdicții.

Un curs similar trebuie să fie oferit procurorilor și asistenților judiciari (cei din urmă fiind persoanele care redactează marea parte a hotărârilor, după cum au menționat unii interlocutori).

Cursul ar trebui să fie diferit de cel oferit audienților. Trebuie să se țină cont de faptul că mulți participanți, deja, vor dispune de câțiva ani sau decenii de experiență în redactarea hotărârilor și documentelor juridice. Acest fapt este pozitiv, deoarece acești participanți, deja, dispun de cunoștințe semnificative privind problemele ce survin în practică. Dar ar putea induce și o dificultate, întrucât acești participanți, în majoritatea cazurilor, vor avea tendința de a nu se dezice de ceea ce fac deja.

O abordare posibilă ar putea fi examinarea hotărârilor, care au fost constatate ca o încălcare a Convenției Europene a Drepturilor Omului de Curtea de la Strasbourg (constituind o dovadă a faptului că hotărârea n-a fost bună), discutarea deficiențelor acestora, după care efectuarea exercițiilor de redactare pentru a îmbunătăți aceste hotărâri.

Grupurile de lucru privind calitatea hotărârilor

Ar trebui să fie create grupuri de lucru, pentru a discuta pe marginea practicii curente de redactare a hotărârilor în Republica Moldova și a modalităților de îmbunătățire a acestei practici. Grupul de lucru ar trebui să elaboreze un set de recomandări privind modul de redactare a hotărârilor, în cel mai bun mod, în limitele cadrului legal din Republica Moldova, care, ulterior, urmează să fie aprobat de Curtea Supremă de Justiție printr-un aviz. Grupul de lucru trebuie să fie susținut de comunitatea internațională prin acordarea exemplelor traduse de hotărâri din diverse jurisdicții și prin traducerea literaturii privind argumentarea juridică și alte subiecte conexe.

Aceste grupuri de lucru ar putea discuta și posibilitatea de a introduce „formate standard” sau „șabloane” pentru hotărâri. Este puțin probabil că astfel de formate standard vor îmbunătăți motivarea hotărârilor, totuși, acestea ar putea oferi o îndrumare cu privire la modul de structurare a unei hotărâri, care ar putea fi de ajutor pentru a prezenta faptele și principalele aspecte legale, într-un mod care să fie organizat logic. Am oferit un model de format utilizat în Germania, într-o altă lucrare, care ar putea servi drept bază de reflecție pentru discuțiile ulterioare.

Anexa: Descrierea instruirii

Introducere

Redactarea textelor juridice este o competență esențială pentru orice expert din domeniul dreptului și, în special, pentru judecători. În pofida importanței redactării textelor juridice, audienții în curs de formare la INJ nu au primit anterior nicio instruire formală în acest domeniu. Prin urmare, INJ ar trebui să depună efort, timp și resurse considerabile pentru a instrui audienții în vederea dezvoltării abilităților de redactare a textelor juridice, deprinderi de care vor avea nevoie, în continuare, în procesul de exercitare a atribuțiilor de judecători sau procurori.

Începerea instruirii viitorilor judecători și procurori privind redactarea textelor juridice, în etapa când ei, deja, au fost selectați pentru INJ, este o adevărată provocare. Cu toate acestea, recent, doi judecători federali din Statele Unite ale Americii au oferit un curs de instruire cu privire la elaborarea hotărârilor privind arestarea preventivă. Participanții au manifestat deschidere spre conceptele noi și au făcut progrese evidente în mod rapid. Dar, acest lucru trebuie privit cu scepticism; se pare că, deja, există un anumit grad de conștientizare a problemei, la numărul mare de hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului împotriva Republicii Moldova, în ceea ce privește problemele detenției. În plus, deciziile privind arestarea preventivă se reduc, în mod regulat, la un număr limitat de probleme.

Oricum, participanții au fost receptivi și motivați, ceea ce inspiră optimism că, în urma unor instruirii bine planificate și livrate de profesioniști motivați și selectați riguros, pot fi obținute rezultate bune.

Prezentare generală

Abordare

Redactarea hotărârilor judecătorești constituie o abilitate practică; precum înotul nu poate fi învățat din cărți, deprinderea de a scrie texte juridice trebuie dezvoltată prin practică. Prin urmare, în cadrul procesului de instruire, ar trebui să se pună accentul pe exercițiile practice.

Succesul instruirii va depinde de calitatea exercițiilor oferite și calitatea răspunsurilor obținute de la audienți. Așteptarea, ca fiecare formator implicat în procesul de predare a deprinderilor de redactare juridică va prezenta propriile exerciții, nu este realistă și nici nu se va solda cu rezultate semnificative. Prin urmare, una dintre cele mai importante sarcini, legate de instruirea oferită de către INJ, va fi de a elabora material didactic, utilizat ulterior de către toți formatorii pe parcursul mai multor ani. În opinia mea, ar trebui să existe un manual/culegere de exerciții pentru audienți și un manual cu soluții, sugestii pentru revizuire etc. pentru formatori.

Formatorii, care urmează să ofere instruirea privind redactarea textelor juridice, ar trebui să fie selectați în mod riguros. Există riscul că instruirea va extinde sau agrava deficiențele care caracterizează, în prezent, redactarea juridică în Republica Moldova. Din acest motiv, se recomandă să nu se acorde o atenție prea mare experienței potențialilor formatori în procesul de selectare. Un avantaj semnificativ l-ar constitui faptul că formatorul a făcut cel puțin o parte din studiile juridice peste hotare sau este suficient de familiarizat cu modalități de redactare a textelor juridice din alte țări, într-o altă formă.

Formatorii selectați urmează să treacă un curs de formare a formatorilor, în cadrul căruia să se familiarizeze cu materialul didactic, să discute exercițiile și conceptul de desfășurare a instruirii ulterioare.

Conținutul

Într-un sistem de drept civil, un judecător îndeplinește trei sarcini esențiale, atunci când vine vorba de redactarea hotărârii:

- el trebuie să transpună faptele cauzei
- el trebuie să explice constatările sale pe fondul cauzei
- el trebuie să aplice prevederile legale asupra fondului cauzei și să constate rezultatul legal al acestui proces, și, anume, hotărârea actuală.

Aceste domenii sunt inter conexe, într-o anumită măsură: o relatare clară a faptelor facilitează aplicarea legii de către judecător; de asemenea, este mult mai probabil ca cititorul să înțeleagă modul în care legea corespunde faptelor. Doar în cazul unei relatări clare a faptelor este posibil ca cititorul (și pentru instanțele ierarhic superioare, în cazul unor eventuale contestații) să înțeleagă care chestiuni de drept au fost examinate. Doar o relatare clară a faptelor va permite judecătorului să identifice problema legală, să facă o analiză și să-și motiveze decizia.

În plus, procedurile vor fi considerate transparente și corecte, doar în cazul în care hotărârea va elucida motivele, pentru care instanța a considerat faptele stabilite, pe care se bazează hotărârea. Prin urmare, o hotărâre bună necesită o analiză convingătoare a probelor.

O instruire relevantă ar trebui să vizeze toate cele trei domenii menționate mai sus.

Relatarea faptelor cauzei

Limbajul

Analiza hotărârilor judecătorești, efectuată în cadrul proiectului, pentru care descrierea dată a fost elaborată, a evidențiat faptul că judecătorii tind să folosească propoziții lungi; este frecvent

limbajul complicat și relatarea faptelor cauzei nu este bine structurată. Adicional, aceeași informație este, adesea, repetată și menționată de mai multe ori. Uneori, acest lucru împiedică capacitatea cititorului de a înțelege faptele cauzei.

La începutul instruirii privind mandatele de arestare preventivă, judecătorii americani au prezentat extrase din hotărâri și exemple. Auditoriul a discutat dacă aceste exemple au fost formulate clar și – după caz – modul în care acestea ar putea fi îmbunătățite. Apoi, judecătorii au prezentat diferite versiuni rescrise, iar participanții au discutat dacă au fost îmbunătățite față de prima versiune și în ce măsură.

Instruirea privind redactarea unei relatări clare a faptelor cauzei ar putea include această metodă. Urmează să fie selectate extrase din hotărâri și participanții ar trebui să discute dacă acestea sunt clar formulate și modul în care acestea ar putea fi perfecționate. Participanților urmează să li se propună să rescrie extrasele, rezultatele să fie prezentate în clasă și comentate de către alți participanți.

Exemplele pozitive ar trebui elaborate ca parte a materialului didactic. Unele extrase din hotărâri trebuie să fie rescrise ca exemple de bune practici. Acest lucru ar putea servi drept punct de referință, în raport cu care documentele redactate de participanți ar putea fi comparate; de asemenea, ele ar putea fi transmise audiențelor ca bune exemple (în cadrul instruirii oferite de către judecătorii americani participanții au întrebat formatorii în ce mod ar trebui să redacteze anumite părți).

La procesul de elaborare a exemplelor pozitive, ar fi binevenit să fie atras un expert internațional sau un jurist din Republica Moldova instruit peste hotare. În caz contrar, există riscul ca practicile existente, în prezent, în Republica Moldova, să fie amplificate decât îmbunătățite.

Exemplu de exercițiu:

O hotărâre emisă de către o instanță din Republica Moldova începe după cum urmează¹:

- *„Inculpatul Covalschi Ghenadi, în calitate de funcționar public cu funcții de răspundere, activând ca inspector operativ al CPS Ciocana, în complicitate cu inspectorul Poliției Criminale al CPS Ciocana Ciortan Ion, obținând informația operativă că cet. Bairamov Elidar, în luna mai 2010, a fost implicat în acțiuni legate de circulația substanțelor narcotice, având scopul primirii bunurilor sub formă de bani, ce nu i se cuvin, și profitând de faptul antrenării sale, cu scopul descoperirii infracțiunii, în grupul de lucru pe cauza nr. 2010480429, pornită la 08.04.2010, în temeiul indicilor infracțiunii prevăzute de art. 186 alin. (2) lit. b), d) Cod penal, pe faptul furtului banilor în mărime de 4300 lei de la Lisca Valentin comis la 29.03.2010 de persoane necunoscute, prin înșelăciune, fără niciun temei legal, a obținut emiterea ordonanței de percheziție, care a fost autorizată de judecătorul de instrucție Oba-dă Iurie.*

În continuare, la 27.08.2010, polițistul Ciortan Ion, în complicitate cu inspectorul poliției criminale al CPS Ciocana, Covalschi Ghenadi, în scopul primirii banilor ce nu li se cuvin, l-au stopat pe Bairamov Elidar, care era în drum spre casă și prezentând ordonanța de efectuare a percheziției la do-

¹ Am copiat extrase din hotărâri, așa cum au fost traduse pentru mine, fără nicio ajustare a gramaticii, ortografiei etc.

miciliul său din localitatea Dobruja, mun. Chișinău, au perchiziționat automobilul acestuia, apoi i-au cerut lui Bairamov Elidar deplasarea spre locul lui de trai în scopul efectuării percheziției la domiciliu.”

Întrebări:

- Acest rezumat este scris în mod clar?
- Rescrieți partea respectivă a hotărârii, astfel, încât să fie îmbunătățită

(Manualul utilizat de către formatori ar trebui să conțină o versiune revizuită ca un punct de referință. Această versiune ar trebui să fie discutată sau, eventual, redactată în timpul formării formatorilor).

Structura hotărârilor

După cum s-a subliniat în raport, de asemenea, pare să existe o problemă mai vastă, în ceea ce privește structura hotărârilor și modul în care este prezentată informația. Nu este întotdeauna clar ce fapte au fost în litigiu și care nu au fost; nu se face o distincție clară între argumentele juridice și susținerile de fapt. De asemenea, anumite informații sunt, adesea, repetate, de mai multe ori, într-o singură hotărâre.

Aceste probleme pot fi abordate prin instruirea audiențelor de a utiliza o structură standardizată pentru hotărârile lor. Astfel de șabloane sau modele au avantaje și dezavantaje. Ele limitează creativitatea judecătorilor la alegerea celui mai bun mod de a prezenta informația necesară – un subiect considerat de către unii judecători ca misiunea lor de bază în calitate de judecători.

Pe de altă parte, aceste modele scutesc persoanele, care redactează hotărârile, de efortul de a decide, de fiecare dată, ce structură să utilizeze și oferă posibilitate să se concentreze asupra problemelor juridice. De asemenea, modelele standard acceptate într-o anumită jurisdicție asigură faptul că „citorul profesionist” știe unde să caute o anumită informație și îi dă posibilitatea de a obține o imagine rapidă de ansamblu asupra hotărârii.

Nu există o practică internațională unitară în această privință. În unele jurisdicții avansate și dezvoltate, cum ar fi Marea Britanie sau SUA, judecătorii sunt, în mare măsură, liberi privind modul în care structurează și organizează deciziile. În altele, sunt utilizate anumite modele.

Dacă este sau nu recomandabilă introducerea formatelor standard pentru hotărârea judecătorească, rămâne o decizie a rațiunii. În orice caz, acest lucru, în opinia mea, nu poate fi făcut doar de către INJ. În cazul în care un anumit model/tipar pentru hotărârea judecătorească este predat tuturor audiențelor în curs de formare la INJ, acest model/tipar poate deveni predominant – sau chiar unicul șablon utilizat în Republica Moldova în decursul anilor următori. Decizia pentru sau împotriva unui model/tipar poate avea un impact de durată asupra sistemului de justiție. O schimbare de acest tip va necesita sprijin din partea judecătorilor în exercițiu, în special, de la Curtea Supremă de Justiție.

Aprecierea probelor

O altă sarcină importantă, îndeplinită de un judecător la redactarea hotărârii, constă în efectuarea unei aprecieri a probelor. El urmează să explice procesul de gândire, care l-a făcut să admită anumite fapte constatate în baza probelor prezentate și să le respingă pe altele.

Instruirea cu privire la aprecierea probelor ar trebui să înceapă prin prelegeri/prezentări. Participanții trebuie să se familiarizeze cu criteriile utilizate la evaluarea probelor (cum ar fi relevanța, nivelul de detaliere oferit, interes propriu în urma litigiului etc.). Prelegerile ar trebui să se concentreze, de asemenea, asupra modului de analiză a probelor, per ansamblu, de a sublinia modul de interconexiune și legătură reciprocă, modul de abordare a incoerențelor. În acest scop, ar putea fi utilizate exemple din practica instanțelor din diferite jurisdicții și a tribunalelor internaționale.

Aceste criterii ar trebui să fie apoi aplicate în cazuri practice. Datorită importanței covârșitoare a declarațiilor martorilor în practică, ar trebui pus accentul pe declarațiile martorilor. Mărturiile ar trebui pregătite în scris și puse în aplicare (fie de către alți participanți sau studenți la actorie, după cum, deja, se practică în timpul simulării proceselor de judecată). Participanții ar trebui să furnizeze, apoi, o apreciere scrisă a probelor.

Rezultatele ar trebui să fie din nou discutate în cadrul grupului și redactate.

Aplicarea prevederilor legale asupra faptelor

Probabil, cea mai importantă parte a instruirii – și căreia, în opinia mea, ar trebui să-i fie dedicată cea mai mare parte a timpului – este aplicarea prevederilor legale asupra faptelor. În timp ce rezumarea faptelor este o abilitate necesară pentru multe profesii academice și non-academice și evaluarea probelor este, în mare măsură, un exercițiu în înțelesul larg, aplicarea legii constituie baza profesiei de jurist. În același timp, este domeniul, în care audienții, probabil, că nu au primit instruire profesională în alte împrejurări.

Un neajuns evident, depistat în hotărârile analizate în scopul elaborării raportului, a fost eșecul de a dezmembra prevederile legale în cerințe legale și aplicarea acestor cerințe față de fapte. O consecință a acestei lacune este faptul că în multe hotărâri, nu se reușește identificarea problemelor juridice, care reies din analiza cauzei. În opinia mea, cel mai important obiectiv al instruirii oferite de către INJ ar fi instruirea audienților cu privire la metoda de bază de aplicare a legii.

Exerciții simple cu privire la aplicarea prevederilor legale asupra faptelor – un punct de plecare

Punctul de plecare ar trebui să fie, în opinia mea, un curs de prelegeri și prezentări în vederea familiarizării participanților cu bazele metodologiei juridice (cum ar fi silogismul și tehnica subsumării). Acestea ar trebui să fie asociate cu exerciții simple, concepute pentru a permite participanților să practice procesul de aplicare a legii bazate pe fapte, care, ulterior, nu dau naștere unor probleme juridice. Aceste exerciții ar putea fi bazate pe legislația Republicii Moldova; de asemenea, ar putea avea la bază prevederi legale din alte țări sau prevederi inventate în scopul exercițiului – deoarece ideea de bază ar fi practicarea metodei de aplicare a legii, și nu de a ajunge la un rezultat juridic.

Exercițiile ar putea începe prin a întreba audienții care sunt cerințele legale conținute într-o anumită prevedere legală.

Apoi, ar fi posibil de trecut la aplicarea acestor prevederi asupra faptelor.

Exemplu:

Secțiunea 823 din Codul Civil al Germaniei prevede următoarele:

- O persoană care, în mod intenționat sau din neglijență, în mod ilegal, provoacă leziuni vieții, corpului, sănătății, libertății, proprietății sau altui drept al unei alte persoane este responsabilă pentru compensarea daunelor, care decurg din aceasta, celeilalte părți.

A se află într-un bar cu prietena lui. Ei beau vin roșu. La un moment dat, în bar intră B. În trecut, A a avut mai multe neînțelegeri cu B. El crede că B îl urmărește și vrea să-l confrunte. În timp ce A înaintează furios, din greșeală varsă întregul pahar de vin roșu pe sacoul lui C, un alt client al barului. Petele de pe sacou nu pot fi îndepărtate și C este nevoit să-și procure un sacou nou la un preț de 250€.

Cerințe legale:

- o persoană
- cauzează
- prejudiciu
- unui obiect
- al altei persoane
- din neglijență
- în mod ilegal.

Aplicarea legii:

A este obligat să plătească despăgubiri lui C, în conformitate cu secțiunea 823 din Codul Civil al Germaniei:

- A este o persoană.
- El a deteriorat un obiect. Prin vărsarea vinului pe sacou, sacoul este pătat permanent, devenind inutilizabil. Astfel, el a deteriorat sacoul.
- Sacoul este un obiect.
- Sacoul aparținea unei alte persoane. Sacoul era proprietatea lui C, care este o altă persoană.
- A, de asemenea, a acționat din neglijență. El nu s-a comportat cu atenția presupusă din partea unei persoane, care se deplasează într-un bar, în care sunt prezenți și alți clienți.
- Acțiunea sa a fost, de asemenea, ilegală. Nicio justificare legală asupra faptului vărsării vinului peste sacoul lui C nu poate fi distinsă.

Astfel, toate cerințele legale sunt îndeplinite. În consecință, A este obligat să plătească despăgubiri lui C.

Cu privire la cazurile care au dat naștere unor probleme juridice – metode de interpretare a legii

Odată ce participanții au obținut experiență în aplicarea prevederilor legale asupra faptelor, s-ar putea trece la fapte care dau naștere unor probleme juridice. În același timp, audienții ar trebui să beneficieze de instruire cu privire la metodele de interpretare a legii; s-ar putea apoi trece la

aplicarea diferitelor metode de interpretare a unei probleme juridice specifice abordate în cazul dat. Instruirea ar trebui să abordeze, în special:

- interpretarea gramaticală;
- interpretarea sistematică;
- interpretarea istorică;
- interpretarea teleologică.

Toate aceste metode ar trebui să fie, mai întâi, explicate pe baza unor exemple din practica instanțelor internaționale și, apoi, practicate folosind ipoteze concepute special pentru a permite interpretarea.

Exemplu: Interpretarea istorică

Din moment ce societatea se schimbă, interpretarea istorică necesită, de asemenea, o analiză a contextului istoric și social, în cadrul căruia a fost adoptată legea, adițional față de intențiile și obiectivele legiuitorului. Atunci, când se aplică interpretarea istorică a unei prevederi, apare întrebarea – care au fost motivele, valorile și obiectivele, care au obligat legiuitorul să adopte prevederea. Interpretarea istorică se referă la contextul istoric al legii și la modul în care a apărut. Odată ce obiectivul istoric al prevederii a fost determinat, rămâne de analizat dacă este, încă, aplicabil și obligatoriu în contextul actual.

O secțiune din hotărârea pronunțată de Curtea Supremă a Statelor Unite, în cauza „Jesner c. Arab Bank”, poate servi drept exemplu. Hotărârea se referea la Statutul/Actul privind delictele invocate de către străini (ATS), o normă din 1789, care prevede că „instanțele districtuale au competența jurisdicțională inițială asupra oricărei acțiuni civile inițiate de către un străin doar pentru un delict, comis cu încălcarea legii națiunilor sau a unui tratat al Statelor Unite”. Reclamanții, în cauza dată, erau membrii de familie ai persoanelor ucise în atacuri teroriste. Ei au susținut că pârâtul, instituția financiară, a oferit servicii financiare pentru teroriști, permițând astfel atacurile teroriste. Potrivit acestora, acest lucru a constituit o încălcare a legii națiunilor, pentru care instanțele americane au competența pe baza prevederii menționate mai sus. Pârâtul a susținut că instanțele americane nu aveau jurisdicție, deoarece nu erau încorporate în anii de judecată, iar pârâtii nu erau cetățeni americani.

Curtea Supremă a considerat că instanțele americane nu erau competente să se pronunțe asupra cazului. Curtea Supremă a examinat contextul istoric în modul următor:

- *„În secolul 18, dreptul internațional reglementa, în primul rând, relațiile dintre și între statele-națiuni, dar, în unele cazuri – comportamentul individual în afara frontierelor naționale (de exemplu, „dispute legate de premii, naufragii, la ostatici, și banii pentru recompense“). Id., la 714-715 (ghilimele interne omise). A existat, de asemenea, un domeniu îngust, în care „norme obligatorii pentru persoanele fizice în beneficiul altor persoane s-au suprapus cu” regulile care guvernează relațiile dintre statele-națiuni. Id., la 715. Așa cum este înțeles de Blackstone, acest domeniu a inclus „trei infracțiuni specifice împotriva legii națiunilor abordate de dreptul penal al Angliei: încălcarea comportamentelor sigure, încălcarea drepturilor ambasadurilor și pirateria.” Ibid. (citând 4 W. Blackstone, Comentarii despre legile din Anglia 68 (1769)). „Probabil în mintea oamenilor, care au elaborat ATS, a fost*

acest set restrâns de încălcări ale legii națiunilor, admiterea unui remediu judiciar și, în același timp, pericolul unor consecințe grave în afacerile internaționale”. 542 U. S., la 715.

Această istorie ne învață că Congresul a elaborat ATS „pentru a oferi o jurisdicție pentru un set relativ modest de acțiuni care pretind încălcarea legii națiunilor”. Id., la 720. Obiectivul principal al statutului, în momentul adoptării, a fost de a evita situațiile dificile externe prin asigurarea accesului la o instanță federală, pe când eșecul de a realiza aceasta, ar putea determina o altă țară să țină Statele Unite responsabile pentru o daună cauzată unui cetățean străin.”

Un alt exemplu îl constituie opinia separată exprimată de Sir Gerald Fitzmaurice în hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în *Marckx c. Belgiei*. Cauza se referă la prevederile dreptului familiei belgian, care stipulează că un copil născut în afara căsătoriei nu are nicio relație juridică cu mama sa, atât timp, cât mama nu a recunoscut, în mod expres, copilul. Reclamanta a fost o femeie din Belgia, care a dat naștere unui copil fără a fi căsătorită. Ea a susținut că cadrul legal în vigoare în Belgia încalcă diferite prevederi ale Convenției Europene a Drepturilor Omului, inclusiv dreptul la viața de familie, în conformitate cu articolul 8 al Convenției. În timp ce majoritatea completului de judecată a constatat o încălcare, judecătorul Fitzmaurice a exprimat o opinie separată. El a subliniat:

- *Este foarte clar (cel puțin pentru mine) – și natura întregului context, în care ideea Convenției Europene a Drepturilor Omului a fost concepută, susține acest punct de vedere – că principalul, dacă nu singurul obiect și domeniu de aplicare a Articolului 8 (Art. 8), este ceea ce voi numi „protecția domiciliului” individului. El și familia lui nu au mai fost nevoiți să suporte ciocănitul la ușă la ora patru dimineața; intruziuni, percheziții și chestionări la domiciliu; examinări, întârzieri și confiscări ale corespondenței; instalarea dispozitivelor de ascultare (instalarea microfoanelor ascunse); restricții privind utilizarea radioului și televiziunii; interceptarea convorbirilor telefonice sau deconectarea lor; măsuri de constrângere, cum ar fi deconectarea energiei electrice sau a alimentării cu apă; ticloșenii, precum copii obligați să raporteze despre activitățile părinților lor, și, uneori, un soț împotriva celuilalt, – mai pe scurt întreaga gamă de practici inchizitoriale, fasciste și comuniste, în măsura în care au fost aproape necunoscute, cel puțin în Europa de Vest, de pe timpul perioadelor de intoleranță și opresiune religioase, până în momentul în care (ideologia înlocuind religia), au devenit predominante din nou, în multe țări, între cele două războaie mondiale și ulterior. Acesta, și nu reglementarea internă, domestică a relațiilor de familie, a fost obiectul Articolului 8 (art. 8), și a avut drept scop evitarea acestor orori, tiranii și necazuri, pentru ca „viața privată și de familie... casa și... corespondența” să fie respectate, și persoana să aibă dreptul de a se bucura de acest respect – și nu pentru a reglementa statutul civil al copiilor.*

8. Acum este evident că tipul de plângeri depuse de reclamânți, în prezenta cauză, nu are absolut nimic de-a face cu lucrurile descrise în paragraful de mai sus. Ei nu au fost supuși la niciuna dintre practicile în cauză, nici nu locuiesc sub un regim juridic potrivit căruia astfel de practici erau legale și ar putea fi puse în acțiune, în orice moment, de către autorități. Așadar (a se compara recenta cauză *Klass* în fața Curții), simpla posibilitate pentru unele dintre ele de a fi implementate, de exemplu, interceptarea convorbirilor telefonice, deschiderea corespondenței, ar avea un efect concret (inhibarea) asupra vieții cotidiene a reclamânților. Plângerea lor este de altă natură (o diferență, nu doar de grad, ci de gen), că au trăit sub un regim juridic, prin care, în cazul urmașilor nelegitimi, nicio

relație juridică între mamă și copil nu este recunoscută ca existentă, în mod automat, prin faptul nașterii per se – (spre deosebire de relația naturală prin sânge, care, desigur, a fost recunoscută, în mod corespunzător, ca existentă). A fost o parte a plângerii că această situație a pus în dezavantaj, în diferite privințe, mama necăsătorită și copilul ei „natural”, în raport cu părinții legitimi și urmașii, chiar dacă acest lucru ar putea fi ulterior corectat (de exemplu, transformată într-o relație recunoscută legal) prin intermediul unor pași simpli urmați de către mamă, sau întreprinși în numele copilului prin sistemul de tutelă prevăzut de legislația belgiană și care acoperă astfel de cazuri. Dacă existența unei astfel de situații ar implica o încălcare a Articolului 8 (art. 8) (presupunând că această prevedere era aplicabilă acestui tip de reclamații), ar fi o întrebare separată, care, în momentul actual, nu mă preocupă.

Exercițiu (...)

Participanții ar trebui să fie, de asemenea, familiarizați cu categoriile de argumente, utilizate frecvent în dezbateri, cum ar fi:

- Argumentum e contrario;
- Argumentum a fortiori;
- Argumentum ad absurdum;
- Argumentum a simile.

După cum am subliniat, audienții ar trebui să aplice apoi diferite metode de interpretare în cazuri specifice. La modul ideal, aceste cazuri ar trebui să fie adaptate la legislația Republicii Moldova. Cu toate acestea, ele s-ar putea baza, de asemenea, pe prevederi legale fictive sau dispoziții preluate din alte jurisdicții, deoarece scopul exercițiului nu este de a dobândi cunoștințe cu privire la prevederile legale unanim acceptate, ci de a învăța o metoda (care se aplică oricărei dispoziții legale).

Exemplu pentru exercițiu:

Fapte: *Ion Dodon îl întâlnește pe Valeriu Tănase pe strada Pușkin din Chișinău. Ei se cunosc de mai demult. Ion este noul iubit al fostei prietene a lui Valeriu. Valeriu este supărat pe Ion, din moment ce consideră că Ion „i-a furat” prietena. El se confruntă cu Ion și izbucnește o ceartă între ei. Dintr-o dată, Valeriu îl apucă de cap pe Ion și îl izbește de peretele unei clădiri. Ion suferă o contuzie.*

Legea: *Prevederea legală care stipulează vătămarea corporală:*

Secțiunea 1. Cauzarea leziunilor corporale

- (1) Orice atac fizic sau vătămarea sănătății altei persoane fizice se pedepsește cu închisoare de până la cinci ani sau cu aplicarea unei amenzi.
- (2) Tentativa se pedepsește.

Secțiunea 2. Cauzarea leziunilor corporale prin mijloace periculoase

- (1) Oricine cauzează o leziune corporală
 1. prin administrarea otrăvirilor sau a altor substanțe nocive;
 2. prin utilizarea unei arme sau unui alt instrument periculos;
 3. acționând pe furiș;

4. acționând în comun cu o altă persoană; sau
5. prin metode care prezintă un pericol pentru viață,

se pedepsește cu închisoare de la șase luni la zece ani, în cazuri mai puțin grave, cu închisoare de la trei luni la cinci ani.

(2) Tentativa se pedepsește.

Întrebări:

Ce infracțiune a comis Valeriu, dacă este cazul?

Scriveți secțiunea din hotărâre, care oferă argumentele pentru constatarea dvs.

În acest exercițiu, se presupune că audienții vor identifica problema juridică – dacă un perete poate fi considerat o „armă” sau „alt instrument periculos”, în sensul secțiunii 2 și dacă Valeriu se face vinovat de provocarea vătămării corporale prin mijloace periculoase.

Manualul profesorului trebuie să sublinieze problema dată, posibilele argumente (de exemplu, derivate din interpretarea gramaticală) și proiecte de hotărâri.

Cercetarea juridică și referințele bibliografice

Analiza hotărârilor, precum și instruirile oferite de către judecătorii americani, au demonstrat că referințele bibliografice, uneori, nu sunt folosite într-un mod eficient. Din acest motiv, este recomandat să se includă în programul instruirii o secțiune privind cercetarea juridică și referințe bibliografice. În această secțiune, o atenție deosebită trebuie acordată rolului important al experienței Curții Europene a Drepturilor Omului (sau pe care l-ar putea avea) pentru practica juridică din Republica Moldova. Prin urmare, instruirea privind cercetarea juridică și referințele bibliografice ar trebui să abordeze, de asemenea, modul de utilizare a bazei de date a Curții Europene a Drepturilor Omului (HUDOC) și cum să utilizeze hotărârile pentru cercetare și referințe bibliografice.

Hotărâri complete

La finalul cursului, audienții ar trebui să elaboreze 2-3 hotărâri complete pe baza dosarelor oferite. Acest lucru va necesita utilizarea cunoștințelor dobândite pe parcursul instruirii comune. Hotărârile trebuie revizuite minuțios și, eventual, rescrise.

În plus, ar fi util, în cadrul instruirii de simulare a procesului de judecată, de care beneficiază audienții, să fie rezervată o săptămână dedicată procedurii de revizuire și analiză a stilurilor de hotărâri elaborate de audienți pe parcursul simulării. Acest lucru va asigura faptul că audienții vor aplica efectiv lecțiile învățate pe parcursul instruirii.

Formate standard pentru hotărâri – exemplul german

Introducere

Codul de procedură civilă al Germaniei prevede în, art. 313, elementele hotărârilor și are următorul conținut:

Secțiunea 313

Forma și conținutul hotărârii

(1) Hotărârea stabilește:

1. Identificarea părților, reprezentanților legali, precum și a avocaților;
2. Identificarea instanței și numele judecătorilor care iau hotărârea;
3. Data la care au fost declarate încheiate procedurile judiciare;
4. Dispozitivul hotărârii;
5. Fondul cauzei;
6. Motivele pe care se întemeiază hotărârea.

(2) Scopul secțiunii care abordează faptele și fondul cauzei constă în rezumarea, pe scurt și pe baza conținutului esențial, revendicările afirmate și motivele acțiunii sau obiecțiile aduse în fața instanței, subliniind cererile depuse. Detaliile cu privire la circumstanțe și fapte, precum și starea litigiului la moment urmează să fie incluse, făcându-se referințele necesare la actele de procedură, înregistrările audierilor, precum și în alte documente.

(3) Motivarea hotărârii va conține un scurt rezumat al analizei obiective a faptelor și circumstanțelor cauzei și aspectele juridice, pe care se bazează decizia.

Astfel, în timp ce legea reglementează conținutul necesar al hotărârilor, ea nu prevede modul în care acest conținut ar trebui să fie aranjat sau structurat în hotărâre. Cu toate acestea, există o vastă jurisprudență ce specifică cerințele față de deciziile judiciare. În plus, modul în care judecătorii din Germania formulează hotărârile sunt influențate de tradiție și studiile juridice. Toți judecătorii (și toți avocații și procurorii) primesc aceleași studii juridice, pe parcursul cărora sunt familiarizați cu structura hotărârilor și deciziilor juridice și sunt instruiți, pe larg, în această privință. Acest lucru a rezultat într-o practică unificată de redactare a hotărârilor. De fapt, toți judecătorii structurează hotărârile lor în același mod. Acest fapt ușurează lucrul instanțelor de apel și al avocaților de a obține o imagine de ansamblu a cauzei.

Abordarea generală a cauzei

Structura, pe care o aplică judecătorii germani, trebuie să fie înțeleasă, în contextul abordării globale a cauzelor, pe care le examinează. Prin urmare, această abordare ar trebui să fie explicată pe scurt.

În general, părțile la o procedură civilă prezintă două seturi diferite de fapte.

Procesul este inițiat de reclamant prin depunerea unei acțiuni civile în instanță. Această acțiune civilă conține o relatare a evenimentelor (în mod necesar) și comentarii cu privire la evaluarea juridică a faptelor pretinse (deseori). De regulă, reclamantul va include probe (în special, documente) în susținerea pretențiilor sau va propune numele martorilor și experților ce urmează a fi audiați. Instanța va expedia acțiunea civilă pârâtului și îl va invita să-și prezinte referința. Pârâtul va prezenta propria versiune a faptelor și argumentele sale cu privire la evaluarea juridică. Pârâtul, de asemenea, va include, de multe ori, dovezi în sprijinul poziției sale sau va indica martori sau experți care, urmează să fie audiați.

De cele mai multe ori, faptele pretinse de către părți vor fi diferite în diferite măsuri. Un judecător german, în loc să examineze care din relatările părților este mai convingătoare sau să ia act de probe, va analiza separat susținerile părților. Într-o primă etapă, judecătorul va admite că toate faptele invocate de reclamant sunt corecte. Operând pe baza acestei prezumții, judecătorul evaluează fondul cauzei înaintate de reclamant. Cu alte cuvinte, judecătorul examinează cu atenție dacă reclamantul ar avea dreptul legal la ceea ce pretinde (compensații, cedarea obiectelor etc.), în cazul în care expunerea faptelor a fost corectă. În cazul unui răspuns afirmativ la această întrebare, judecătorul consideră acțiunea civilă concludentă („schlüssig”); în cazul răspunsului negativ, acțiunea civilă se numește „neconcludentă”.

Procesul de evaluare dacă o cerere este concludentă este ghidat de un set de întrebări:

- cine;
- ce vrea;
- de la cine;
- pe ce bază legală.

Răspunsurile la aceste întrebări oferă, în mintea judecătorilor germani, structura prin care să se abordeze analiza cauzei. Întrebările „cine” și de la „cine” sunt, în mod evident, determinate de părțile în proces. Reclamantul este cel care vrea ceva de la pârât. Acest „ceva” este indicat în acțiunea civilă depusă de reclamant. El ar putea dori o anumită sumă de bani, predarea unui obiect, retragerea unei declarații sau ca pârâtul să se abțină de la un anumit comportament.

Întrebarea-cheie este dacă există un temei juridic pentru cererea reclamantului. Atunci când se evaluează dacă pretenția reclamantului este legitimă, judecătorul nu este limitat de susținerile de drept sau argumentele invocate de reclamant sau reprezentantul său legal. Judecătorul este un expert în calificarea juridică a faptelor (ocazional, se poate dovedi că reclamantul, într-adevăr, are dreptul la ceea ce pretinde, doar că, în baza unor motive diferite de cele invocate). În consecință, judecătorul studiază atent întreaga legislație germană pentru a găsi prevederi, care ar putea constitui o bază pentru revendicarea juridică a reclamantului. Cele mai multe prevederi legale sunt structurate în așa fel, încât consecința legală să fie legată de îndeplinirea anumitor cerințe: în cazul în care x, atunci y; în cazul în care sunt îndeplinite anumite condiții, consecința juridică va fi în conformitate cu dispoziția.

Judecătorul selectează acele dispoziții, menite să stabilească o consecință corespunzătoare rezultatului pretins de reclamant. În cazul în care, de exemplu, reclamantul cere încasarea prejudiciului cauzat, judecătorul va verifica cu atenție toate prevederile legale, care stipulează că o persoană are dreptul la o compensație. Aceasta nu înseamnă că judecătorul va lua în considerare fiecare prevedere legală, una câte una, și va examina detaliat dacă cerințele ei sunt îndeplinite. Mai degrabă, pregătirea juridică îi permite să identifice, relativ repede, un număr mic de prevederi (în multe cazuri, doar una), care merită o analiză mai detaliată. Identificarea prevederilor relevante este susținută de structura legii cu care judecătorul este familiarizat. De exemplu, cererile de despăgubire pot fi împărțite în cererile ce rezultă dintr-o relație contractuală între părți și pretenții în baza răspunderii delictuale. În cazul în care nicio relație contractuală nu poate fi dedusă din faptele pretinse de reclamant, eventuala bază a cererii de despăgubire poate fi redusă până la revendicările delictuale. Revendicările delictuale pot fi împărțite în sub-categorii, la apli-

care a căror judecătorul selectează din mai multe prevederi până când ajunge, în cele din urmă, la un număr mic de prevederi, care să justifice o analiză mai atentă. Judecătorii au pregătire amplă, în acest sens, deoarece identificarea unor temeuri juridice potențiale pentru revendicările înaintate și analiza lor constituie un element de bază al educației juridice în Germania, predat studenților la drept din prima zi a studiilor. Astfel, procesul decurge natural pentru ei și nu este greoi.

Odată ce sunt identificate prevederile care necesită o analiză mai detaliată, judecătorul va examina dacă fiecare dintre cerințele acestei prevederi sunt îndeplinite și, astfel, își va crea o părere dacă acțiunea civilă este concludentă.

Faptele pretinse de reclamant nu susțin pretențiile juridice (acțiunea civilă „neconcludentă”)

În cazul în care judecătorul ajunge la concluzia că nu există teme pentru cauză, această constatare are două consecințe.

În primul rând, judecătorul va acorda o atenție limitată faptelor pretinse de către pârât. Procedura civilă, în Germania, este reglementată de „principiul părților”: este de datoria reclamantului de a argumenta propriile cerințe, adică să invoce toate faptele, care sunt necesare pentru a justifica că are dreptul la pretenția, pe care încearcă s-o pună în aplicare prin acțiunea sa civilă. Dacă reclamantul nu reușește să facă acest lucru, acțiunea sa civilă este gata de a fi respinsă. În acest caz, nu este relevant pe ce fapte se bazează pârâtul, pentru că este clar că acțiunea civilă nu va reuși, indiferent de argumentele sale (judecătorul va cita, în continuare, pretențiile pârâtului în hotărâre – vezi mai jos; dar ele nu au niciun efect asupra rezultatului procesului).

În al doilea rând (și mai important), judecătorul nu va lua în considerare orice probă. În cadrul procedurilor civile, părțile sunt obligate să aducă dovezi pentru faptele pe care le pretind. Judecătorii vor aprecia numai acele probe care susțin cele invocate de părți în privința circumstanțelor cauzei. El nu va examina dacă mijloacele de probă, propuse de către o parte, duc la stabilirea unor fapte suplimentare, care, deși nu sunt pretinse de reclamant, constituie o bază pentru acțiunea sa. De exemplu, judecătorul nu va audia un martor și nu va încerca să obțină fapte suplimentare decât cele invocate de reclamant pentru a vedea dacă aceste fapte ar putea corespunde cerințelor unei prevederi legale care este favorabilă reclamantului. Ca o consecință a acestui fapt, examinarea probelor este inutilă în cazurile în care afirmațiile de fapt, în acțiunea civilă, nu sunt concludente. În cel mai bun caz, probele propuse de reclamant ar putea stabili că relatarea evenimentelor prezentate în acțiunea sa legală este corectă. Chiar și așa, acest lucru nu va contribui la reușita acțiunii sale civile în cazul în care faptele, pe care le prezintă, nu constituie o bază suficientă pentru pretențiile legale. Prin urmare, nu este necesară nicio probă; acțiunea civilă poate fi respinsă numai pe baza faptelor relatate de reclamant.

Faptele pretinse de reclamant susțin pretențiile juridice (acțiunea civilă este „concludentă”)

După cum s-a menționat mai sus, o acțiune civilă este considerată „concludentă”, dacă faptele prezentate de reclamant, prezumând că sunt adevărate, prezintă o bază suficientă pentru pretenția reclamantului; adică corespund cerințelor la cel puțin o prevedere legală, care prevede o

consecință juridică (de exemplu, plata unei compensații), în concordanță cu rezultatul dorit de reclamant. În cazul în care judecătorul ajunge la concluzia că acțiunea civilă a reclamantului este concludentă, el va analiza răspunsul pârâtului. În majoritatea cazurilor, relatarea faptelor prezentate de reclamant și de către pârât va fi consecventă, într-o anumită măsură, și vor exista diferențe doar în privința anumitor aspecte ale faptelor. De exemplu, în cazul în care părțile se contrazic cine este de vină într-un accident rutier, probabil vor conveni că, într-adevăr, un accident a avut loc, timpul și locul unde s-a întâmplat, că ambele părți au fost implicate, care parte și ce automobil conducea etc. Cu toate acestea, ei ar putea să nu convină asupra faptului cine a avut prioritate, cu ce viteză circulau, din partea cui semaforul avea culoarea verde etc.

Judecătorul va examina ambele relatări ale faptelor și va identifica care dintre fapte sunt obiectul litigiului între părți. Apoi, din nou, el va continua, pe baza ipotezei că toate afirmațiile, de fapt, ale pârâtului – în măsura în care acestea diferă de afirmațiile reclamantului – sunt corecte și va stabili dacă aceste fapte modifică evaluarea juridică a acțiunii civile a reclamantului. Cu alte cuvinte, judecătorul evaluează dacă afirmațiile pârâtului, presupunând că sunt adevărate, ar face o diferență din punct de vedere juridic. În cazul în care, de exemplu, reclamantul solicită despăgubiri, judecătorul decide, într-o primă etapă, că acțiunea civilă este concludentă. Astfel, reclamantul ar avea dreptul la compensarea pe care o pretinde. Judecătorul analizează dacă reclamantul nu ar avea dreptul la despăgubiri în cazul în care afirmațiile de fapt ale pârâtului ar fi adevărate. Dacă nu este cazul, argumentele pârâtului sunt considerate „irelevante”.

Afirmațiile pârâtului lipsite de relevanță au o consecință importantă: nu este necesară considerarea probelor. După cum s-a arătat mai sus, este de datoria părților să prezinte faptele pe care le consideră necesare pentru a-și susține poziția juridică și de a propune probe pentru a dovedi aceste fapte. Judecătorul nu va efectua investigații suplimentare și nu va verifica dacă fapte adiționale decurg din probele propuse. Odată ce a devenit clar că relatarea evenimentelor sugerate de către pârât, chiar presupunând că erau adevărate, nu ar influența evaluarea legală, nu are niciun sens să examineze aceste probe. În cazul în care, pentru a fi în continuarea exemplului dat mai sus, reclamantul ar avea, totuși, câștig de cauză privind cererea de despăgubire, chiar dacă faptele invocate de pârât sunt adevărate, nu este necesar să se demonstreze că afirmațiile pârâtului sunt adevărate sau false.

Pe de altă parte, în cazul în care, susținerile pârâtului sunt „relevante”, acest lucru înseamnă că este necesară examinarea probelor. Relatarea faptelor invocate de către reclamant și pârât diferă, iar această diferență are consecințe juridice. Rezultatul procesului va decide care fapte judecătorul le consideră stabilite pe baza probelor examinate. Este de remarcat, totuși, că nu toate faptele, relatate de către reclamant și pârât, care diferă, trebuie să fie clarificate. Necesitatea de a examina probele este limitată de relevanța juridică a faptelor, care urmează să fie stabilite. Faptele relatate de către reclamant și pârât ar putea diferi, în anumite aspecte, ceea ce nu ar avea un impact asupra rezultatului procesului (adică, acestea sunt „irelevante”). Examinarea probelor este necesară doar în privința acelor fapte care se află în litigiu și care afectează rezultatul procesului.

Astfel, examinarea probelor (în special, audierea martorilor și a experți) se reduce la valoarea necesară și suficientă pentru a decide cu privire la fondul cauzei. Această abordare permite judecătorului să se concentreze asupra aspectelor importante ale cauzei și economisește resursele instanței.

Prevederile legale care facilitează această abordare

După cum poate fi observat din cele menționate mai sus, pentru judecătorul german, în cadrul examinării cauzei, este esențială distincția între faptele necontencioase și faptele care sunt în litigiu (această distincție se reflectă, de asemenea, în motivarea hotărârii; a se vedea în continuare). Prin urmare, este foarte important să se facă claritate la o etapă timpurie a procedurii – care din faptele invocate sunt acceptate de ambele părți și care fapte afirmate de o parte sunt negate de alta. Aceasta dă posibilitate judecătorului să identifice timpuriu momentele importante ale fondului cauzei și chestiunile cruciale în cadrul procedurilor, să ofere instrucțiuni părților – dacă este cazul – și să organizeze ședința de judecată.

Codul de Procedură Civilă al Germaniei conține un șir de prevederi, care au menirea de a asigura că poziția părților față de fapte devine clară în termen rezonabil. O prevedere de acest gen este secțiunea 138 a Codului de Procedură Civilă, care stabilește următoarele:

Secțiunea 138

Obligația de a face declarații cu privire la fapte; obligația de a spune adevărul

- (1) Părțile sunt în drept să facă declarații cu privire la fapte și împrejurări în mod integral și complet și sunt obligate să spună adevărul.
- (2) Fiecare parte este în drept de a reacționa, în esență, la faptele invocate de oponent.
- (3) Faptele care nu sunt contestate, în mod expres, vor fi considerate ca fiind acceptate, cu excepția cazului când intenția de a le contesta reiese evident din celelalte declarații făcute de parte.
- (4) O parte poate declara lipsa de cunoștințe numai în cazul în care acest lucru se referă la faptele care nu erau acțiuni întreprinse de parte însăși sau au fost în afara circumstanțelor cunoscute ei.

Prevederea obligă ambele părți în proces să relateze pe deplin faptele, așa cum sunt percepute de ele și să răspundă la afirmațiile cu privire la faptele relatate de partea adversă. Acest lucru asigură că judecătorul obține o imagine completă a faptelor aflate în dispută și a faptelor asupra cărora părțile convin. În plus, prevederea stipulează că o parte se consideră că acceptă faptele pe care nu le contestă în mod expres. Prin urmare, este de datoria părților de a respinge, în mod explicit, afirmațiile de facto din partea părții adverse, pe care le consideră false sau incorecte. Astfel, judecătorul are posibilitate să identifice în privința căror fapte relatările prezentate de părți diferă.

Judecătorii au, de asemenea, posibilitatea de a stabili părților termene-limită pentru prezentarea pretențiilor concrete. Nerespectarea acestor termene-limită dă posibilitate judecătorului să ignore informațiile prezentate după expirarea termenului. Acest lucru asigură faptul că judecătorul cunoaște, la o etapă incipientă a procedurii, care sunt susținerile părților; în special, împiedică părțile să prezinte faptele treptat și să ajusteze susținerile lor la modul în care se desfășoară procesul de judecată. De asemenea, ajută la asigurarea dreptului la un proces în termen rezonabil, consacrat în articolul 6 din CEDO. Prevederea relevantă este secțiunea 296 din Codul de Procedură Civilă al Germaniei, care stipulează:

Secțiunea 296

Refuzul de a accepta susținerile făcute cu întârziere

(1) Orice argument în susținerea acțiunii sau obiecțiilor invocate prezentat după expirarea termenului impus în privința lui (secțiunea 273 (2) numărul 1 și, în măsura în care acest termen a fost stabilit pentru o anumită parte, numărul 5, secțiunea 275 (1), prima propoziție, subsecțiunea (3) și subsecțiunea (4), secțiunea 276 (1), a doua propoziție, subsecțiunea (3), secțiunea 277) urmează să fie admise la discreția și convingerea instanței, numai dacă admiterea acestora în proces nu ar tergiversa procesul de soluționare și de încheiere a litigiului juridic, sau în cazul în care partea oferă o scuză suficientă pentru o astfel de întârziere.

(2) Instanța poate refuza să admită orice argument în susținerea acțiunii sau obiecțiilor invocate, care, cu încălcarea prevederilor formulate în secțiunea 282 (1), nu sunt prezentate în termenul stabilit sau, în contradicție cu prevederile secțiunii 282 (2), nu sunt comunicate în termenul stabilit, în cazul în care constată la discreția și convingerea proprie că admiterea acestora în procedură ar tergiversa procesul de soluționare și de încheiere a litigiului juridic, și că întârzierea este rezultatul neglijenței grave.

(3) Obiecțiile făcute, la un moment prea târziu, cu privire la admisibilitatea acțiunii la care pârâtul poate alege să renunțe, vor fi admise numai în cazul în care pârâtul furnizează o scuză suficientă pentru întârziere.

(4) În cazurile prevăzute la subsecțiunile (1) și (3), motivele care împiedică culpabilitatea vor fi justificate în caz că instanța va solicita acest lucru.

Structura hotărârilor

Detalii privind părților în proces

La început, hotărârea prevede detalii cu privire la părțile în proces. Acestea sunt identificate prin nume și adresă; în cazul în care părțile sunt persoane juridice, se include, de asemenea, numele persoanelor fizice care reprezintă persoana juridică și adresele lor. În cazul în care părțile sunt reprezentate de avocați, se precizează, de asemenea, numele și adresa avocaților care acționează în numele părților.

Acest lucru se face în vederea evitării neînțelegerilor cu privire la partea împotriva căreia hotărârea este valabilă și pentru a se asigura că procedurile de executare, care pot fi solicitate, sunt efectuate împotriva persoanelor potrivite.

Dispozitivul

A doua parte a unei hotărâri o constituie dispozitivul, care conține decizia propriu-zisă. Această parte a hotărârii precizează obligațiile părților, care decurg din hotărâre.

Dispozitivul este baza pentru procedurile de executare. Organul de executare va pune în aplicare ceea ce este menționat în dispozitivul hotărârii. Prin urmare, formularea exactă este extrem de importantă.

Găsirea formulării corecte este, de obicei, simplă, atunci când se refera la plăți – hotărârea prevede doar suma spre plată, dobânda și scadența. Cu toate acestea, formularea cu precizie a dispozitivului poate fi destul de complexă în cazurile în care instanța obligă una dintre părți să efectueze o acțiune sau să se abțină de la efectuarea unei acțiuni sau să predea un obiect.

Relatarea faptelor și a pretențiilor

Secțiunea 313 din Codul de Procedură Civilă prevede că hotărârea trebuie să conțină o relatare a faptelor cauzei; de asemenea, acesta stabilește că trebuie să precizeze pretențiile părților. În timp ce modul în care relatarea este structurată nu este prevăzut în lege, s-a dezvoltat o practică unificată în acest sens (vezi mai sus).

După cum a fost subliniat, atunci când judecătorul german examinează o cauză, el începe prin stabilirea faptelor, care sunt în litigiu între părți și a faptelor care nu sunt contestate. Această abordare se reflectă în modul în care ei structurează relatarea faptelor în hotărâre. În primul rând, hotărârea oferă un rezumat al faptelor care nu sunt în litigiu între părți. Acestea pot fi faptele invocate în rezumatele prezentate de ambele părți sau fapte pretinse de către una dintre părți și care nu au fost respinse, în mod explicit, de către cealaltă parte (a se vedea mai sus în ceea ce privește secțiunea 138 din Codul de Procedură Civilă).

Rezumatul se limitează strict la fapte. La această etapă, judecătorul se abține strict de la calificarea juridică a acțiunilor sau o evaluare juridică a faptelor. Termeni juridici sunt utilizați numai atunci când calificarea juridică a anumitor acțiuni nu poate fi contestată (de exemplu, judecătorul s-ar putea referi la un acord între cele două părți, drept „contract de cumpărare”, atunci când este clar că a existat un acord cu privire la o achiziție și niciuna dintre părți nu neagă acest lucru).

După ce a rezumat faptele, care nu sunt în litigiu între părți, judecătorul oferă un rezumat al faptelor susținute de reclamant (dar contestate de către pârât).

Apoi, el precizează pretențiile sau solicitările reclamantului. Pretenția se repetă cuvânt în cuvânt; acest fapt este important. După cum s-a subliniat, procedura civilă este ghidată de principiul părților. Acest fapt presupune, printre altele, că este decizia părților de a solicita instanței anumite acțiuni sau cu ce scop au inițiat procedura civilă. Pretențiile părților definesc ceea ce poate aproba instanța. De exemplu, dacă un reclamant solicită o compensație de 5.000 €, instanța nu este în măsură să se pronunțe că reclamantul ar trebui să primească 7.000 €. Cererea reclamantului constituie limita superioară a ceea ce poate aproba instanța. Prin urmare, hotărârea trebuie să clarifice ce anume părțile solicită să facă instanța.

Hotărârea precizează în ce constă cererea reclamantului. După aceea, se precizează care sunt argumentele pârâtului. Astfel, susținerile adverse sunt citate, în mod direct, una după alta, într-o poziție centrală în cadrul hotărârii, ceea ce facilitează identificarea lor pentru cititor.

După ce citează solicitările pârâtului, judecătorul rezumă afirmațiile, de fapt, ale pârâtului, în măsura în care acestea sunt contestate între părți. Faptele pretinse de ambele părți sunt, astfel, relatate împreună cu solicitările respective, pe care încearcă să le justifice.

Motivarea

Apoi, judecătorul prezintă motivarea deciziei. În această parte, el evaluează faptele din punct de vedere juridic și cântărește probele. După cum s-a arătat mai sus, judecătorii germani încep să examineze pretențiile reclamantului prin identificarea prevederilor legale, finalitatea cărora corespunde cu cererea reclamantului. În cazul în care raționamentul acestora ajunge la concluzia că

cererea reclamantului are un temei legal, motivarea se va concentra pe prevederile care formează acest temei. Motivarea începe prin afirmarea că cererea reclamantului este justificată și indică prevederea legală pe care se bazează. Hotărârea se va ocupa apoi de examinarea cerințelor acestei prevederi, una câte una, și va explica de ce, în opinia judecătorului, acestea sunt îndeplinite. El va aprecia probele atunci când va analiza cerințele la care se referă probele.

- **Exemplu:** Reclamantul susține că pârâtul l-a rănit într-o altercație fizică. El susține că se plimba prin parc, atunci când pârâtul și prietena lui au trecut pe alături. El afirmă că pârâtul, fără niciun motiv vizibil, a început să strige la el și l-a acuzat că „se uită fără rușine” la prietena lui. Reclamantul susține, în continuare, că pârâtul l-a atacat fără să aștepte vreun răspuns și l-a lovit cu pumnul în față. El cere despăgubiri pentru cheltuielile de îngrijire medicală.

Pârâtul nu neagă că a lovit reclamantul. Cu toate acestea, el susține că a acționat în apărarea prietenei sale. Pârâtul pretinde că reclamantul s-a uitat lung la femeie și, după ce a trecut pe alături, a atins-o din spate. Ca o reacție la acest lucru, el l-a lovit pe reclamant.

Audiind declarațiile prietenei și a doi trecători, care au fost martorii incidentului din parc, judecătorul ajunge la concluzia că relatarea evenimentului făcută de reclamant este adevărată. El este de părere că reclamantul are dreptul la o despăgubire, în conformitate cu secțiunea 823 din Codul Civil, care prevede următoarele:

Răspunderea pentru prejudiciu

(1) O persoană care, în mod intenționat sau din neglijență, în mod ilegal, lezează viața, corpul, sănătatea, libertatea, proprietatea sau un alt drept al unei alte persoane, este responsabilă pentru compensarea celeilalte părți pentru daunele care decurg din aceasta.

(2) Aceeași obligație o are persoana, care comite încălcarea unei legi destinate să protejeze o altă persoană. În cazul în care, în conformitate cu conținutul legii, aceasta poate fi încălcată fără vină, atunci răspunderea pentru despăgubiri există numai în cazul vinei.

Astfel, cerințele care trebuie îndeplinite sunt:

- o persoană
- prejudiciază un bun menționat în prevedere
- acționează din neglijență sau în mod intenționat
- în mod ilegal
- și provoacă daune

Întrebarea dacă pârâtul a acționat ca o reacție la atingerea prietenei lui, în mod necorespunzător, de către reclamant este o chestiune de legalitate. În cazul în care relatarea pârâtului cu privire la incident este exactă, aceasta ar presupune că acțiunea pârâtului era justificată, din punct de vedere legal, ca apărare. (Iată de ce afirmația că reclamantul a atins prietena lui este considerată „relevantă” și cu privire la acest aspect trebuie acceptate probele).

În cazul în care, în contextul acestui exemplu, judecătorul ajunge la concluzia că versiunea reclamantului este adevărată, motivarea hotărârii ar putea avea următorul cuprins:

Reclamantul are dreptul la o indemnizație în conformitate cu secțiunea 823 din Codul Civil.

Pârâtul este o persoană.

El a rănit corpul reclamantului, care este un bun protejat de secțiunea 823 din Codul Civil. Nu face obiectul disputei între părți faptul că pârâtul lovide reclamantul în față cu pumnul, cauzându-i astfel vătămări fizice.

Pârâtul, de asemenea, a acționat în mod intenționat. Ambele părți au susținut că pârâtul i-a dat un pumn reclamantului cu scopul de a-l răni și a-l vătăma.

Pârâtul, de asemenea, a acționat în mod ilegal. Acțiunea sa nu se justifică ca apărare în conformitate cu secțiunea 228 din Codul Civil. Instanța nu a fost destul de convinsă că reclamantul a agreat prietena pârâtului și că pârâtul a acționat pentru a-l opri să facă acest lucru. Martorul A și B au mărturisit că ei nu au văzut reclamantul atingându-l pe martorul C, prietena pârâtului. Ambii au declarat că mergeau în spatele pârâtului și ar fi observat dacă reclamantul ar fi atins martorul C. Instanța a considerat mărturiile lor veridice, pentru că ambii martori, în mod independent unul de altul, au relatat, în mod detaliat și coerent, evenimentele. Instanța consideră, de asemenea, mărturiile credibile, deoarece ei nu sunt cointeresați, în mod special, de rezultatul procesului. Instanța nu a fost convinsă, pe de altă parte, de mărturia martorului C, prietena pârâtului. Ea a mărturisit că reclamantul a atins-o după ce a trecut pe lângă ea. Cu toate acestea, ea n-a fost în stare să furnizeze detalii cu privire la modul și cât timp reclamantul a atins-o. Ea a fost, de asemenea, foarte nesigură în momentul depunerii mărturiei și l-a privit pe pârât de mai multe ori, de parcă ar fi așteptat indicații cu privire la ce să declare. Având în vedere cele expuse și interesul ei personal în rezultatul procesului, instanța nu consideră mărturia suficient de convingătoare pentru a anula convingerea formată pe baza mărturiei A și B. Prin urmare, nu a existat nicio situație de autoapărare. Pârâtul a acționat în mod ilegal.

El, de asemenea, a cauzat prejudicii. Reclamantul a fost supus unui tratament medical pentru leziuni, suportând cheltuieli pentru servicii medicale în valoare de 2.000 €. Pârâtul poartă răspundere pentru acest prejudiciu conform secțiunii 823 din Codul Civil.

